

బ్రాహ్మణ ప్రకాశిని, విజ్ఞానాశ్రమము.

ఓ. ప్. ఎ. 57
వేమన శ్రి. అం. ల. ల. ల.
యదు వర్ణ శ ము
తెలుగు

(మహాభాగవత కథ)

కవికుమార,

మహావాది వేంకటరత్న

విరచితము.

ప్రకాశకులు.

రామా అండ్ కో., ఏలూరు
ఎడ్యుకేషనల్ పబ్లిషర్సు, బుక్కు సెల్లర్సు.

లలిత ముద్రాక్షరశాల, తెనాలి.

౧౯౨౮.

సర్వస్వామ్యములు.

అ. 8.

ಶ್ರೀ
ಶ್ರೀ ವೆ ಮ ನ ಗುಂಢಾ
ಽ ಯಂ

ఎనిమిదవ ప్రకరణము.

రామకృష్ణుల ఉపనయనము, విద్యాభ్యాసము.
ద్వార కానగర నిర్మాణము.
బలరాముని వివాహము.
రుక్మిణీదేవి చరిత్రము.
రుక్మిణీదేవి సందేశము.
శిశుపాలజరాసంధాధుల పరాభవము.
శ్రీకృష్ణుని దారాపుత్రులు.

తొమ్మిదవ ప్రకరణము.

పాండవుల చరిత్ర.
రాజసూయోద్వర ప్రయత్నములు.
జరాసంధవధ.
శ్రీకృష్ణుని సభాపతిత్వము.
శిశుపాలుడు ధర్మజభీష్మలను దూషించుట.
శిశుపాలుడు శ్రీకృష్ణుని దూషించుట.
శిశుపాల వధ.
శ్రీకృష్ణుడు సాల్య పాండ్రక దంతవక్త్రులకు
వధించుట.

పదియవ ప్రకరణము.

పాండవులు శ్రీకృష్ణుని రాయబారిగా నెమ్మకొనుట.
శ్రీకృష్ణ సందేశము.
శ్రీకృష్ణుడు విశ్వకూపంబును చాల్చుట.
బలరాముడు సూతునిజంపి తిరిగి బ్రతికించుట.
బలరాముడు పల్వలుండను రక్కసుని సంహరించుట.
శ్రీకృష్ణుడు పార్ధునకు భగవద్గీతోపదేశంబు
నొసర్చుట.
కురుక్షేత్ర సంగ్రామము.
శ్రీకృష్ణుడు తరగర్భంబునకుఁ బ్రాణదాన
మొసంగుట.

ఉపసంహారము.

అర్జునుడు విప్రకుమారులఁ దెత్తునని బ్రతిజ్ఞ వట్టుట.
శ్రీకృష్ణుడు విప్రకుమారులదెచ్చి యర్జునుని
ప్రతిజ్ఞ నునిల్పుట.
యదువంశక్షయము.
బలరాముండవతారంబును సాలించుట.
శ్రీకృష్ణుడు ద్ధవ్రునకుఁ బరమార్థంబు
నుపదేశించుట.
శ్రీకృష్ణ వాతార పరిసమాప్తము.

విషయ సూచిక

మొదటి ప్రకరణము.

యయాలి
దేవయాలి
శిర్షి
భార్గవశాసము
యయాలి కుమారులను శిషింతు.
యదువంశము

రెండవ ప్రకరణము.

వసుదేవుని జన్మక్రమము.
దేవకీదేవి జన్మక్రమము.
అశరీరవాణి పలుకు.
వసుదేవుని మొఱ.
వసుదేవుని మనోధైర్యము.
కారాగృహవాసము.
సత్యవాక్యపరిపాలనము

మూడవ ప్రకరణము.

బలరాముని జననము.
శ్రీకృష్ణుని జననము.
కృష్ణుడు గోకులమును జేరుట.
మాయాదేవి.
దేవకీవసుదేవుల చెఱవిముక్తి.

నాలవ ప్రకరణము.

నందయశోదల పూర్వజన్మవృత్తాంతము.
కంసుని క్రూరస్వభావము.
పూతనవధ.
త్వణావర్తునివధ.
గర్గమహాముని.
మృద్యక్షణ విశ్వరూప ప్రదర్శనము.
కృష్ణుని దుండగములు.
యమకౌర్వున భండనము.
గోపగోపి శారాధనము.

ఐదవ ప్రకరణము.

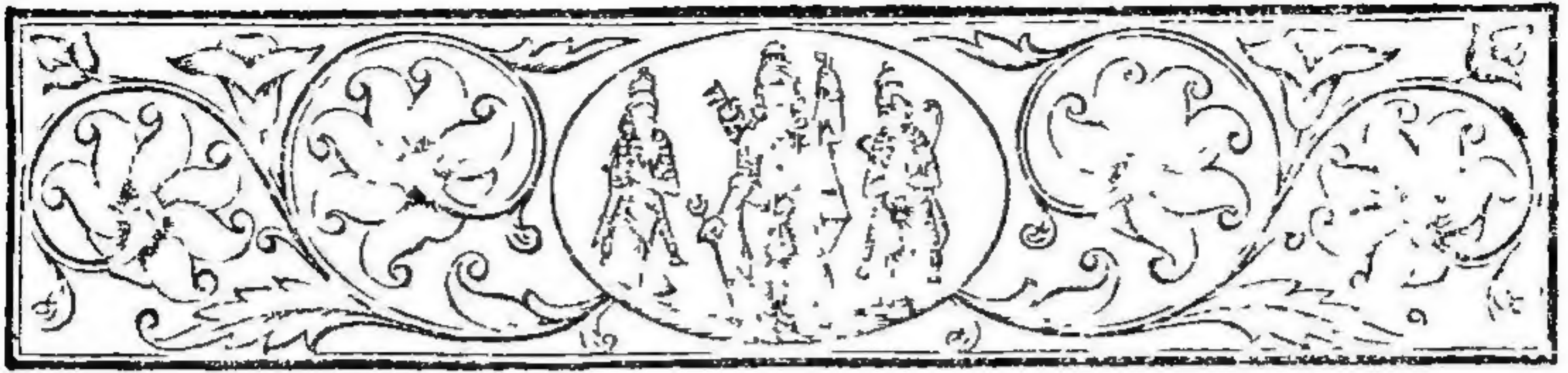
బృందావన విహారము.
దానపుల క్రూరకృత్యములు.
వత్సాసురవధ.
బళాసురవధ.
బ్రహ్మదేవుని పరాభవము.
బలరాముడు ఖరాసురుని వధించుట.
• బలరాముడు ప్రలంబుని వధించుట.

ఆరవ ప్రకరణము.

గోపికా వస్త్రాపహరణము.
నందయశోదలు శ్రీకృష్ణుని మందలించుట.
కాళీయుని పూర్వకథ.
నందగోకులము కృష్ణునికొఱకు దుఃఖించుట.
కాళీయమర్దనము.
కాళీయుని భార్యలు కృష్ణునిస్తుతించుట.
కృష్ణుని కర్తృప్రబోధము.
గోవర్ధనగిరి నెత్తుట, ఇందుడు త్నమింపబడుట.

ఏడవ ప్రకరణము.

అక్రూరుడు బృందావనమునకు వచ్చుట.
అక్రూరుడు తానువచ్చిన శార్యమును గూర్చి
కృష్ణునకుఁ దెలుపుట.
కాళిందియందు రామకృష్ణుల సక్రూరుండుగాంచుట.
మధురానగర ప్రవేశము.
పౌరజనాభిప్రాయము.
వాయకునిఁ గరుణించుట.
మదామునిఁ గరుణించుట.
కుబ్జను మందరాంగిఁగా నొనర్చుట.
కువలయాపీడమను గజంబును కృష్ణుండు
సంహరించుట.
దాణార ముష్టికులవధ.
కంసవధ.
లంఘనసంరక్షణము.

ఓమ్.

శ్రీవిఘ్నేశ్వరాయనమః.

యదువంశము.

౧

పూర్వము నహుషుండను మహీకాంతుఁడు నూరు
యజ్ఞముల నొనర్చి సురలోకాధిపత్యమును బొందెను. కాని
కొంతొక కారణంబున సగ స్త్యమహాముని శాపోపహతుండై
యాతండు మానుషరూపంబును గోలుపోయెను. నహుషు
నకు యతియు, యయాతియు, సంయాతియు, నాయాతియు,
వియతియు, గృతియు నను నాహురు కొడుకులుండ్లిరి. తండ్రి
యనంతరము పెద్దకుమారుఁడగు యతి రాజ్యమునకువచ్చెను.

కాని యాతఁడు రాజ్యంబు సకలపాపంబులకు

యయాతి.

మూలంబనియు, దానివలన దేహికిఁ బునర్జన్మ

నృంబు సిద్ధంబనియుఁ దలంచి రాజ్యంబును

విడనాడి యోగివృత్తి నవలంబించెను. అన్నయుఁ దండ్రియు

నీవిధముగా నగుటవలన యయాతి రాజ్యభారమును వహించెను. ఈతఁడు మొదటినుండియు సత్రప్తవర్తనముఁ గలవాఁడు. రాజధర్మమును జక్కగా నెఱింగినవాఁడు. ఎల్లప్పుడు వినయ విధేయతలతోఁ బెద్దలయందు వర్తించుచుండెడివాఁడు. ఇట్టి శుభగుణసంపత్తమేతుండగు యయాతి రాజ్యమునకు వచ్చి నప్పటినుండియు రాష్ట్రమునఁ గల ప్రజలందఱును సర్వశుభములతో విరాజిల్లుచుండిరి.

యయాతి సుక్షత్రీయవంశసంజాతుడైయున్నను గర్మవశమున బ్రహ్మవంశసంజనితయగు దేవయానిఁ బరిణయముయ్యెను. దేవయాని, దైత్యగురుండును, క్షత్రీయధర్మవిజ్ఞాన పరిపూర్ణుండును, శాపానుగ్రహసమర్థుండును నగు శుక్రాచార్యునకు ముద్దుపట్టియైయుండెను. తేజోనిధియగు భార్గవుని పుత్రికయైన దేవయాని, దేవగురుండగు బృహస్పతి కుమారుఁ

డైన కచుని శాపంబునఁజేసి యయాతినిఁ
దేవయాని. బెండ్లియాడవలసిన దయ్యెను. శుక్రుండును
బుత్రి కాభిప్రాయానుసారము యయాతికి

నామె నిచ్చి వివాహమొనర్చెను. కాని వివాహసమయమున నగ్నిసాక్షిగాఁ గైకొన్న పత్నితోఁగాక, పరకాంతలతో సంభోగింపకుండునట్లుగను, దేవయానియందే సర్వవిధకామోపభోగంబులనుభవించునట్లుగను శుక్రుండు యయాతి వలనఁ

ప్రతిజ్ఞ సేయించెను. నాటనుండియు, యయాతి ప్రతిజ్ఞాభంగము వాటిల్లకుండ నేకపత్నీవ్రతమును సలుపుచు, దేవయాని వలన యదువు, తుర్వసుఁడు నను నిరువురు కుమారులఁ బడసి ప్రజారంజకంబుగా రాజ్యపరిపాలన మొనర్చుచుండెను.

దేవయానికి శర్మిష్ఠుని నుక చెల్వితైయుండెను. ఈమె వృషపర్వుండను దానవేంద్రుని పుత్రిక. కాని తమ గురుపుత్రికయైన దేవయాని నామె యవమానించియుండుట వలన శుక్రుండు వృషపర్వునిపైఁ గోపించి, నిజకుమారికా పరాభవప్రతీకారమునకై యాతని పుత్రికను దేవయానికిఁ బరిచారికగా నొసంగవలయుననియు, లేకున్న శాపబలంబునఁ దానతని వంశచ్ఛేద మొనర్చువాఁడనియుఁ దెలియఁజేయ వృషపర్వుండు భయపడి, తన పుత్రికను బరిచారికా సహితంబుగ దేవయానికిఁ బరిచారికగా నొసంగెను. దేవ

శర్మిష్ఠ.

యాని యయాతినిఁ బెండ్లియాడినప్పటినుం

డియు శర్మిష్ఠ యామెచు గొల్పుచు యయాతి

యందు ఖద్గానురాగముగలదైయుండెను. సహజముగ రాజ

కుమారికయగుటవలన శర్మిష్ఠ దేవయానికంటెను జక్కనిదై

యుండెను. చక్కదనమునకుఁ బరిపూర్ణమైన యశావనము

తోడైయుండెను. ఇట్లుండఁగా నెకనాఁడు దేవయాని లేని

సమయముఁ గనిపెట్టి శర్మిష్ఠ యయాతికిఁ దన చిత్తము నెఱి

గించెను. ఆతఁడును నామె మనోహర రూపలావణ్యాతిశయంబులకు లోబడి, తాను గైకొన్న బ్రహ్మజను మఱచి నాట నుండి యామెతో రహస్యసంభోగమున మెలంగజొచ్చెను. కాలవశంబునఁ గ్రమముగా శర్మిష్ఠ గర్భంబును ధరించి ద్రుహ్యుండు, ననువుఁ బూరువు నను మువ్వురు తనయులఁ గాంచెను. అప్పుడు దేవయానికిఁ గలరూపు సర్వముఁ దెలిసి పోయెను.

యయాతి సమయభంగమొనర్చినందుకై దేవయాని మిక్కిలి కోపించి, నాథుఁడు తన్నెంత బ్రతిమాలినను వినక తండ్రియైన శుక్రాచార్యునకు సర్వమును దెలియఁజేసెను. శుక్రుండు నాతని ప్రతిజ్ఞాభంగమునకు సహింపఁజాలక “నేటి నుండి ముదిమి నిన్నలముకొనుఁగాక” యని యయాతిని శపించెను. భార్గవశాపోపహతుండైన యయాతి కరుణింపవేయని శుక్రుని పాదంబులపైఁబడ నాతండును గొంత దయఁగలవాడై యతని కుమారులలో నెవ్వరికైనను, దన ముదిమి నొసంగి, యట్టివాని యశావనమును నతండుగైకొని సుఖంపవచ్చుననియు విషయేచ్ఛాసక్తి నశించిన యనంతరము తిరిగి యతని ముది

మిని నాతఁడు గైకొని, కుమారుని యశావనమును గుమారునకొసంగవచ్చు ననియుఁ దెలియఁజెప్పెను. శుక్రుని వాక్యానుసారము

భార్గవ శాపము.

యయాతి కుమారుల నందఱిని రావించి నిజ జరాభారమును
వహింపుడని కోరఁగా యదువు మొదలగువారెవ్వరును సంగీ
కరింపకుండిరి. కాని శర్ణిష్ఠ కనిష్ఠకుమారుడైన పూరువు
నూత్రము తండ్రి కోరిన ప్రకార మాతని ముదిమినిఁ దాను
గైకొని, తన యశావనమును నాతని కొసంగెను. అప్పుడు
చిన్నకుమారుని పితృభక్తికి యయాతి సంతసపడి యదువు
మొదలగు తక్కిన కుమారులను రాజ్యభ్రష్టులగుదురనియు,
వారియందు సుక్షత్రీయత్వము నశించుననియు, యదు సంతతి
వారందఱును క్షత్రీయులుగాఁ బరిగణింపఁబడరనియుఁ దుర్వసు

యయాతి కుమారులను
కపించుట.

వంశంబువారు ధర్మాధర్మ వివేకశూన్యులగు
కిరాతులకు రాజులగుదురనియు, ద్రుహ్యవం
శంబువారు దుష్కర్మవసంతార్యంబైన దేశంబు

లకుఁ బాలకు లగుదురనియు, ననువు వంశంబువారు ముదిమి
దొఱుకొనునంతవఱకు జీవింపక యశావనంబుననే యకాల
మరణంబునకు లోనగుదురనియు నీవిధముగా శపించి యంతం
బునఁ బూరువునకు రాజ్యంబొసంగి, తన ముదిమిఁ దాను
గైకొని తపోవృత్తి నవలంబించెను.

యయాతి పెద్దకుమారుండగు యదువు వంశంబు
వారందఱును, శాపగ్రస్తులగుటవలనఁ దమ క్షత్రీయత్వం
బును గోలుపోయి నాటనుండి యాదవు లనఁ బరగుచు

యదు వంశము.

గోరక్షణతత్పరులై మెలంగజొచ్చిరి. కానివీరి
 యందును శూరులైనవారు రాజ్యములను
 స్థాపించి ప్రజాపాలన మొనర్చియుండిరి. కాని
 సుక్షత్రీయత్నమును గోలుపోయినవారగుటవలన క్షత్రీయు
 లెవ్వరను దమతో సమానులుగా యాదవులను గైకొన
 కుండిరి. ఇట్టి యదువంశమునకే భగవంతుడైన శ్రీకృష్ణుడు
 సంబంధించియుండెను.

౨

యదువంశోద్భవుడగు శూరుడను ధారుణీనాథునకు
మారీష యను కాంతారత్నమునందు వసుదేవుండుదయించెను. వసుదేవుడు పుట్టిన వెంటనే యనిమిత్తముగ నెల్లెడల
శుభసూచకంబులు పెక్కులుగానంబడెను. ఇతడు సామాన్యమైన మానవజన్మమును ధరించినవాడుగాడు. తొలుత
గొల్త నీతండు సుతపుండను ప్రజాపతియైయుండెను. అట్టి

వసుదేవుని
శిష్యులమము.

యెడ ననవత్యతవలన శ్రీహరిగూర్చి యితండు
పెక్కు సంవత్సరములు తపంబొనర్చ వారియు
గరుణించి ప్రత్యక్షమై యేమికావలయునో

కోరుకొమ్మని పలుకఁ బుత్రానురాగంబు పెంపున నక్షరం
బగు మోక్షంబును నాకాక్షింపక సుతభిక్షుకై యామహా
మహునిఁ బ్రార్థించెను. శ్రీహరియు నాతని గుణశీలాదులకు
మెచ్చినవాడై తానే యాతనికి మూడుజన్మంబులయందుఁ
బుత్రుండై పుట్టువాడని తెలియంజెప్పి యదృశ్యుండయ్యెను.
అదే ప్రకారము మొదటిజన్మంబునఁ బృథ్వీగర్భుండను నర్భ
కుండుగను, రెండవ జన్మంబున నాతండు కశ్యపప్రజాపతియై
యుండఁ దాను వామనుండుగను శ్రీహరి పుత్రుడై యాతనికి
జన్మించియుండెను. మూడవజన్మంబున నీతండు వసుదేవుండను
పేరునఁ బుట్టియుండ శ్రీహరియు నాతనికి గృహుండను పేరున

నుద్భవించి యిలాభారంబు వాపనుండెను. భగవంతుఁ డీత
నికిఁ బుత్రుఁడై జన్మింపనుండెననియే వసుదేవుఁడు పుట్టి నప్పు
డనిమిత్తముగఁ బెక్కు శుభసూచకములు గానవచ్చెను.

వసుదేవుఁడు యుక్తవయస్సునందే రాజ్యభారంబును
వహించి పెండ్లియీడున దేవకీదేవి యనుకన్యను భార్యగాఁ
గైకొనెను. దేవకీదేవి దేవకుండఁచు వానిపుత్రక. దేవకుఁడు
దానవనాథుఁడైన యుగ్రసేనునకు సహూదరుఁడు. ఉగ్రసే
నునకుఁ గంసుఁడను కుమారుఁడొకిండు గలఁడు. కంసుఁడు
దేవకినిఁ దోఁబుట్టి దానిగాఁ బ్రేమించుచుండెడివాఁడు. వసు

దేవకీదేవి
జన్మక్రమము.

దేవునకీమె మొదటిజన్మాబునఁ బృథ్వీయను
పేరునను. రెండవజన్మాబున నదితీయను పేరు
నను, నిప్పుడు దేవకీదేవియను పేరునను బర్హి
యయ్యెను. గతజన్మ ద్వయాబునందీమె శ్రీహరినిఁ బుత్రునిఁ
గాఁ బడిసియుండెను. వసుదేవుండును బూర్వజన్మాబుల సీమె
తనయెడలఁ జూపిన పతిభక్తి విశేషంబులకునలరి. మూడవ
జన్మాబునను, సీమెయేతనకు సతికావలయునని నోచినవాఁ
డగుటవలన నాప్రకారమే దేవకీదేవి యాతనికిఁబర్హియయ్యెను.
ఈ దేవకీ వసుదేవులే యదువంశమునకు ముఖ్యులైయుండిరి.

దేవకీదేవియందు మిక్కిలి మక్కువగల వాడగుట
వలన నామె వివాహానంతరమునఁ జెల్లెలిని, మఱుదిని, దగిన

విధంబున నరదంబునవిడి కొని కంసుఁడు కొనిపోవుచుండెను. కంసునియందాక్షణమువఱకు దుష్టబుద్ధి యనునది యెంత మాత్రమును లేదు. అతఁడు పుట్టుకవలన రక్కసుఁడేగాని వర్తసంబువలన రక్కసుఁడుగాఁడు. అట్టి సాధుస్వభావముఁ గలవాఁడగుటవలననే. యెంతమాత్రమును గుటిలస్వాత్ముఁడు గాక, తన చెలియలిని, భావను, సురక్షితముగాఁ గొనిపోవు చుండెను. కాని విధిమాత్రము కంసునకుఁ బ్రతికూలముగా నుండెను. ఆశఁడట్లు సంతోషపారవశ్యంబున నెడలెఱుం

అశరవాశి గక యరదంబును నడపుచుండ నశరీరవాశి పలుకు. యాతఁని సంబోధించి—‘కంసా’

కం॥ తుష్టయగు భగినిమెచ్చఁగ
నిష్టడవై రథము గడపె • దెఱుఁగవుమీదన్
శిష్టయగు నీతలోదరి
యష్టచగర్భంబునిన్ను • హరియించుఁజూహి!

అనిపలికెను.

అట్లు శరీరవాణిపలికిన పలుకులు సెనులకు ములుకులై సోకఁ దోకఁద్రొక్కిన త్రాచువలె బుసఁగొట్టుచు దిగ్గన నర దంబు డిగ్గనుటికి, నిజప్రాణరక్షణ సరాయణుండై, చెల్లెలినిఁ గొప్పవట్టి పుడమికిడ్చి, యామెప్రాణంబులఁ గొనుటకై తన నిశితకరవాలమును బైకెత్తెను. ఆహా! స్వార్థపరాయణత్వ మెంతనీచమైనది? ఏకగర్భ సంజనితులకుఁగూడ నొకానొక

ప్పుడు విరోధంబును బెంపొందించునుగదా? నిజప్రాణరక్షణో
ద్యోగాసక్తసహూదరీ ప్రాణాపవారణ ప్రయత్నంబుననున్న
కంసునిఁ గాంచి వసుదేవుండు భయపడినవాఁడై తేరు డిగ్గి
యాతనిని సమీపించి ‘బావా! ఇదేమియాగడము? ఎన్నఁడో
యాపద వచ్చునని యశరీరవాణి హ్రుచ్చినంతమాత్రమున
నీయట్టి శూరుఁడు భయపడుటయేగాక మీమిక్కిలి ప్రేమా
స్పదురాలగు చెలియలిని— నూతనపాణిగ్రహణోత్సవానంద
తత్పరయగు చెలియలిని— సంసారసుఖభోగానుభవవాంఛా
పరిపూర్ణమనస్కయగు చెలియలిని— ఈవిధముగా— ఇంత
దయాశూన్యముగా నధింపఁదలంచుటమా? కంసా! సహో

దరియందు నీకుఁగల ప్రేమయంతయు నశించి
నదా? నీచెలియలి ప్రాణము మాత్రము నీ
ప్రాణమువంటిది కాదా? పురుషుఁడవైన నీవే
ప్రాణరక్షణోపాయము నెఱుంగఁజాలక సోదరినిఁ జంపకండ
నాడుది యగు నీ తోఁబుట్టువేమి చేయఁగలదు? ఇదియేనా
పౌరుషధర్మము? అదిగాక—

ఉ. అన్నపు నీవు చెల్లెలికి • నక్కట మాడలు సీర లిచ్చుటో
మన్నన సేయుటో మధుర • మంజులభావల వాదరించుటో
మిన్నల మ్రోతలే నిజము • మేలని చంపనుమన్న మాని రా
వన్న సహింపుమన్న తగ • దన్న వధింపనుమన్న వేఁడెదన్.

అని వసుదేవుఁడు దేవకీదేవి ప్రాణములనురక్షించుటకై కంసుని

ననేక విధములఁ బ్రార్థించెను. కాని యాపాపుని మనస్సు కరుగ లేదు. ఆతని నిశ్చయము మార లేదు.

వసుదేవుఁడు తన ప్రార్థనము కంసునియెడ నిష్ఫలమై పోవుటఁగాంచి నిజసతీమణికి ముహూ దప్పదని తలంచుచుఁ గొంత ధైర్య మవలంబించి 'కానిమ్ము. ఈతలోదరి యష్టమ గర్భంబుగదా కంసుని ప్రాణముల హరించునదియని యాకాశ

వసుదేవుని
మహా దైర్యము.

వాని తెల్పినది. అట్టియెడ నిష్పాదు నిష్కార ణముగాఁ గొంతను గోలుపోవుటేల? ఈమెకుఁ గలుగు శిశువుల నందఱిని నీతనికే యర్పించె

దను. మీద దేవుఁడే గలఁడు. ఈత డెంత యర్పించినను దైవవిధి తప్పదుగదా? కానిమ్ము. చూతము, అని తనలోఁ దాను సమాధానమును బొందినవాఁడై కంసునిఁగాంచి 'కంసా! నీసోదరిని నిష్కారణముగా నేలచంపెదవు? ఈమెకుఁ బుట్టువారలుగదా నిన్ను సంహరించునది? దానికై నీవెంత మాత్రమును భయపడ నక్కఱలేదు. ఈమెకుఁగలుగు శిశువుల నందఱినిఁ బుట్టినతోడనే నీకప్పగించెదను. ఆశిశువులనే నను యించి నీప్రాణములనుగాపాడుకొనుము' అని తెలియఁజెప్పెను.

వసుదేవుఁడట్లు తనకుఁ దెలియఁజెప్పఁగనే కంసుఁడును గొంతవఱ కాలోచించి యదియేసమ్మతమని తలంచినవాఁడై 'బావా! నీపల్కులను శిరసావహించెదను. ఆసినమాటను

దప్పక యీమెకుఁగలుగు శిశువులను నాకప్పగింప వలయును

సుమా! మాటఁ దప్పినయెడల మీయిర్వర
కారాగృహవాసము. ప్రాణంబులును దప్పిపోవును. ఈకంసుఁడెంత
మాత్రమును దయఁజూపు వాఁడుగాఁడు' అని

తనమనోనిశ్చయమును వసుదేవునకుఁ తెలియపరచి యాక్షణ
ముననే వారలనిద్రఁజేసిఁగొని తనపురంబునకరిగెను. పురమును
బ్రవేశించిన వెంటనే కంసుఁడు వసుదేవుని మాటయందు
సమ్మకములేనివాఁడై చెలియలేని, మఱఁదిని, శృంఖలా
బద్ధులుగ నొనర్చి కారాగృహము నందుంచెను. అప్పటికిని
నిండార సమ్మకములేనివాఁడై శిశువు పుట్టినతోడనే తనకుఁ
దెలియజేయవలసినదని తనకాపులైనవారినిఁగొందఁజేసిఁకాపు
వెట్టెను.

దేవకీ వసుదేవులట్లు కంసునివలనఁ గారాగృహవాస
మొనర్చుచు సంతతము భగవచ్చింతన సేయుచుఁ గాలమును
గడుపుచుండిరి. ఇట్లుదినములు గతించినకొలంది, దేవకీదేవి

సత్యవాక్య
పరిపాలనము.

క్రమక్రమముగా గర్భమును ధరింపసాగెను.
వసుదేవుండును సత్యవ్రతాచరణ తత్పరుం
డగుటవలన గర్భోత్పత్తి యైనవెంటనే పుత్రా
నురాగమునుగూడ లెక్కింపక యాపొత్తుల కందువులను
గంసునకర్పించు చుండెను. అతండును దయాశూన్యుఁడై

యాపసిపాపలను దననిశిత కరవాలమున కెరఁజేయుచు నశరీర
వాణిపల్కులు దనయెడల నెట్లు సార్థకంబులగుననియు, దైవ
విధి తనకెట్లు ప్రతికూలము కాఁగలదనియు, దనకుఁదాను
సమాధానము నెప్పికొనుచు నిజ సహూదరి యష్టము
గర్భంబువలనఁ దనకెంతమాత్రమును బ్రాణహాని సంభవింప
నేరదను నమ్మకముతోనుండెను. వసుదేవుండును బుట్టినవారు
పుట్టినట్లే గిట్టుచుండినను, దుఃఖములపాలుగాక, సంతతము
శ్రీహరిచింతనంబును దవిలియుండెను. దేవకీదేవియు, బురా
కృత కర్మఫలంబు ననుభవింపకతీరదను నిశ్చయంబునఁ బుత్ర
శోకమును దిగమ్రింగుచు దైవమునే నమ్మియుండెను. ఆప
దలు ముమ్మరంబుగఁ జట్టుముట్టిన ముట్టుగాక! ధీరస్వభావ
మొంతమాత్రమును జలింపనేరదు. పౌరుషంబు దైవంబును
దప్పింపఁజాలదు.

దేవకీదేవి యేడవగర్భంబును దాల్చినవెంటనే విశ్వ
రూపుండైన వారి గర్భస్థుడగు జీవునకుఁ గంసునివలన హాని
సంభవించునని యెఱింగి, తన్ను నమ్మియున్న యాదవులకు
మేలొనర్పఁదలంచినవాడై యోగమాయాదేవినిఁ జేరఁబిలిచి
'దేవీ! వసుదేవుని భార్యలలో నెకతెయైన రోహిణియును
కాంత కంసునివలన నెట్టియాపదనుబొందక నందగోకులమున

బలరాముని

జననము.

సురక్షితముగానున్నయది. ప్రస్తుతము దేవకీ
దేవి గర్భస్థమైయున్నపిండ మాది శేషునియంశ
మున వృద్ధిబొందుచున్నయది. కావున నీ
నేర్పుకొలంది ప్రయత్నించి యాపిండమును
గొని రోహిణీదేవి గర్భమునఁ జొనిపిరమ్ము. అష్టమ గర్భం
బున నేనామెకుఁ బుత్రుడనై పుట్టెదను. నీవును యశోద
యను పౌలతికిఁ బుత్రికవైపుట్టుము. జనులందఱును నిన్ననేక
విధంబుల ననేకనామంబులతోఁ బూజింపఁగలరు' అని చెప్పి
పనిచిన వెంటనే మాయాదేవియుఁ దన యోగమాయవలన
నెవ్వరికిఁ దెలియనిచందమున దేవకీదేవి గర్భస్థమగు పిండ
మును గొని రోహిణీదేవి గర్భమున నుంచెను. అంత రోహి
ణియు గర్భంబును దాల్చినదై యొక్క కుమారునిఁ గనెను.
ఆపసిపాపఁడు, బలముఁగలవాడగుటవలన, బలభద్రుడనియు,

లోకరమణుడగుటవలన, రాముడనియు, గర్భ సంకర్షణమున
సంకర్షణుడనియు, మున్నగునామములతోఁదేజిరిల్లఁజొచ్చెను.
ఈవిధముగాఁ గృష్ణావతారమునకు ముందే సందగోకులమున
బలరామోత్పత్తి యయ్యెను. హయాదేవియు శ్రీహరి
వాక్యానుసారము యశోదగర్భమును జొచ్చెను.

దేవకీదేవి యేడవ గర్భమేమైనది యెవ్వరికిఁ దెలియ
కున్నందువలనఁ బొరులందఱును గడుపుదిగెనని యనుకొన
సాగిరి. ఇట్లు కొన్నిదినములు గడచునప్పటికి, దేవకీదేవి
యష్టమ గర్భంబును ధరించెను. ఈయష్టమ గర్భమేగదా
తన్ను సంహరించునదియని కంసుఁడు గడు జాగరూకతతోఁ
దనవారినిఁ గాపుంచెను. పాపము! వసుదేవునకుఁ బుత్రు
నెట్లు గాపాడవలయునో తెలియకుండెను. భారమంతయును
భగవంతునియందే నిలిపి యాతని చరణసరసీజములే తమకు

శిశువుని
జననము.

దిక్కనినమ్మి యారాధించుచు నాదంపతులు

దినములు గడపుచుండ నొకనాటిరాత్రి శ్రీహరి

వసుదేవునకుఁ బ్రత్యక్షమై తన్నేమార్గమునఁ

గాపాడ వలసినదియుఁ దెలియఁజేసి యదృశ్యుండయ్యెను.

అప్పటికే దేవకీదేవికి నీళ్ళాడు ప్రొద్దులగుటవలన నొకనాటి

నడురేయిని, దారలు, గ్రహంబులు మొదలగునవియన్నియును

సుభగతిని నుండ నామెయొక్క శిశువును గ నెను. పిండోత్పత్తి

యైన వెంటనే యొరులకుఁ దెలియకుండఁ బూలవానలు గురి
 సెను. దేవదుంధుభులు మ్రోగెను. సురకాంతల నృత్యగీత
 ములు విజృంభించెను. మఱియొక దెస, బ్రహ్మాదిసకలదేవతలుచు
 నారదాది సర్వమునీంద్రులును, గైలాసాది సకలభువనంబు
 లును, నాతనిఁ గీర్తింపఁ దొడంగిరి. ఆహా! ఏమి యా పాపని
 సౌదర్యము? దేహము నీలవర్ణము. కన్నులు పద్మములు.
 కంఠహారము కౌస్తుభము. మోము పూర్ణేందు బింబము.
 అవియివి యననేల? సర్వవిధముల శ్రీహరినిఁ బోలెయుండెను.
 ఆ పాపని తేజఃపుంజమునలన నా పురిటియిల్లు చక్కగాఁ
 బ్రకాశింపఁ జొచ్చెను. అట్టి శిశువును వసుదేవుఁడు గాంచి
 శ్రీహరియే తనకుఁ బుత్రుఁడయ్యెనని తలంచి, పుత్రానురాగ
 మును బొందక, కేవలము భక్తిపరవశుఁడై యాపాపనికిఁ బ్రద
 ష్ఠిణపూర్వక నమస్కారం బొనర్చి, ముకుళిత కరకమలుండై
 “దేవా! సర్వమును నీయం దిమిడియున్నది. నిజముగ నీవు
 సర్వాత్ముఁడవు. సర్వమయుఁడవు. సర్వేశ్వరుఁడవు. గుణ
 వికారరూపరహితుండవు. జననమరణాదులు నీకుఁ గలుగ
 నేరవు. నీవే పరబ్రహ్మవు. నీయాజ్ఞలేనిదే తృణమైనను
 గదలఁ జాలదు. భూభారమును దొలంగించుటకై నీవిట్లు
 రూపంబునుగొని యుద్భవించితివేగాని, నీకు రూపోత్పత్తులు
 గలవా?” యని యిట్లనేకవిధంబులఁ బ్రార్థింపఁ దొడంగెను.

దేవకీదేవియుఁ బుత్రవ్యామోహంబును బొందక, పరబ్రహ్మ స్వరూపంబైన యాశిశువును బలువిధంబుల నుతిసేయసాగెను.

ఈవిధముగా సకలమునకు శ్రీహరిజన్మక్రమము తెలిసియుండ, మాయాదేవి యోగనిద్రవలన రక్కసకులంబున కెంతమాత్రమును దెలియకుండెను. ఆహా! పరాత్పరుని తత్త్వంబు నెవ్వరు గుర్తింపఁగలరు ?

వసుదేవుఁడు పుత్ర రక్షణము తనకుఁ గర్తవ్యమై యుండుటవలన భక్త్యావేశము నణంచుకొని, రక్షణోపాయమును, హరివలన నింతకుమున్నే యెఱింగి యున్నవాఁడగుట వలన, నాపసిబిడ్డను జంకనిడుకొని గోకులమునకు బయలుదేరెను. యోగనిద్రవలనఁ గావలిహారలా సమయంబున శరీరంబులు మైమఱచియుండిరి. వసుదేవున కప్రయత్నముగా వినుపసంకెలలూడిపోయెను. అప్పుడాతండు సప్పుడుగాకుండ మెల్లన నడుగులిపించు మొగసాలలంగడచి యచిరకాలంబుననే

కృష్ణుఁడు
గోకులమును జేరుట.

పురంబును నిర్గమించి యమునానదీ సికతా తలంబును సమీపించెను. అచ్చోట యము

నయు మురళీగానముచేత ముందు తన్నాబిడ్డ మోహింపఁజేయనుండెనని మేలుదలంచెనో యనునట్లు వసుదేవునకు మార్గమునొసంగెను. ఆతండును, ననాయాసముగా నదినిదాటి ప్రవేషల్లకుంజని యందు నందునినుండిరంబును

దుగఁ జొచ్చి యందమందనిద్రం బొందియున్న యశోదను
 డాయంజని, యామెకుఁదెలియకుండ నప్పుడే పుత్రికారూపం
 బునఁ బుట్టియున్న మాయాదేవినిఁ దానుగైకొని యాయవ్య
 శయ్యపైఁ దనపసిగందును బరుండఁబెట్టి మరల నింటికిబయలు
 దేరెను. ఈవృత్తాంతమంతయు నెఱుల కెంతమాత్రమును
 దెలియకుండెను. వసుదేవుండట్లు బయలుదేరి యధాపకార
 ముగా నదినిదాటి కారాగృహంబునుజొచ్చి యా యాశుశు
 వును దనకాంతకొసంగెను.

పసిపాపయైన మాయాదేవిని, నత్తెఱంగునఁ గొనివచ్చి
 వసుదేవుండు నిజసతీమణి పురిటి మంచముపై నుంచినంతనే
 యాబాలిక, రక్కసకులమును మేల్కొలుపుటకో యనునట్లు
 యేడువఁదొడంగెను. ఆరోదనధ్వనుల నాలకించి కావలి
 హారలు మేల్కొంచి సర్వము నెప్పటివిధమున నుడుటఁగని
 హానియేమియుఁ గలుగలేదను నమ్మకముఁ గలవారై, శిశువు
 కిలిగిన సమాచారము నప్పుడే కంసునకుఁ దెలియఁజేసిరి.
 ఆతఁడు, సీయష్టమగర్భంబేగదా తన్ను సమయించునది యని
 రోషకషాయితనేత్రుండై దిగ్గన శయ్యనుండి డిగ్గి, వెండుకలు
 ముడివీడఁ దాల్చినశింపఁ బైచీరతొలఁగిపోవఁ

మాయాదేవి

దత్తరంబునఁ బురిటి గృహంబును జొచ్చి,

యేడ్చుచున్న యాపసిగందును దన నిశిత కర
 వాలంబున కెరఁజేయుటకై, చేపట్టి భయంకరమైన యావాడి

వాలును బైకెత్తెను. అట్టియెడ దేవకీదేవి పెద్దపెట్టుననేడ్చుచు నాతని కడ్డంబువచ్చి 'అన్నా! అష్టమ గర్భంబునఁగలుగు పుత్రుండుగదా నీప్రాణంబులఁగొనునని యాకాశవాణి పల్కినది? నాయష్టమగర్భంబు బాలికగాని బాలుండుగాడు. ఈ యాడుబిడ్డవలన నీకేమిభయము? దీనిని విడిచిపెట్టుము. అయ్యో! ఇదివఱకే నాకుఁగలిగిన యార్దురుకొడుకులను బట్టి దయాశూన్యండవై వధించితివి. ఇప్పుడి యాడుబిడ్డనుగూడ నిష్కారణముగా వధింపనుంటివి. నాకుఁ బుత్రలాభములేక పోయినను, బుత్రీలాభమునైనఁ బొందనిమ్ము. అన్నా! ఈ యాడుబిడ్డ నిన్నేమిచేయఁగలదని భయపడెదవు? ఇదియేనా నీకుఁగలపౌరుషము?

ఉ॥ అన్న శమింపుమన్న తగ • దట్లఁడుగాఁడిది మేనగోడతా
మన్న నసేయుమన్న విను • మానినిఁ జంపుట రాచపాడిగా
దన్న సుకీర్తివై మనఁగ • దన్న మహాత్ములు వోవుత్రోవఁబో
వన్న భవత్సహోదరిఁగ • దన్న నినుకొ శరణంబువేడెదకొ.

అని యూవిధముగా ననేకవిధంబుల నాతనిఁ బ్రార్థింపఁ జొచ్చెను. కాని యామె ప్రార్థనంబువలన నాతని కతిన హృదయ మెంతమాత్రమును గరుగలేదు. ఆతని నిశ్చితాభిప్రాయ మణుమాత్రమైనను మారలేదు. బలవంతముగా నా శిశుహంతకుఁడు—ఆదుర్మార్గుఁడు— ఆకతినహృదయుఁడు—

ఆపసిపాపను దల్లిఱొమ్మునుండి గైకొని వెక్కివెక్కి యేడ్చుచున్నను దయ లేనివాడై పుడమిపయి బడనైచెను కాని యాపసిపాప పుడమిపయి బడక, విచిత్రగతి గగనంబున కెగసి విశ్వరూపంబునుదాల్చినదై, చూచువారలాశ్చర్యపడ నందఱును విచునట్లు 'కంసా! నీవెంత యత్నించినను దైవవిధిని దప్పించుకొనఁజాలవు. నిన్ను సమయించువాడిదివఱకే పుట్టి పెరుగుచున్నవాడు. క్రూరకర్మమని యెంచక సోదరి బిడ్డల నార్దురినిఁ జంపిన పాపమునిన్ను గట్టికుడుపక మానునే?' యని పలుకుచు సంతరిక్షంబున నదృశ్యమై పోయెను. కంసుఁడు హతాశుఁడై పోయెను. అచ్చటనున్నవారందఱును విభ్రమచేతస్కుఁడైయుండిరి.

మాయాదేవి పలికినపలుకులు సెవులకు ములుకులై సోక కంసుఁడు గొంతవడికిఁ దెప్పరిల్లి తానొనర్చినదంతయు నిష్ఫలమైపోయెఁ గదాయని విరక్తి భావముఁగలవాడై మఱిది యైన వసుదేవునిఁ గాంచి "మహాత్మా! నేను నీయెడ మహా పరాధమును గావించితిని. నేను గేవలము పాపుఁడను. బాల ఘాతుకుఁడను. క్రూరుఁడను. దుష్టచిత్తుఁడను. దయాశూన్యుఁడను. బ్రాహ్మణహింసాపరాయణుండను. పాపమనక యశాశ్వతంబగు నీ శరీర రక్షణార్థమై నీ యార్దురు కొమగులను బట్టి వధించితిని. అయినను దైవవిధినిఁ దప్పించు కొనఁజాలనైతిని.

ప్రాణులందఱును దమపూర్వజన్మకర్మానుసారము వృద్ధిక్షయములకును, జననమరణంబులకును లోనగుచున్నారు, దేహధారులెందును స్వతంత్రులుగాను రక్షించుటకును శిక్షించుటకును గర్మప్రధాన మగుచున్నది కాని వ్యక్తిప్రధాన మగుటలేదు. మీశిశుసంహారమునకు వారివారికర్మయే ప్రధానంబు

గాని నేనెంతమాత్రమును గర్తృమణిజాలను.

దేవకీవసుదేవుల
చెరి విముక్తి.

ఆత్మకెన్నండును బగసిలుములులేవు. అవి కర్మవలననే కలుగుచున్నవి. ఈతాత్పర్యంబును

గుర్తెఱింగి నన్నక్షమింపవలసినది" యని యాతఃపాదములపై ప్రచాల వసుదేవుండును గంసుని మనఃపూర్వకముగా త్సమించెను. కంసుండును దేవకీవసుదేవులను జెఱచుండ్రివిముక్తులఁజేసి తాను నిజమందిరంబున కరిగెను. దేవకీ వసుదేవులును శాంతచిత్తులైయుండిరి.

శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదము.

౪

శ్రీకృష్ణుడట్లు కారాగృహంబున జన్మంబు నొంది,
తండ్రియగు వసుదేవునివలన నందగోకులమునకుఁ జేర్చఁబడి
యశోదకుఁ జంటి బిడ్డఁడై దినదినాభిషృద్ధిఁ గాంచుచుండెను.
నందయశోదలకుఁ గృష్ణుండు పెంపుడుబిడ్డఁడగుటకుఁ గారణము
లేక పోలేదు. నందుఁడు పూర్వజన్మంబున ద్రోణుడను
వసువైయుండెను. ఆతనిభార్య పేరుధర. కొండొక కార

ణంబున బ్రహ్మదేవుఁడు వారలపైగినిసినుర్త్య
నందయశోదల పూర్వజన్మవృత్తాంతము. యోనిఁ బుట్టుడని శపించెను. అప్పుడు

ద్రోణుండును, నాతని భార్యయగు ధరయుఁ
దమకు విష్ణుసేవారతిఁ జేకూర్చవేయని యావేల్పు పెద్దను
బ్రాధ్రింపఁగా నాతండును నట్లకాకయని వారలకు వరంబొసం
గెను. శాపోపహతులైన యాదంపతులు మానవజన్మం
బున నందయశోదలనఁ బుట్టియుండిరి. విష్ణుండును గమలాస
నుని వరంబును సార్థకముగా నెవర్న నందయశోదలకు ముద్దు
బిడ్డఁడై తన్ను సేవించు భాగ్యమును వారలకు సమకూర్చెను.

కృష్ణుండీవిధమున గోకులమున యశోద తొమ్మిదఁ
బెంపొందుచుండ నచ్చోట మధురాపురంబునఁ గంసునకు
నాడునాటికిఁ గృష్ణునిపైఁ గల శత్రుత్వము పెంపొందు

చుండెను. తొలుఁదొల్తనశరీరవాణివాక్యము లాతని కర్ణ
రంధ్రంబులఁ జొచ్చినప్పుడే కంసునిహృదయమున దుష్టస్వభా
వగుతాండవింపఁ జొచ్చెను. అదియట్లుండ మాయాదేవి
వాక్యంబులను వినినప్పటినుండియు నాతనియెడఁ దాండవించు
చున్న వైరభావము గజ్జెగట్టి నృత్యముసేయ నారంభించెను.

కంసుని
హృదస్వభావము.

ఇట్లు కృష్ణునియందఁ బ్రబల శత్రుత్వమును
వహించి యాతనిని రూపుమాపుఁటెట్లాయని
పలుతెఱంగుల నాలోచించుచుఁ గంసుఁడొక

నాఁడు తనమంత్రుల రావించి కృష్ణునిఁగూర్చి తనకుఁగల
మనస్తాపంబునంతయు వారలకుఁ దెలియఁజేసెను. వాగును
గొంతవడి దీర్ఘాలోచనమొనర్చి, 'దానవనాథా! శ్రీకృష్ణు
నకు గోబ్రాహ్మణ సాధుజన సంఘంబులును, నధ్వరమంటప
తపోవన శ్రద్ధాశాలలును, మొదలుగాఁ గలవన్నియుఁబ్రయం
బులైయుండును. కావుననట్టివాని నన్నిటినిఁ జెరుపనిప్పుడే
యన్జన్మనొసంగుఁడు. చానివలనఁ గృష్ణునిపై దమకుఁగల
విరోధానలంబు కొంతవఱకుఁ జల్లారఁగల' దని వాక్రువ్వఁ
గంసుండును వలైయని సాధుల బాధించుటకప్పుడే దైత్య
వీరుల కాజ్ఞ నొసంగెను. నాటఁగోలెఁ గంసుని దుష్కృ
త్యములు భూసభోంతరాళంబులందు నొడి ప్రతిబింబింప
సాగెను.

ఇట్లు కంసుఁడు నిజభటులను దుష్కృత్యంబు లొనర్పఁ
బ్రేరేపించుటయేగాక, తనకుఁదానయే శ్రీకృష్ణ వధోపాయ
మునుగూర్చి రేయింబవలు విచారింపఁ దొడంగెను. శ్రీకృ
ష్ణుఁడు శిశువై యుండుటవలన లోకంబునఁగల శిశువుల నంద
టిని సంహరించినచోఁ గృష్ణుండును సంహరింపఁ బడునుగదా
యని తలఁచి తత్కార్య నిర్వహణమునకై యారక్కసతేకు
పూతనయను నొక్క రాక్షసాంగనను నియోగించెను. ఆరక్క
సియుఁ గంసుని పంపునఁ గామరూపంబుతో నెల్లెడల సంచ
రించుచుఁ జనుమొనల విషంబు నిడికొని కనఁబడిన చిన్నిపా

పూతన
వధ

పల కందటికీ బాలిచ్చుదానివలె జన్మగుడు
పుచు శిశుసంహార మొనర్పసాగెను. ఇట్లా
పూతన వాడ వాడలఁ దిరుగుచుఁ దుదకు

గోకులమునకు వచ్చి చేరెను. గోకులమును బ్రవేశించినది
మొదలారక్కసి ప్రతిగృహంబును బ్రవేశించి తానువచ్చిన
కార్యమును ముగించుకొనుచుండెను. తుదకుఁ గర్మపరిపాక
మగుటవలన దానవమృత్యుదేవతాగృహమనఁదగు యశోదా
దేవి మందిరంబునుజొచ్చి, పూతన, పాన్పుపైఁ బవళించి
యున్న బాలకృష్ణునిఁగాంచి చన్నిచ్చుదానివలె నాతనిఁ గైకొ
నెను. గోపికలందఱును, గామరూపిణియగు పూతన సౌం
దర్యాతిశయంబుల కచ్చెరువొందుచుఁ గలరూపెఱుంగఁజాలక

మిన్నకుండిరి. పూతన, తనకుఁ జన్నిచ్చుటకుఁ బ్రారంభించి
 సంతనే సర్వవిద్యుండైన శ్రీకృష్ణపరమాత్మ యాదానవాంగన
 దుష్కార్యాచరణమును గుర్తెఱింగి, పాలు ద్రావుచున్నట్లు
 నటించుచు, గ్రుక్కగ్రుక్కకు నారక్కసిమేనిలోని సత్వమెల్లను
 ద్రావఁజొచ్చెను. ఆబాలుని యమానుషచర్య కాశ్చర్యపడి,
 తుణతుణమునకుఁ బ్రాణంబులు సన్నగిలుచుండనిలువఁజాలక
 'కృష్ణా! ఇంకఁజాలును. చన్ను విడువుము. విడువుము.' అని
 యాతనిని మరలింపఁ జొచ్చెను. కాని చనుబాలు చవిఁ
 గొన్నవానివలెఁ గృష్ణుఁడు చన్నువిడువక పైకొని పాలుద్రావ
 నారంభించెను. కనుమూసి కనుదెఱచునంతలోఁ గృష్ణుండా
 రక్కసకాంత సర్వప్రాణంబులను వారించెను అప్పుడుకామ
 రూపంబును దొఱంగినదై, జీవంబుల నెడఁబాసి పెరుగొండ
 వలె సహజస్వరూపంబున లోకభయంకరంబుగఁ బూతన
 భూమిపై వ్రాలెను. ఆభయంకరాకారమునుగాంచి గోప
 గోపికాజనంబులందఱును మిక్కిలిభయంపడిరి. కాని కృష్ణుండు
 మాత్ర మాారక్క సితో నాడుకొనఁజొచ్చెను. అచ్చోట
 నున్న హారందఱును గృష్ణుని యమానుషచర్య కాశ్చర్య
 పడుచు నాతండు నిక్కముగ శ్రీహరియే యని తలంచిరి.
 యశోదయుఁ జంటిబిడ్డయైన కృష్ణుఁడు భయపడెనేమోయని
 విభూతి మొదలగు రక్షాకరణంబు లొనర్పసాగెను. నందుఁడు

మొదలగు యాదవ ప్రముఖులందఱును గోకులమున నుత్పాత
ములు వృట్టచున్నవని భయపడఁజొచ్చిరి. ఈవిధముగాఁ
బూతన ప్రాణంబులహరించి కృష్ణుఁడు కంసుని ప్రయత్నము
నిష్ఫలముగఁజేసెను.

లీలాహానుష విగ్రహాంధైన కృష్ణుండ్డిట్లు నిజమాయా
బలంబునలనఁ గంసుని ప్రయత్నంబులను గొనసాగనీయక
నిష్ఫలమొనర్చుచు గోపికలతోడను గోపబాలకులతోడను
గ్రీడింపఁ జొచ్చెను. ఒకనాడు యశోదాదేవి బాలకృష్ణునకు
సిగముడిచి గృహంగణంబున నాడుకొనుటకు వదలిపెట్టియుం

డఁగాఁ దృణావర్తుడను రాక్షసుఁడు కంసుని
కృణావర్తుని పంపున నుడిగాలి యాపమునుదాల్చి యాడు

కొనుచున్న కృష్ణునెత్తుకొని పోయెను. అచ్చో
టనున్న గోపబాలకులందఱును 'కృష్ణుండు పోయెపోయె' నని
హాహాకారంబు లొనర్పసాగిరి. ఆబాలకుల రోదనధ్వనుల
నాలకించి యశోదాదేవి మెదలుగాఁగల వారందఱును బరుగె
త్తుకొని వచ్చి, కృష్ణునకుఁ గలిగిన యాపదను దెలిసికొని
పెద్దపెట్టున వాపోవఁదొడంగిరి. ఇవ్విధంబున గోకులంబంతయు
బాలకృష్ణునిఁగూర్చి మిక్కిలిగ దుఃఖంపసాగెను. ఇట్లు తన్ను
గూర్చి యందఱును విచారించుచుండఁ గృష్ణుండు దానవునిచే
నెత్తుకొని పోఁబడిన వానివలె నభోభాగంబునకు వానితోఁ

గూడనరిగి యచ్చోట నాతనికంఠమును బిగియఁబట్టుకొని
క్రిందికి వ్రేలాడఁజొచ్చెను. ఆదానవుండా బాలకృష్ణుని బతు
వును భరింపఁజాలక, తుణతుణమునకుఁ గ్రిందికిదిగ నారంభిం
చెను. కాని కుత్తుకబాధ మిక్కుటముగా నుండుటవలన మధ్యే
భాగంబుననే యాదైత్యుండు ప్రాణంబులఁ గోల్పోయి యొక
పర్వతంబు వడుపునఁ బుడమిపయిఁ బడెను. ఆతనితోఁ గృష్ణుం
డును బుడమికిడిగి తోడిబాలకులఁ గలిసికొనెను. కృష్ణుఁడు
తిరిగి కానుపించినంతనే యాగోపబాలకు లందఱానందముతోఁ
జిందులుద్రొక్కుచు బాలకృష్ణునెత్తుకొని యశోదాదేవి కడ
కరిగిరి. పుత్రునికై మిక్కిలిగ వాపోవుచున్న యశోద తన
పాపనిఁ గాంచి యపరిమితానందమును బొందెను. గోపికలంద
ఱును గృష్ణుని దిరిగి చూడగలిగినందుకుఁ దమజన్మంబులు
సార్థకంబులయ్యెనని తలంచిరి. ఎల్లరును జిన్నికృష్ణునిఁ బరమా
త్మగా భావింపఁ దొడంగిరి.

గోకులంబునఁ గృష్ణుఁడిట్లు క్రమక్రమాభి వృద్ధినందు
చుండ నందుఁడు రోహిణీదేవి కుమారుఁడైన బలరామునిఁ
గైకొనివచ్చి కృష్ణునితోనుంచెను. నాటఁగోలె బలరామకృష్ణు
లిద్దఱును గోపకులంబున మెలంగఁ జొచ్చిరి. దినంబు లివ్వీధం
బునఁ గడిచిపోవుచుండ నొకనాఁడు యాదవపురోహితుండైన

గర్గ మహాముని నందుని మందకుఁ జనుదెంచెను. ఆను

హాత్ముని గాంచి నంకుఁ డాతని నర్ఘ్య
^{గర్గ}
^{మహాముని.} పాద్యాది విధులఁ బూజించి కుమారులైన
 శ్రీకృష్ణ బలరాములను జూపి వారలకు

నామకరణంబు లొనర్పఁడని యాతనితోఁ బల్కెను. గర్గం
 డును బలరామునిఁగాంచి, యాతఁడు జనులను రమింపఁ
 జేయువాఁడు గావునరాముఁడనియు, యదుసంకర్షణంబున
 సంకర్షణుఁడనియు, ఘనబలమున బలుఁడనియు, హలమునే
 యాయుధముగాఁ గలవాఁడు గావున హలాయుధుఁడనియు
 నాతనికి నామకరణంబొనర్చెను. అనంతరము శ్రీకృష్ణునుదే
 శించి, నల్లని శరీరముఁగలవాఁడు గావునఁ గృష్ణుఁడనియు,
 వసుదేవునకు జన్మించినవాఁడగుటవలన వాసుదేవుఁడనియు,
 గుణ రూప కర్మంబు లనేకంబులు కలిగియున్నవాఁ డగుట
 వలనఁ బెక్కునామంబులు గలవాఁడనియు నాతనికి నామ
 కరణంబొనర్చి, యాశిశువులవలన నందగోకుల ముద్ధరింపఁబడు
 ననియు, దుఃఖంబులు తొలంగిసుఖంబులు సేకూరుననియు,
 మఱియు వారివలన దుర్జన శిక్షణంబును, సజ్జన రక్షణంబును
 జరుగుననియుఁ దెలియఁజెప్పి బాలకృష్ణుని విశ్వమయునిఁగాఁ
 దలంచుచు నాతండు తన శ్రమంబున కరిగెను.

బలరామ కృష్ణలిద్దఱును శరీరంబులు రెండుగను,
 మనంబులొక్కటిగను మెలంగుచు గోపకులతో శైశవక్రీడల

నెఱపుచుండిరి. ఒకనాఁడు గోపకులును, బలరాముఁడును
గలసి, శ్రీకృష్ణుఁడు మన్నుఁది నెనని యశోదాదేవితోఁ జెప్పిరి.
ఆమెయు వారిమాటలను నమ్మి వెన్నుండు మన్నుఁది నెననియే
భావించి యాతనిఁ బట్టుకొని ' అన్నా! ఇది నీకుఁదగునా!
ఇంటియందు నీకెన్నియో రుచ్యములైన పదార్థములుండ
మన్నెందుకుఁ దింటివి? నానియమములను నీవేలమన్నింపవు?
చూడుము! నీయన్నయు నీ సఖులును నీమీదఁ గొండెములు
సెప్పుచుండిరికదా?' అని మందలించెను. భయరహితుండగు
శ్రీకృష్ణపరమాత్ముఁడు తల్లి మందలింపునకు భయపడినవాని
వలెఁ గంటఁదడివెట్టి వెక్కివెక్కి యేడ్చుచుఁ దల్లియైన
యశోదతో—

కా॥ అమ్మా! మన్నుదినంగ నేళికువనో? • యాకొంటినోవెట్టినో
నమ్మంజూడప వీరిమాటలుమదిన్ • నన్నీవుగొట్టంగఁదా
రిమ్మాద్దంబు ఘటించిచెప్పెదరు కా • దేనికొ మదీయాస్యగం
ధమ్మాఘ్రాణముసేసి నావచనముల్ • దప్పైనవండింపనే?

అని జాలిఁగొలుపునట్లు పలికి తననోరును దెఱచి ' చూడు '
మని తల్లిని సంబోధించెను. ఆమెయుఁ దన ముద్దుపట్టి
ముద్దు పల్కులకు మహానందమునుబొంది కుమారుని సత్య

ప్రవర్తన మెంతవఱకుఁ గలదో చూతమని

మృచ్ఛక్షణ
విప్రహాప ప్రదర్శనము

యాతని నోరును దిలకించెను. చూచుటయే

తడవుగ యశోద విభ్రమాశ్చర్య చకితయై
పోయెను. అదిన్ని కృష్ణుని నోర నామెకు జలధిపర్వత వన

భూగోళశిఖితరణిశశిదిక్పాలకాదికరండమైన బ్రహ్మాండంబున
యుఁ గానుపించెను. అట్టి బ్రహ్మాండమును బసిపాపని నోరఁ
గనుంగొని యశోద —

మ॥ కలయో వైష్ణవమాయయో యితర సః • కల్పార్థమో సత్యమో
తలఁపన్ నేరకయున్న దాననో యశో • దా దేవిఁ గానో పర
స్థలమో బాలకుఁడెంత యాతని ముఖ • స్థంబై యజాండంబు ప్ర
జ్వలమైయుండుట కేమిహేతువో మహా • శ్చర్యంబుచింతింపఁగన్॥

అని తనలోఁదాను వితర్కించుకొనసాగినంతనే యామెకుఁ
గృష్ణునియెడఁగల పుత్రానురాగంబు దొలంగి భక్త్యావేశ
మినుమడించెను. అట్లు భక్తిపరవశయై బాలకృష్ణునిఁ బెక్కు
విధములఁ బ్రార్థింపఁ దొడంగెను. కాని కృష్ణుండది యెంతమా
త్రమును దగదని యామెను వైష్ణవమాయయందుఁ దగు
లొక్కనఁ జేసెను. తోడనే యశోదకు భక్త్యావేశము నశించి
పుత్రప్రేమ మినుమడించుదు నామె కృష్ణునిఁజేరఁదీసి నిజాంక
తలంబున నిడికొని “నాతండ్రీ! నిన్నెప్పుడు మందలింపను
లెమ్ము” అనియోదార్ప సాగెను. కృష్ణుండును, నేడుపునూని
తల్లికుచవేదికయందు నాదలమోపి కూరుకుసెందెను.

కృష్ణుఁడైతిగున నప్పుడప్పుడు గోపగోపికా జనంబు
లకుఁ దనసహజ తత్వంబును దెలియఁబఱచుచు నొకప్పుడు
భక్తిపరవశులుగను, మఱొకప్పుడు తనయందనురాగముగల

వారిగను, వారిన-దఱ నొసర్చుచుండెను. ఆతండును గోప బాలకులతో నాడుకొనుచు, నప్పుడప్పుడు చోరునివలె నితర గృహంబులందుఁ బ్రవేశించి యందున్న గొల్లపడుచులను గను సైగలు సేయుచును, వెనుకప్రక్కగాఁ జేరఁజవి చెక్కిల్లు నెక్కుచును, వచ్చెదవాయని రహస్యముగా భాషించుచును, నొంటరిగనున్నఁ బ్రైబడి యధర చుంబనామల నెఱర్చుచు నిట్లనేకవిధంబుల మగపోడుములు సేయుచుండుటయే గాక, నీలగు నప్పుడుపాలుపెరుగులఁ గ్రోలుచు, వెన్న నారగించుచుఁ బట్టు కొనవచ్చిన గోపికలను వెఱపించి పాటిపోవుచు నెక్కింక తటి వారిలోవారికిఁ గలహంబువెట్టుచు, నిరంకుశాధికారంబున దుండగంబులు సేయఁజొచ్చెను. గోపికలందఱును బాల కృష్ణుని దుండగంబులు నానాటి కభివృద్ధి నందుచుండఁజూచి సహింపఁజాలక యొకనాఁడు యశోదాదేవికడకరిగి, యామె ముద్దుపట్టి తమయిండ్లయందొనర్చిన దుండగంబుల నన్నింటిఁ గూర్చి సవిస్తరముగాఁ జెప్పిరి. చిన్నగుడుచుచున్న కృష్ణుడు తల్లి తన్నెక్కడ మందలించునోయని భయ పడినవానివలె యశోదయొడియందు ముసుగు వడియండెను. యశోదయు గోపికలు సెప్పిన వృత్తాంతంబునంతయును విని, వారలఁగాంచి 'అమ్మలారా! మాచిన్నికృష్ణునెందుకట్లుదూతెదరు? ఎన్నఁడునుబాదుగిండ్లను

కృష్ణుని
దుండగములు.

ద్రోక్కియెఱుగఁడే? చక్కగాఁ గన్నులుగూడఁ దెరు
వని నాయీచిన్ని కుమారుని అవ్వసేయుట మీకుఁదగునా ?

గీ॥ అశ్వమెఱుగఁడు తనయంత • నాడుచుండు
మంచివాఁడీతఁ డెఱ్ఱులు • మానరమ్మ
రామలార త్రిలోకాభి • రామలారి
తల్లలార గుణవతీమ • తల్లలార!

అని యనేక విధంబుల వారల నొడఁబఱచి గృహంబులకనిపి
కుమారుని మందలింపఁజాలకపోయెను. కృష్ణుండును, దన
కేమియుఁ దెలియనివానివలె నటింపసాగెను.

గోపికలు శ్రీకృష్ణుని దుండగంబులఁగూర్చి పలుమాదు
వచించుచున్నను యశోద, కొడుకు నెంతమాత్రమును మంద
లింపకుండెను. ఇట్లు దినంబులు సనుచుండ నొకనాఁడు
యశోద నిజమందిరంబున దధిమధనంబున మెలంగుచుండెను.
అట్టియెడఁ గృష్ణుండు తల్లిజేరంజని పాలీయమని పోరువెట్టఁ
దొడంగెను. ఆమెయుఁ గుమారునకుఁ జన్నిచ్చుచు నంతలోఁ
బొయ్యమీదనున్నపాలు పొంగిపోవుచుండఁ గుండను దింపు
టకై కుమారుని పదలిపెట్టిపోయెను. కృష్ణుండును గడుపు
నిండఁబాలీయలేదనికోపించి, యెదుటనున్న పెరుగుకుండను
బాదములతోఁ దన్ని పగులఁగొట్టెను. పెరుగంతయు నేల
పాలయ్యెను. అంతలో యశోద తిరిగివచ్చి కృష్ణుండునర్చిన

పనికి మివులఁగోపించి 'దుందుడుకా! నీయాగడ మింక సాగ

దలే' యని తనకు భయపడి పరుగెత్తిపోవు

యమహర్షున
చంపనము.

చున్న కుమారుని మందలించుటకై వెన్ను

టెను. కృష్ణుండును దన లీలావినోదంబుల

ఫలనఁ దల్లిని విభ్రాంతాత్మరాలినిఁగాఁ జేయుటకోయన

నామెకుఁ జేతిదూరముననే యున్నట్లుండి పట్టుకొన పచ్చు

నంతలో మాయమగుచు, నందుఁజూచినఁ గాన్పించుచు, నం

దందు ముసుఁగువడుచు పట్లనేకవిధములఁ దల్లిని బాధింపఁ

జొచ్చెను. యశోదయుఁ గుమారుని యదృశ చర్యలకు

విస్మయంబునొందుచుఁ బట్టినపట్టునుమాత్రమువిడువకయీతని

వెంబడించుచునేయుండెను. కృష్ణుండును దల్లినిశ్రమపెట్టుట

భావ్యముగాదని తలంచినవానివలె ననాయాసముగా యశో

దకుఁజిక్కి పోయెను. ఆమెయుఁ గుమారునిఁ బట్టుకొని

'ఓహూ! వీరు శ్రీకృష్ణులేనా?' యని యెత్తిపోడుచుచు

నాతనిని తోలఁగట్ట యట్నించెను, కాని మామె తీసికొని

వచ్చిన త్రాడు తోటికిని, గృష్ణుని బొజ్జకును గొంచెము తక్కు

వగా నుండెను. యశోద యింకొకత్రాటిని దానికింటఁగట్టి

కట్టుటకు యత్నింపఁగాఁ దిరిగి పూర్వమెంతతక్కువగా ను

ండెనో యంతేతక్కువగానుండెను. ఈవిధముగ గృహములో

నున్న రజ్జుపరంపరలఁ గొనిపచ్చి కట్టుటకు యత్నించినచు

దిరిగి పూర్వపుస్థితియే సంభవించుచుండెను. కృష్ణుడేమియు వెఱుంగని వానివలె దల్లినిజూచి నవ్వుసాగెను. అట్టియెడ యశోదమిక్కిలిశ్రమ నొందినదై, కుమారునిగాంచి 'కృష్ణా! ఏమి నాచేతబంధింపబడవా?' యని విచార సూచకముగను భక్తిపరవశ త్వమును బొందినదానివలెను బలుక, భక్త పరతాత్రుడగు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ—సిరికొంగిట బంధింపబడని శ్రీకృష్ణపరమాత్మ—సనకాది యోగిచిత్తాబములందుఁ బట్టువడని శ్రీకృష్ణపరమాత్మ—తల్లివాక్యమును వినినంతనే, లోబడి యామెవలన తోలగట్టబడియెను. కుమారునట్లంటఁ గట్టి యాయువ్య యింటిలోనికరిగెను. ఆమె తన్నుబాసీచనినవెంటనే, నారదశాపంబున యనుభాజనంబులను సాలవృక్షంబుల రూపంబున నున్న నలకూబర మణిగ్రీవులను నిర్వురు గుహ్యకులకు శాప విమోచనం బొనర్పఁ దలంచి, తోలడ్డమగునట్టా వృక్షంబుల మధ్యభాగంబున కరిగెను. అవియు తోట్టితాకుడునకు నిర్మూలంబులై పుడమిపయింబడ నందుండి యాగుహ్యకులిద్దఱును శాపవిముక్తి వలన బయలు వెడలి యనేకవిధంబులఁ గృష్ణపరమాత్మను బ్రార్థించుచుఁ దమ నివాసంబులకుఁ జనిరి.

ఇట్లు కృష్ణుండు సాలవృక్షంబులఁగూల్చి దన్నిర్మూలన ధ్వనులకు గోపగోపికా జనంబులందఱును వెఱుగంది పిడుగులు

వడెనని తలంచుచు వచ్చిచూడఁ గృష్ణుఁడా వృక్షంబులమధ్య
భాగంబునఁ గపట బాలలీలల చిహ్నోదించుచుండెను. అప్పు
డందఱును, 'ఏమిది? పెద్దగాలి నచ్చినదనుకొందమా' యది
యెంతమాత్రమును సరిగాదు. పిడుగువడినదనుకొందమా

తగినసూచకము లెవ్వయును గాన్పింపవు. అకారణంబుగ

నీవృక్షంబు లెట్లుగూలినవి ? ఈతఁడు పడఁ

గోప
గోపికానాథము.

ద్రోసినాఁడనుకొందమా కేవలము పసిబా

లుఁడు. ఏమివీత' యని తమలోఁ దాము

తర్కించుకొనుచుండ నంతకుమున్ను చ్చటనున్నవారు కృష్ణుని

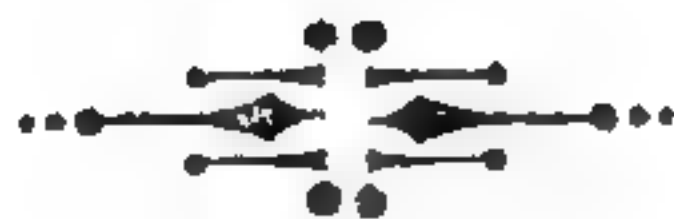
వలననే యాపని జరిగెనని తెలియఁజేసిరి. అప్పుడు నందాదు

లైన గోపకులును, ముశోదమొదలైన గోపికలును గృష్ణుని

లీలామానుషప్రహలుండైన పరమాత్మునిగాఁ దలంచి, రెట్టిం

చిన భక్తితాత్పర్యంబుతో నాతనిఁ బూజింపఁదొడంగిరి.

ప్రతిక్షయక ప్రకరణము
శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదము

౧౧

బృహద్రావణంబున నుత్పాదంబులు పెక్కులుప్పటిల్లు
 చుండుటవలన నందుఁడు సునందుఁడు మొదలగు యాదవ
 ప్రముఖులందఱును దద్రావణంబును విడనాడి బృందావనంబు
 నకు గోగణంబులతో నరుగుటకు నిశ్చయించుకొని యప్పటి
 కప్పుడే బృందావనంబున కరిగిరి. అచ్చోట బలరామకృష్ణు
 లిద్దఱును దోడి గోపకులతోఁ గలసి యాడుకొనుచుఁ బసుల
 వెంట నరిగి బంతిచల్లులారగించుచు, నొకరితో నొకరు బం
 దెములువెట్టి పరుగులెత్తుచు నిట్లనేకవిధముల శైశవక్రీడలందుఁ
 గలమును గడుపసాగిరి. కృష్ణుండప్పడప్పడు గోగోపికా

బృందావన
 విహారము.

సంఘంబులు శరీరంబులు మఱచి యుండునట్లు
 యమునానదీ పులిన స్థలంబుల మురళీగాన
 మొనర్పసాగెను. యశోదాకుమాదునివృత్తుల

మధుర మురళీ నిస్వనంబులకు గోపికలందఱును ముగ్ధులగుచు
 నింటిపనులఁగూడ మాని తదారవంబు శ్రవణపుటంబుల దూటి
 సంతనే కోకలు జారుచున్నను, వేణీబంధంబులు విడివడు
 చున్నను, స్తనభారంబున లేనదుము లల్లలనాడ నాయాస
 మినుమడించుచున్నను లెక్కసేయక మురళీమోహన కృష్ణునిఁ
 జేరంజనుచుండిరి. తదారవంబును వినినంతనే గోగణంబులును

మేతలమాని యజ్ఞులెత్తి చెవులు నిక్కిరించుకొని తన్మధుర
నిస్వనరసవిర్ఘర ప్రబలవేణికలందుఁ గ్రుంకులిడఁ జొచ్చెను.
బాలకృష్ణుండీవిధంబున విజ మురళీగానంబున విశ్వంబును
మోహింపఁజేయుచు బృందావన విహారంబు నెనర్పసాగెను.

కృష్ణుండీవిధంబున విశ్వమోహన మూర్తియై బృందా
వనంబున వెలుంగుచుండ నచ్చోట మధురాపురాంబునఁ గృష్ణుని
వృత్తాంతంబు విననచ్చినకొలంది కంసునకు మనస్తాపంబిరుమ
డింపసాగెను ఇంతవఱకాతఁడొనర్చిన కృష్ణవధోద్యోగ ప్రయ
త్నంబులన్నియు నిష్ఫలంబులగుటవలన నాతనికి బట్టుదలు
మఱింత హెచ్చిపోయెను. అందువలన నాతని క్రూరచర్యలు
కొల్లింటికన్న మిక్కుటములయ్యెను. ఎచ్చోటఁ జూచినను

దానవుల
కూరకృత్యములు.

దైత్యభటుల యార్భాటములును, సాధుజన
హింసాపరాయణత్వంబును, క్షణక్షణమునకు
మించుచుండెను. పశుహింసయుఁ దపోవన

నిర్మూలంబును, యాగ విధ్వంసమును, మునిజన నిష్ఠాపహార
ణంబును, శిశుమారణంబును, మొదలగు ఘోరకృత్యములు
ప్రబలములయ్యెను. జగదపకారంబునకుఁ గంసుఁడు ముం
దంగవైచుచుండెను. ఎల్లెడల దానవాపచారస జడతసాధు
జన దీనారవంబులు మిక్కుటముగ వినవచ్చుచుండెను.
అహ! సర్వజ్ఞుడైన శ్రీకృష్ణపరమాత్మ తనమీదివైరంబునఁ
జేసి సాధుజనంబులిట్లు కంసునివలనఁ బెక్కు బాధలకుఁ

నగుచుండఁ దద్వృత్తాంతంబంతయు నెఱింగియు సహించి
యుండుటేల్లకో గదా?

బృందావన ప్రాంతారణ్య భూములంగల వచ్చికబయ
ళ్లయందు శ్రీకృష్ణుడు గోపబాలక బలరామ సహితుండై
గోవులను గాయుచుండ నెకనాఁడు కంసప్రేరితుండై వత్సా
సురుండను దైత్యభటుఁడొక్కఁడు కామరూపంబున మందలోఁ

వత్సాసుర
వధ

బ్రవేశించి గోపకులను గోవులను బాధింపఁ
దొడంగెను, ఆవృత్తాంతంబును గృష్ణుఁడెఱింగి
యన్నయగు బలభద్రునకా సమాచారంబు

తయుఁ దెలియఁజెప్పి, వత్సంబు పగిది మందయును సంచరిం
చుచున్న యాదైత్యభటుని సమీపించి 'ఆహా! ఈలేగయెంత
యందముగానున్నది? ఈదూడను మీకుఁగాకుండ నేనుహరిం
చెద" నని గోపబాలకులతో నర్మగర్భంబుగాఁ బలుకుచు
వత్సాసురునిఁ దోక మొదలు కంఠమువఱకుఁ దన యాజాను
బాహు బంధంబున నిరికించుకొని యూపిరి యాడకుండునట్లు
నొక్కుచుఁ దృటికాలములో విగతజీవునిగా నొనర్చి బంతిచం
దమున నవలీల గగనమార్గంబున కెగురవైచెను. ఆదైత్యుం
డును మొదలునడికిన తరువువలె ధరణిపై నెదిగి యసువులఁ

బకాసుర
వధ

బాసిను. ఆతండట్లు మడిసినతోడనే యతని

యనుచుండగు బకాసురుండను వాఁడు భయం
కరాకారంబుతో గోగోపసంఘంబుపైఁ గవిసి

మహాట్టహాస మొనర్పసాగెను. ఆదైత్యుని ఘోరాకారమునకు భయంపడి గోవులును, గోపకులును బరుగెత్తసాగిరి. అట్లు తన్ను గాంచి భయభ్రాతులై పాటిపోవుచున్న గోగోప బృందంబులనువదలి యాదైత్యుండు కృష్ణునిపై విజృంభించెను. అట్టియెడ జితవైరియగు నందనందనుఁడు వెఱంగందినవాని చందంబున నందండుఁ జిందులు ద్రొక్కనారంభించెను. బకా సురుండును గృష్ణునిఁ దనకులోఁబడినవానిఁగాఁదలంచి యొక్క పెట్టున నాతనిపైఁబడి గుటుక్కున మ్రింగినైచెను. కృష్ణుఁడు దైత్యునివలన మ్రింగుడువడుటఁ గాంచి గోపకులు “హాకృష్ణా హా కృష్ణా!” యని హాహాకారంబులు సేయందొడంగిరి. గోవులు కనులవెంట నశ్రుధారల గురియింపఁజొచ్చెను. విక సితకుసుమపరిశోభితములైన లతానివహంబులు గళాఽహీన ములై కాన్పింపఁదొడంగెను. ఇట్లు విశ్వబంతయుఁ దనకై విచారించుచుండఁ గృష్ణుండును బకునివలన మ్రింగుడువడి కంఠ భాగంబునందే నిలచి తనయందు లీనమైయున్న ప్రళయ కాలానలంబును రగుల్కొల్పి తన్మూలమునను దాను కుత్తుక నొక్కుచును గనుటెప్పపాటుకాలముననే యాదైత్యుని సర్వ ప్రాణంబుల హరించి మడియింపఁజేసెను. ఆతండు మరణించిన వెంటనే తద్దర్శంబునుండి వెలికివచ్చి గోగోపసంఘంబులకు దర్శనమిచ్చెను. తిరిగి కృష్ణునిఁగాంచినంతనే గోపకు లందఱు

నానంద పారవశ్యమునఁ జిందులుద్రొక్కుచు గొంగడుల
నెగురవైవసాగిరి గోగణంబులును 'అంబా' యని యఱచుచుఁ
దోకలెత్తి పరుగిడసాగెను. ఇవిధంబున దైత్యవధంబు
మొనర్చి శ్రీకృష్ణుడందఱికిని సంతోషముఁ గూర్చెను.

శ్రీకృష్ణ పరమాత్ముని లీలాహానుషచర్యలు సకల
భువనంబులయందును బ్రతిధ్వనులీనుచుండ సత్యలోక నివాసి
యైన బ్రహ్మదేవుడతని నొకయలంగి మానవునిగాఁ దలంచి
యాతని సామర్థ్యమెట్టిదో పరీక్షింపఁ దలంచినవాడై యొక
నాఁడు కృష్ణుడు గోపబాలకులతోఁ బసులఁ గాయుచుండ
గోవులను గోపబాలకులను హఠాత్తుగా మాయమొనర్చెను.
కృష్ణుడొక్కరుండే వనమధ్యంబున నిలచియుండెను. బ్రహ్మ
యొనర్చినపని కారణంతమాత్రమును విస్మయంబునొందక
సర్వజ్ఞుడగుటవలనఁ గలరూపెఱింగినవాడై పరమేశ్వరి నవమా
నింపఁదలంచి గోవులును, గోపకులును దానియై యధాప్రకా
రము వర్తింపఁ దొడంగెను. గోగోపకులు శ్రీకృష్ణ స్వరూ

బ్రహ్మదేవుని
పరావేశము.

పులుగానఁ జూచువారలకొక విధమగు దన్న
యత్వము గలుగ నారంభించెను. తమ

పుత్రులు కృష్ణాంశసంభవులుగాన గోపికలకుఁ
దొల్లింటికన్న సుతప్రేమయొక్కవయ్యెను. బలభద్రుండును
నీయద్భుత సంఘటనంబున కచ్చెరువొందుచుఁ గలరూపు
నెఱుంగఁజాలక 'ఇదియేమి' యని తమ్మాని నడిగెను. కృష్ణుం

డును బలభద్రునకు సర్వమును దెలియపఱచెను. అతైఱు
గున నొకవత్సరంబు ముగిసినవెంటనే బ్రహ్మ కృష్ణుని పరిస్థితి
యెట్లున్నదో యని వచ్చి చూచునప్పటికి గోగోపకులతో
యశోదానందుఁడెప్పటియట్లు విహరించుచుండెను. ఆదృశ్య
మునుగాంచినంతనే బ్రహ్మయు 'సృష్టికర్తను నేనెయుండ నీ
గోగోపకులను సృష్టించినవారెవరా?' యని పెద్దయబ్రాహ్మ
దనలోఁదాను వితర్కించుకొనుచుఁ గొంతవడికి శ్రీకృష్ణమహి
మంబువలన నెష్టవమాయనూడి విడివడినవాడై సర్వమును
దెలిసికొనెను. అప్పుడు కమలాసచుండు దామోదరనిపనికి

లజ్జించుచుఁ బ్రత్యక్ష స్వరూపంబునఁ గృష్ణపరమాత్మను
జేరంజని ముకుళిత కరకమలుండై 'దేవా! నీమాయయందుఁ
దగుల్కొని యజ్ఞానుండనై, నీకపచారమును గావించితిని.
మహాత్మా! నన్ను తీమింపుము. నీవాదినారాయణుండవు.
నీతత్త్వంబు నెవ్వరును గ్రహింపఁజాలరు. నీవలననే సృష్టి
స్థితిలయములు జరుగుచున్నవి. నీయందే సకలచరాచరా
త్మకమైన యీవిశ్వంబంతయు లీనమైయున్నది. గుణకర్మంబు
లనేకంబులు గలిగియున్నవాడవగుటవలనఁ బెక్కునామంబుల
తోడను, పెక్కురూపంబులతోడను వర్తించుచుందువు. పరా
త్పరా! నన్ను తీమింపుము' అని యాతనిఁ బ్రార్థింప వస
దేవనందనుఁడు గరుణామయుండుగావున వేల్పుపెద్దను తీమి

చెను. విరించియుఁ దిరిగి గోగోపకులను గృష్ణునకర్పించి నిజనివాసంబునకరిగెను. బ్రహ్మ గోగోపకుల నర్పించినంతనే శ్రీకృష్ణపరమాత్మ తన విశ్వరూపంబు నుపసాహరించి యొక వత్సరము తన్నెడఁబాసియున్న గోపకులనందఱిని వేర్వేరనాద రించి యాదవవంశ భూషణుండగుచుఁ బ్రకాశింపఁ జొచ్చెను.

బలరాముఁడెల్లప్పుడుఁ దమ్ముఁడైన శ్రీకృష్ణునెడఁ బాయక మండయఁదు సంచరించుచు గోపబాలురతోఁ గూడి యాడుచుండెడివాఁడు. ఒకనాఁడేమి కతంబుననో శ్రీకృష్ణుండు గోవులవెంటరాక యింటనే కలచియుండెను. బలభద్రుండు మాత్రము గోపబాలురతోఁ గలసి పసులవెంట నరిగెను. అచ్చోట గోపకులందఱును బలరామ సహితులై బంతిచల్లుల నారగించి తలకొకదిక్కు న మెలంగుచు నప్పుడప్పుడు గుంపు

గట్టియూడుకొనుచుఁ బ్రొద్దువుచ్చుచుండఁ గ

బలరాముడు ఖరా
సురుని వధించుట

సులపంపున నెకదైత్యభటుండు ఖరాకారంబున

జనుదెంచి మందయందు శ్రీకృష్ణుడు లేడు

గదాయని ధైర్యంబు నవలంబించి గోవులను గోపకులను హిం

సింపసాగెను. అట్టియెడ గోపకులు భయంపడి 'ఓకృష్ణా!

ఓరామా! రక్షింపుఁడు. రక్షింపుఁడు' అని పెద్దపెట్టున గోల

లెత్తుచు బలభద్రుండున్న తావునకువచ్చి చేరిరి. ఖరాసురుండును

వారిని వెన్నంటి వచ్చి గోపబాలక రక్షణార్థమై తన్ను

మార్కొన నిలచియున్న బలరాముని నొక్కపెట్టునఁజూమునఁ
దన్ని యాత్మచు విజృంభించెను. కృష్ణానుజుండను వ్రేటువ
డినవెంటనే త్రాదాకారంబున విజృంభించి గర్దభాసురు పదం
బులు నాలుగు నొక్కకేలనంటబట్టి బెట్టుదట్టించి యట్టి
గదల్చుచు నొక్కపెట్టునఁ గందుకంబు చూడ-బున నభోభా
గంబున కెగురవైది యాదైత్యుని విగతజీవునిఁ గా నెనర్చెను.

అట్లు ఖరాసురుని నవలీలగా మడియించి బలరా
ముఁడు తిరిగి యధాప్రకారము గోపబాలకులతో నాడు
కొనఁజొచ్చెను. అట్టిసమయంబున ఖరాసురుని యనుచుం
డైన ప్రలంబుండచు రక్కసుండు పగసాధింపఁదలంచి గోప
బాలక వేషముతోఁ జనుదెంచి యచ్చోట నాడుకొనుచున్న
బలరామాదులతోఁగలసి తానుగూడ నాటలాడఁజొచ్చెను.
గోపకులందఱును రెండుగములవారై, యోడిపోయినవారు,
గెలిచిన వారిని మోయునట్లు బందెమువెట్టికొని యాడుకొను
చుండిరి. ప్రలంబుఁడు పగసాధింపఁ దలచియున్నవాఁడు
గావున బలరామున కెగురగువారివైపునఁ జేరెను. కర్మ

బలరాముడు ప్రలం
బునివధించుట.

వశంబున బలరాముని వైపువారే యాట
యందు గెలిచిరి. అప్పుడనుకొనిన ప్రకార
మోడిపోయినవారు గెలిచినవారినినొక్కొక్క
రిని తమమూపులపై నెక్కించుకొని మోయఁజొచ్చిరి. అట్టి

యెడ నదియే సమయమని ప్రలంబుఁ డోడిపోయినవారియం
 దున్నవాఁడగుటవలన బలరామునిఁ దన మూపున నెక్కించు
 కొనియున్నట్లులుండి గగనమార్గంబున కెగసెను అదిగని గోప
 కులఁదఱుచు రామునికై దుఃఖంపఁ దొడంగిరి. మోసంబునఁ
 దన్నట్లుమోసికొని గగనమార్గంబున నరుగుచున్న ప్రలా
 బుని కపటంబునెఱిగి, బలభద్రుండుక్కుమిగిలి తనముష్టిచా
 తిని దైత్యునిశిరంబువగులఁజేసి విగతజీవునిఁగానొనర్చి యచిర
 కాలముననే గోపకులఁజేరివారికి సంతోషముచుగూర్చెను.
 గోపకులును బలరాముని గొప్పవానిఁగాఁ దలంచిరి.

~~*~*

- శ్రీకృష్ణబలరాము లిష్టైఱుగునఁ జేఁజిక్కినదైత్యులఁ బట్టి చక్కాడుచు గోగోప గోపికాసంఘంబుల రక్షించుచు బృందావనంబున విహరింపఁ దొడంగిరి. గోపికలందఱును శ్రీకృష్ణునియం దెక్కున మక్కువఁగలిగి యెల్లప్పుడతని దివ్యసందర్శనంబునే యాశాంక్షించుచు ననవరతమాతని మురళీ మధుర నిస్వనంబునేకోరుచుఁ బ్రాద్దులుపుచ్చుచుండిరి. కృష్ణుడును బెక్కు తెఱంగులఁ బల్లవకోమలసదృశా కారిణులగు వల్లవీజనంబుల యుల్లంబు లుల్లాసంబున రంజిల్లునట్లువర్తింపఁ దొడంగెను. ఒక నాడు గోపికలందఱును యము నాస్నానంబున కరిగి యొడ్డున వస్త్రంబులను హారాది పరిష్కారంబులను బదిలంబులుగా నొనర్చి, కంఠదఘ్నంబులగు సలిలంబుల జల కంబులాడఁ దొడంగిరి. అట్టియెడఁ దుంటరి యగు బాలకృష్ణుండు యమునానదిఁ జేరజని గట్టుననున్న గోపికల వస్త్రంబులను మెల్లన దొంగిలించి తత్తటినీతట నికటంబున నున్ననృతంబు నధిరో హించి లీలామాత్రుండై వినోదింపసాగెను. గోపికలును గొంత వడికిఁ గృష్ణునిరాకను గుర్తించి తుంటరి వాడగుటవలన ననుమానపడి గట్టునకుఁజూడ వస్త్రంబులు లేకుండెను. ఏనా

గోపికా వస్త్రాపహరణము.

యని కృష్ణునిదెసఁ బఁకింప నాతండధిరోహించియున్న తరు
 శాఖలయందుఁ దమవస్త్రంబులుంటఁగాంచి మోసమయ్యెనని
 తలంచుచు మానభంగంబునకు వెఱచినవారలై, నదీగర్భంబు
 నందే నిలచి లీలావినోదియైన శ్రీకృష్ణ పరమాత్మచు గూర్చి
 'కృష్ణా! ఇదియేమిన్యాయము? కేవలము పరమాత్మ స్వరూ
 పుండవును, సర్వజ్ఞుండవునునగు, నీవే స్త్రీజనమానభంగమున
 బ్రయత్నింప నన్యలఁగూర్చి వేఱచెప్పవలయునా? మావలు
 వల మాకొసంగుము. మామగవారు జూచిన నిన్నుమందలిం
 తును. రమ్ము. మాచీరెలఁ గొనితెచ్చి యిచ్చిపోమ్ము. ఇది
 యేనా నీయట్టివాఁ డొనర్చవలసిన ఘనకార్యము? కృష్ణా!

సీ॥ బహుజీవనముతోడ • భాసిల్లియుండుటో

గోత్రంబునిల్పుటో • కూర్మితోడ

మహినుద్ధరించుటో • మనుజుసింహంబవై

ప్రజలఁగాచుటో కాక • బలిదెరల్చి

పిన్నవైయుండియుఁ • బెంపువహించుటో

రాజుల గెల్పుటో • రణములందు

గురునాశనీయుటో • గుణనిధివై బల

ప్రఖ్యాతిఁజూపుటో • భద్రలీల

ఆ॥ వె॥ బుధులుమెచ్చ భువిఁ బ్ర • బుద్ధతమెఱయుటో

కల్కితలముసేయ • ఘనతగలదే?

వావిలేదువారి • వారునావారని

యెఱుఁగవలదే? వలువ • లిమ్ము కృష్ణ ! ”

అని మందలించినట్లుగను, ధర్మోపదేశం చానరించినట్లుగను,
 బ్రతిమాలుకొని నట్లుగను, మొరవెట్టుకొన నాతండును
 వృక్షంబునందేనిలచి నగుచు “గోపికలారా మీరందఱిచ్చోటి
 కరుగుదెంచి మీమీపలువలఁ గొనిపోయి.” నేనుమాత్రము
 తీసికొనివచ్చి మీకొసంగ ’ నని ఖండితముగాఁ దెలియఁజెప్ప
 గోపికలును దమమమానభంగరిబెట్లుచు దప్పదని నిశ్చయించు
 కొని, పోవుదమని కొందఱును, వలదని కొందఱును ముందు
 వెనుకలాడుచుఁ దుదకందఱును నిజకరసంఛాదిత పంచాయుధ
 గేహాలగుచుఁ గృష్ణునిఁజేరంజని వలువలిమ్మనికోర నాతండును
 “సుందరాంగులారా! ఒక్కమాటు చేతులెత్తి మీరందఱు
 నన్నుఁ బ్రార్థింపుఁడు. వలువలొసంగెద” నని పలుక గోపి
 కలు ‘ఏమి? ఈబాలుని తుంటరితనము? అంతకంతకు మితి
 మీరిపోవుచున్నదే’ యని లోనఁగినుకవహించినవారలయ్యుఁ
 దప్పనిదియగుటవలన మానభంగంబునకుఁగూడ శంకింపక
 చేతులెత్తి వలువలిమ్మని యాతనిఁ బ్రార్థించిరి. కృష్ణుఁడ
 ప్పడు వృక్షంబునుండి డిగ్గి వలువలను వారికొసంగి, “గోపిక
 లారా! మీకు మానభంగమయ్యెనని యెంతమాత్రమును
 జింతింపవలదు. నన్నుఁగొల్చువారలకు సర్వంబును నా
 స్వరూపమై కానుపించును. అట్టియెడ ‘వీరు పురుషులు,
 వీరుస్త్రీలు, అను విచక్షణ యెంతమాత్రమును వారియందుం

డదు. అట్టిభేదభావము లేనివారలే నాకు నిజమైన భక్తులగుచున్నారు. మీస్వభావంబును గుర్తెఱుంగుటకై మిమ్మిత్రైఱుంగునఁ బరీక్షించితిని. నావచనప్రకారము వర్తించి మీరునాకు నచ్చినవారలైతిరి. ఇదియే నాతత్వము" అని తెలియఁజెప్పి గోపికల మనస్తాపంబును మాన్పెను. వారును ధన్యులమైతిమని కృష్ణునితోఁ గలసి గోకులంబునకరిగిరి.

వస్త్రాపహరణం బొనర్చి వల్లవీజనంబుల శ్రీకృష్ణుండు పరిభవించెనను వార్త యెవ్విధంబుననో నందయశోదలకుఁ దెలియవచ్చెను. చూచుచుండఁగనే యాహార గోపకులంబునం దంతటను వ్యాపించెను. ఎల్లరును గృష్ణుని దుండగంబును గూర్చి పలుభంగుల ముచ్చటెంప సాగిరి. తమ కుమారుడొనర్చిన పనికి నందయశోదలు కినుకవహించిన వారలై కృష్ణునిఁ జేరఁబిలిచి 'కుమారా! రోజురోజుకు నీయాగడంబులు మితి మీరుచున్నవి. చూచి యుపేక్షాభావమును వహించుచుంటిమని తలంచుచుంటివా యేమి? కృష్ణా గోపికా వస్త్రాపహరణం బొనర్చి మానభంగమును గావించుట

నందయశోదలు
శ్రీకృష్ణుని
మందలించుట.

నీయట్టివానికిఁ దగునా? ఇంతటినుండి నీవిట్టి దుండగముల నెన్నండును జేయకునుమా,

యని యనేకవిధంబుల మందలించిరి. అప్పుడు కృష్ణుండు, కనులపైట నీరునింపుచు 'జననీజనకులారా! మీతో

డను, మీగోపగోపికా జనంబులతోడను నాకెంతమాత్రమును
 బనిలేదు. ఇందటిపలన మాటఁబడిన యీబతుకుఁగూడ నా
 కవసరములేదు. నేనిప్పుడేపోయి వివజలపూరితంబగు కాళిందీ
 నదిలోదుమికెదను. ఇంతటినుండి మీరును, మీకులము
 వారును నావలన నెట్టిబాధలను బొందకుండ సుఖంబుండుడు,
 అని పల్కినవాఁడై యప్పుడే కాళిందీనదికిఁ బరుగులిడ
 సాగెను. యశోదానందులును, సకలగోపగోపికాజనంబులును,
 దుదకు గోగణంబులును, “కృష్ణా! పోకుము. కాళిందీనదిలో
 దుముకవలదు. నీయుష్టమువచ్చినట్లు మమ్మందఱను బాధిం
 పుము. నిన్నుఁబాసి యొక్క తుణమైనను మేము నిలువఁ
 జాలము.” అని దుఃఖించుచు లీలాఽనోదియైన బాలకృష్ణుని
 వెంబడించిరి. బలధన్రుడు తమ్ముని తత్వము నెఱింగిన
 వాఁడయ్యు, నేమియు నెఱుంగనివానివలెఁ దాచుచు బంధు
 జనంబుల వెంబడించెను. ఇట్లు యాదవకులంబంతయుఁ
 దన్ను వెంబడించుచున్నను, నొక్కరికేనియుఁ జిక్కక, కాళిం
 దిని సమీపించి, నిజచరణకమలయుగళసంస్పర్శంబున
 కెన్నినాళ్ళనుండియో యెదురుసూచుచుఁ దత్సమీపంబున
 విశాల విటపశాఖాసముదయంబుతోనున్న కదంబ భూజంబు
 నధిరోహించి తదగ్రంబున కెగఁబ్రాకి దూరంబుననుండి
 బంధుజనులు దన్నుఁగూర్చి యాఁకొళించుచుండ, నెల్లరకుఁ

దెలియవచ్చునట్లు కుప్పించియచ్చోటనుండి కాళిందిలో దుమికెను. వెంటనే యాహదంబంతయు గుభగుభ ధ్వానంబులతో నల్లకల్లోలంబుగాఁజొచ్చెను. ఇచ్చోట యశోదానందులు మొదలగువారందఱును గృష్ణుండు నదిలో దుముకుట కనులారగాంచి ‘హా! కృష్ణా! హా! కృష్ణా!’ యని పెద్ద పెట్టున నేడ్చుచుఁ గాళిందిని సమీపించి బాలకృష్ణునిఁగానక ఘోరఃపానల దారుణాకారుండగు కాళీయునిచేత భక్షింపఁ బడెనని తలపోసి, తద్వియోగ సంజనిత సంతతానంతదుఃఖాతి రేకంబున స్మృతులుదప్పి పుడమిపై మూర్ఛిల్లిరి. బలరాముఁడుమాత్రము సర్వము నెఱిగినవాఁడుగావునఁ జూచి యూరకుండెను.

కాళిందీనదియందుఁ గాళీయుఁడను సర్పరాజొకండు గలఁడు. పూర్వమొకప్పుడు సర్పములన్నియు వినతాసుతునకు భయంపడి, తాము సంపాదించుకొనిన యాహారంబునందు సగపాలతని కిచ్చునట్లును, నాతండు తమ్ముఁ జంపకుండు నట్లును, నెడంబడికఁ జేసికొని, యప్పటినుండి యనుకొనిన ప్రకారము వర్తింపఁజొచ్చెను. కాని కాళీయుఁడు మాత్రము తాను సంపాదించిన యాహారంబులోని సగపాలును విహంగవల్లభున కర్పింపక తానే యాప్యాయనంబుగఁ గుడువఁ దొడంగెను. అందువలన నైనతేయుఁడు కినుక

కాశీయుని
పూర్వకథ

వహించి కాశీయునిబట్టి భక్షించుటకు దండెత్తి

రాగా నతండు పన్నగాంతకునకు భయంపడి

యాతని నెదుర్కొనఁ జాలక కాళిందీ నదియం

దుఁ జొచ్చి ప్రాణరక్షణమొనర్చుకొ నెను. సుపర్ణుఁడు కాళిందీ

నదిఁజొచ్చుటకు భయపడెను. కారణమేమన నాతండుక

నాఁడు క్షుద్బాధ నపనయించుకొను నిమిత్తమై కాళిందీ

మడుగులోని చేపలనుబట్టి భక్షించుచుండఁగా మత్స్యంబు

లన్నియుఁ బ్రాణ రక్షణంబునకై తత్సమీపారణ్యంబునఁ

దపంబుసేసికొనుచున్న సౌభరియను మునిపుంగవుని శరణు

జొచ్చెను. ఆతండును వానిపైఁగరుణవహించి నాఁడు మొదలు

వైనతేయుండా నదియందుఁ బ్రవేశించినచో శిరంబువగిలి

మడియుఁగాతయని యుగ్రశాపమిచ్చెను. ఈవృత్తాంతమును

గాశీయుఁడెఱింగియున్న వాడగుటవలన నామడుగునందుదూచి

ప్రాణరక్షణ మొనర్చుకొ నెను. ఆతండామడుగున నివసింపఁ

దొడంగి నప్పటినుండియుఁదన విషంబువలన, జలంబును విష

పూరితంబుగానొనర్చి, యానీరునుగ్రోలినవారలనేగాక తుదకా

నీటికి సూటిగ నభోభాగంబునఁ జరించు ద్విజసంతతులను

గూడ మడియఁజేయుచు లోకభయంకరుండైమించియుండెను.

అందువలనఁ బ్రతివారును గాళిందిలోఁ బ్రవేశింపకుండగాక

తుదకు సమీపించుటకుఁగూడ భయబహుమండది. ప్రాణోప

ద్రవకరమగునట్టి యామడుగునందే కృష్ణుడుకుమికెను. అందు
వలననే గోపకులంబంతయు నాతనిఁగూర్చి దుఃఖింపసాగెను.

కృష్ణుడట్లు తన నివాసంబగు కాళిందియందు దుమికి
నంతనే, కాళీయుడు రాద్రాకారంబున విజృంభించి “ఏమిది?
పర ప్రాణాపహరణప్రయుక్తవిషానలజ్వాలా సమేతుండనగు
నన్నమఱచి యీబుడతఁ డిందుదుముకుటకుసాహసించెఁగా?
బౌరా! ఈకాళీయుని ప్రభావమాతనికిఁ దెలియదు కాబోలు!
ఒక్కమాటు నాశ క్రినిజూపెదఁగాక”యని పడగలను జక్కగా
విప్పి ముఖంబులనుండి విషానల విస్ఫులింగంబులు ప్రజ్వరిలు
చుండ శరీరంబునుబెంచి బాలకృష్ణుని నాపాదమస్తకంబుగాఁ
జట్టి యాతని గాత్రంబునందంతటను గంటులువడునట్లు కఱవ
సాగెను. కృష్ణుడును లీలావినోదియై చేష్టలులేనివాని తెఱం
గున భోగిభోగ పరివేష్టితుండై నదీతోయంబుల నుయ్యల
లూగ నారంభించెను. అట్టియెడ యశోదానందులు మొదలగు
యాదవు లందఱును మూర్ఛనుండితేరి కనులవిచ్చి నదివంక
దిలకించునప్పటికిఁ గృష్ణుండు కాళీయునిచేతఁ జట్టఁబడి చేష్టలు
దక్కియండెను. అట్టి యపాయస్థితియందున్న బాలకృష్ణునిఁ
గాంచి శ్రీపురుషబాలవృద్ధసమేతంబుగ యాదవులందఱును
బెద్దపెట్టున విలపించుచు ‘హా! కృష్ణా! కృష్ణా! ఇంక మాకు
దిక్కెవ్వరు? మేమిందర ముండియు నిన్ను రక్షింపజాల

సందగోకులము
కృష్ణాక్షాంకు
దుఃఖించుట

మైతిమే? అయ్యో! కుమారా! నిన్నీ యాపద
నుండి కాపాడువారెవ్వరు? విషకుచదుగ్ధంబులఁ
ద్రావియు నేహానియులేక బ్రతికియున్న నీకు
నేడీ కాళీయుని విష మపాయంబును గూర్చు

చుఁడెగదా? కృష్ణ! నేటినుండిమాకు ముద్దుముచ్చటలు
సెప్పవారెవ్వరు? అందెలుపాదములందు మ్రోయ మాదాపు
నకువచ్చువారెవ్వరు? కుమారా! కుమారా! అయ్యో! తండ్రీ!

సీ॥ శ్రవణరంధ్రంబులు • సఫలతఁ బొందంగ

నెలమి భాషించు వా • రెవ్వరింకఁ

గరచరణాదుల • కలిమి ధన్యతనొంద

నెగిరినైఁ బాకువా • రెవ్వరింక

నయన యుగ్మంబులు • న్నతిఁ గృతార్థములుగా

నవ్వులనూపు వా • రెవ్వరింక

జిహ్వాలు గౌరవ • శ్రీఁజేరఁబాటల

యెడఁ బలికించు వా • రెవ్వరింకఁ

ఆ॥ వె॥ దండ్రీనీవు సర్ప • దష్టుండ వైయున్న

నిచటమాపఁ బ్రభువు • రెవ్వరింక

మరగి పాయలేము • మాప నీతోడిద

లోక మీవులేని • లోకమేల?''

అని యందఱును గుంపుగట్టి నదియందుఁ జొచ్చుటకుఁ గడం
గిరి. అట్టియెడ బలభద్రుం డడ్డంబువచ్చి కృష్ణున కెంతమాత్రం
బపాయంబు సంభవింపనేరదని వారికి నచ్చజెప్పి వారియుద్య
మంబును మాన్పెను.

కృష్ణుడును బంధుజనుల దుఃఖావస్థనుగాంచి యుపేక్షించుట మంచిదిగాదని యెంచి యంచితంబుగ మేనువెంచి మించి కాళీయుని పంచప్రాణంబులవంచించు మంకించి రెట్టించిన యట్టహాసంబున విజృంభించి, వడిగలిగిన పడగలమీద నడిదంబు వడువున నాభీలంబగు నిజకరంబునెత్తి ప్రచండ ధ్వానంబనూనంబగునట్లు సఱచెను. ఆవేటనకు శిరంబులు వగిలి నెత్తురులు గ్రక్కుచుఁ గాళీయుఁడు. చేష్టలుదక్కిన వాడయ్యెను. అట్టియెడఁ గృష్ణుఁడతని ఫణంబులపైకెక్కి కన్నులు వెఱికి, దాడలువట్టి నాలుకల నూడఁదీసి, యుప్పొంగుచు గజైలందియలు ఘల్లుఘల్లుమని మ్రోయ నహిమాళి

యందు నృత్యంబు సేయఁజొచ్చెను. కాళీ
 కాళీయమర్దనము. యుఁడును గృష్ణుని దుష్టజనదండధరావతారుం
 డైన శ్రీహరిఁగఁదలపోసి కంఠగత ప్రాణుండై
 శ్రీకృష్ణపరమాత్మను రక్షింపుమని ప్రార్థింపఁ దొడంగెను.
 ఆసమయంబునఁ గాళీయుని భార్యలైన నాగాంగనలు తమ
 ప్రాణనాధునకుఁ గలిగిన ప్రాణోపద్రవమునకు మిక్కిలిగఁ
 బరితపించుచుఁ శ్రీహరిఁజేరంజని కరంబులుమోడ్చి “కృష్ణా!
 మాకుఁ బతిభిక్షుఁ బెట్టుము. మానాధుఁడు సర్వచరాచర
 భూతేశుండవైన నీతత్త్వంబు నెఱుంగఁజాలక యజ్ఞానంబున
 నీకపచారంబుఁ గావించె. దేవా! నిన్నుజయించువారెవ్వరు

గలరు? అగోచరుండవయ్యను గోచరుండవగుచుంటివి. నిరా
కారుండవయ్య ననంతాకారుండ వగుచుంటివి. నిర్విశిష్టుండ
వయ్యను విశిష్టుండవగుచుంటివి. నిశేషుండ వయ్యను విశే
షుండవగుచుంటివి. రూపరహితుండవయ్యను నానారూపసమ
స్వితుండ వగుచుంటివి. అనామకుండవయ్యను బెకునామం
బులుగలవాడ వగుచుంటివి. ఒక్కండవయ్యను సర్వంబు
సీవయ్యగుచుంటివి. విశ్వంబుసీవయ్యను, సీవు విశ్వంబుగా
కుంటివి. నిర్గుణుండవయ్యను గుణాచ్ఛాదకుండ వగుచుంటివి.
ఆత్మరామత్వంబువలన మునివయ్యను హ్రస్వదీర్ఘస్థూల
సూక్ష్మములకుఁ గారణభూతుండవగుచుంటివి. మహాత్మా! విశ్వ

గాఢీయుని భార్యలు
కృష్ణుని పుత్రించుట.

భావాభావసందర్భనంబుసేయుచు విద్యావిద్యలకుఁ

గారణుండనైన నిన్నవ్వరెఱుంగఁగలరు? సృష్టి

స్థితిలయములకుసీమూర్తియేమూలకారణము.

సీమహర్షమహోధ్యము. బ్రహ్మాదిదేవతలకే సీతత్వబనిర్వా

చ్యంబు. శ్రీకృష్ణా! మాకాంతుని రక్షించి మాకుఁ బతిభిక్షుఁ

బెట్టు' మని యనేకవిధంబులఁ బ్రార్థింపఁ గృష్ణుండును భక్త

పాలకుండుగావునఁ గాఢీయుని ప్రాణంబులఁగాపాడి, తన్నుఁ

ప్రార్థించుచున్న సర్పరాజునుగాంచి "ఓయీ! నిన్ను రక్షించి

తిని. నీవిప్పుడే నీదారాపుత్రాదులతో బయలుదేరి సముద్ర

మునకుఁబోయి యచ్చోట వసింపుము. నీశిరంబున మదీయ

పాదచిహ్నంబులుండుటవలనఁ బక్షివల్లభుఁడెంతమాత్రమును నిన్ను బాధింపఁడు. ఇప్పుడేపో' మ్మని యానతిచ్చి, కాళిందీ నదీతోయంబు లప్పటినుండి జనోపయోగ్యులగునట్లు వరం బొసంగి, యొడ్డునఁ దన్నకై వేచియున్న జననీజనకులను బంధు జనులను జేరంజనెను. కృష్ణుండట్లు సురక్షితంబుగాఁదమ్ముఁ జేరినంతనే యాదవులందఱును మహానందముతో మాటి మాటికిఁ గృష్ణునిఁ గొంగలించుకొనుచు వాతని యమానుష చర్యలను బొగడుచు నిజనివాసంబులకరిగిరి.

కృష్ణుండట్లు కాళీయుని శిక్షించి సురక్షితముగా నంద గోకులమును బ్రవేశించిన కొన్నినాళ్లకు నందాదు లింద్ర యాగంబును సేయఁదలంచి తద్వృత్తాంతంబు సంతయుఁ గృష్ణునకుఁ దెలియఁజేసి 'నీయభిప్రాయమేమి' యని యాతని నడిగిరి. అప్పుడాతఁడు వారిఁగూర్చి 'ఇంద్రయాగంబును మీరేల సేయవలయు?' నని ప్రశ్నించెను. అందుకు నందా దులు బురుహూతునకుఁ బ్రయంబుగా యాగంబు నొనర్చిన నాతండు సంతోషించి వానలు గురియించుననియు, వానల వలన వసుమతియందుఁ గసవు పెరుగుననియుఁ గసవువలన గోగణంబులు వృద్ధిసెందుననియు, వానివలన వలసినంతపాడి తమకు లభించుననియు. నందువలనఁ దమ కులంబుతయు సకలసంపదలతో విరాజిల్లుననియుఁ గావున నింద్రయాగంబు

సేయ సమకట్టితి మనియుఁ దెలియజేసిరి.

కృష్ణుని
కర్మవబోధము

అప్పుడు కృష్ణుఁడు వారినిఁ గాంచి “బంధువు
లారా! ఇంద్రునివలన మనము పెంపువహింప

నేల? ఆతండు మన కెంతమాత్రమును గర్త కానేరఁడు. కర్మయే
యన్నింటికీఁ బ్రధాన మగుచున్నది. కర్మవలననే జననమర
ణంబులును, వృద్ధిక్షయంబులును శరీరధారులకుఁ గలుగు
చున్నవి. అట్టియెడ నింద్రుని మనమెందుకుఁ బూజింపవల
యును. ఇంద్రుఁడైనను గర్మకు లోబడినవాఁడే. ఆతండుకర్మ
ఫలమును బోఁగొట్టజాలఁడు. ఉత్పత్తిస్థితి లయంబులకు స్వా
రజస్తమో గుణంబులు ప్రధానంబు లగుచున్నవి. రజంబున
జగంబు జన్మించును. రజోగుణ ప్రేరితంబులై మేఘంబులు
వర్షించు. అట్టి వర్షంబువలన మీరు వాక్రుచ్చినదంతయు
సమకూరును. అప్పుడు ప్రజావృద్ధియగును. కావున నింద్ర
యాగంబుతో నిమిత్తంబులేదు. కర్మంబు ననుసరించి ప్రజా
వృద్ధికే బసులకుఁ గొండకు, బ్రాహ్మణోత్తములకుఁ బూజలు
గావించుట సమంజసము. కావున మీరందఱును గోవర్ధన
పర్వతంబును పూజింపుఁడు. దానివలననే మనకన్నియును
సమకూరగల” వనిపల్కెను. యాదవులును గృష్ణునిహితంబు
ననుసరించి హరిసమేతులై గోవర్ధనగిరికిఁ బూజలుసేసి భూసు
రాశీర్వాదంబులతోఁ బర్వతంబునకుఁ బ్రదక్షిణపూర్వక నమ

స్కారంబు లొనర్చి గోవులను బురస్కరించుకొని గృహంబుల కరిగిరి.

కృష్ణుని హితంబును బాటించి గోపకులు తన్నుమఱచి నారని యింద్రుఁడు కోపించినవాఁడై వారికి బుద్ధి నెప్పఁ దలంచి మేఘంబులఁ బురస్కరించుకొని సకలభువనంబులు కంపించునట్లు, పిఠుగులతోఁ గూడిన శిలావర్షమును నందగో కులంబుపైఁ గురియింప సాగెను. ఆప్రచండ శిలావర్ష విజృంభణంబునకు గోపకులు వెఱచి హాహాకారంబులు సేయుచు “కృష్ణా! రక్షింపుము. రక్షింపుము” అని మొరలిడసాగిరి. కృష్ణుండును వాసవుని యఖండగర్వంబును బోఁగొట్టఁ దలంచి, యపాయంబు లేదని బంధుజనుల హెచ్చరించుచు, సకలలోకంబులు తన్నుగీర్తించునట్లు, గోవర్ధనంబు నవలీలఁగా నెత్తి ఛత్రంబు పగిదిఁ గొనవ్రేలియుండు నిలిపినవాఁడై, రక్షణోపాయంబుఁ గానక విలపించుచున్న నందగోకులంబును గాంచి ‘బంధువులారా! ఎంతమాత్రమును భయపడవలదు. ఇదిగో! ఈకొండక్రిందికి రండు, ఇదియే మిమ్మును, మీదారాపుత్రాదులను, మీగోగణంబులను, గొడుగువలె నెగడి శిలావర్షంబు నుండి రక్షింపఁగలదు. మఱియు నోబంధువులారా!

శా. బాలుం డీతఁడు కొండ దొడ్డది మహా • భారంబు పైరింపఁగాఁ బాలండ్లో యని దీనిక్రింద నిలువక • శంకింపఁగాఁబోల దీ

శైలాంభోనిధిజంతు సంయుత ధరా • చక్రంబు పైపడ్డ నా
కేలల్లాడదు బంధుకార నిలుడీ • క్రిందం బ్రహ్మదంబునకా.

అని హెచ్చరించి ధైర్యంబునెప్ప హరివచనంబులనమ్మి తమ
తమ గోధన పుత్రమిత్రకళత్రాది సమేతులై యాదవులాకొండ
గొడుగు చాటున నిలచిరి. ఇంద్రుండు నేడ హోమాగ్రాతం

గోపక సగిరి నెత్తుట ^{బులు శిలావర్షమును గురించుచియు గోపకు}
ఇంద్రుడు క్షమింపబడుట ^{లను శిక్షింపఁ జాలక మేఘంబుల మరలించు}

కొని పోయెను. వర్షమాగినతోడనే కృష్ణుండును బంధువుల
వెలుపలి కంపి పర్వతంబు నెప్పటియట్లుంచి గోపకులను గలిసి
కొనెను. తమ ప్రాణరక్షణం బొనర్చిన బాలకృష్ణుని వల్లవు
తెల్లఁ గాఁగలించుకొని సముచితప్రకారంబుల సంభావించి
దీవెన లొసంగిరి. అచ్చోట వాసవుండు కృష్ణుని సామాన్య
నిఁగాఁ దలంచి తానొనర్చిన పనికి లజ్జించుచు శ్రీహరిఁ జేరం
జని తన తప్పును క్షమింపుమని యనేకవిధంబులఁ బ్రార్థిం
చెను. కృష్ణుండును దగిన విధంబున నింద్రునకు బుద్ధిసిప్పి
యెదిరిబలంబు నెఱుంగక యెన్నండును గయ్యంబునకుఁ గాలు
దువ్వకుమా యని హెచ్చరించి యాతనిని వీడ్కొలిపెను.
యాదవప్రముఖు లందఱును గృష్ణుని లీలామానుషచర్యలను
బదింబదిగఁ దలంచుచు నాతనియందు మివుల భక్తిఁ గలిగి
యుండిరి.

అంతటా నందఱులు
కృష్ణుని పాదములకు
అర్పణము చేసిరి.

బలరామకృష్ణుల యసమాన శౌర్యపరాక్రమక్రమ
విశేషంబులు భూనభోంతరాశంబులఁ బ్రతిధ్వను లీనుచుండ
మధురాపురంబునఁ గంసుండు రేయింబవలు నిద్రాహారంబుల
మాని బలరామకృష్ణుల వధోద్యోగంబుచు గూర్చియే పెక్కు
భంగులఁ జింతింపఁ దొడంగెను. తానెనర్చిన ప్రయత్నంబు
లన్నియు నిష్ఫలంబు లగుటవలనఁ గపటోపాయంబున వారల
నెవ్విధినైన నిజపురంబునకు వచ్చునట్లొనర్చి మట్టుపెట్టవలయు

నని తుదకు నిశ్చయించుకొని వారలచు మధు
రాపురంబునకుఁ గొనివచ్చుటకై యక్రూరుం
డను వానిని బృందావనంబునకుఁ బంపెను.

అక్రూరుడు
బృందావనమునకు
వచ్చుట.

అక్రూరుండును శ్రీహరినిఁ గనులారఁ జూచు
భాగ్యంబు తనకు లభించినందుకు జన్మంబు సార్థకంబయ్యెనని
తలపోయుచుఁ గృష్ణుని లీలలఁగూర్చి యనేకవిధంబులఁ దనలోఁ
దాను భాషించుకొనుచుఁ గ్రూరుండగు కంసుని పంపునఁ
దానరుగుచున్న వాడగుటవలనఁ దన్నుతండు వేటుగా
భావించి కరణింపఁడేమోయని శంకించుచు, భక్తపాలకుండగు
హరి, యతని పదకమలయుగళసేవాపరాయణుండగు తన్నేల
కనికరింపకుండునని తనకుఁదానే ధైర్యంబు నెప్పికొనుచు,
సకలభూతాంత ర్బహిర్మధ్య సంగతుండగు కృష్ణుండు తన నిజ

స్వభావమును గుర్తింప నేరఁడాయని తర్కించుకొనుచు నిష్పి
ధంబునగతివయది వసంబులు ప్రయాణంబునొనర్చి, యచిర
కాలంబుననే చందనకుందకుటజతాలసాలకురవకవటమాకంద
తరుపరిశోభితంబగు బృందావనంబును జేరి యందుఁ బ్రవే
శించి శ్రీకృష్ణ బలరామ బాహుదండ ప్రాకార రత్నావిశేష
భూషంబైన ఘోషంబున నెక్క దెసఁగల నగును మందిరం
బును జొచ్చి యందు మందహాసగుచిరోదంచితవదనార
విందఁడగు నగవిందదళాక్షుని సందర్శించెను.

అక్రూరుండట్లు తన్ను సందర్శించినంతనే కృష్ణుండతని
కెదురేగి తోడ్కొనివచ్చి సముచిత ప్రకారంబుల సర్వ
పాద్యాదివిధులఁ బూజించి సుఖాసీనుఁగా నొనర్చి కుశల
ప్రశ్నమడిగెను. అక్రూరుండును దనువునఁ బులకాంకురంబులు
ముమ్మరంబుగ మల్లడిఁగొన నానందబాష్పపూరిత నేత్రం
డగుచుఁ గృష్ణుఁడ బెక్కు తెఱంగులఁ గొనియాడి యచ్చోట
నున్న నందాది ప్రముఖులైన యాదవులందఱును వినునట్లు
దాను వచ్చిన కార్యముఁ గూర్చి కృష్ణబలరాములతో “మహా
త్ములారా! క్రూరాత్ముండును, మీకు మామ
యను నగు కంసుం డిప్పుడు ధనుర్వాగంబు
సేయనున్నవాఁడు. అట్టి శుభకార్యమునకు
మిమ్మఁ దోడ్కొనిరమ్మని నన్నచు మిమ్మఁ గొనిపోవుటకై

అక్రూరుడు తానువచ్చిన
కార్యమునుగూర్చి
కృష్ణునకుఁ దెలుపుట.

నేనిచ్చోటి కరుదెంచితిని. కాని యిందేమో మోసంబుగల
దని నాకుఁ దోచుచున్నది. ఐనను సర్వజులరగు విఘ్నే
దెలియనిదేమియును లేదు. మీయిష్టానుసారము వర్తించెద
నని తెలియఁజెప్పఁ గృష్ణుండును నగుచు స్వజనంబులఁగాంచి
'బంధువులారా! నేఁడే మీరందఱును దగిన కానుకలఁ గొని
మధురాపురంబున కరుగుఁడు. మే మక్రూరునితో రేపు
బయలుదేటి మిమ్మందఱ నచ్చోటఁ గలిసికొనెదము. యాగ
మునకుఁ బిలువఁబడకయే యరుగుట శాస్త్రసమ్మతము. అట్టి
యెడఁ బిలువంబడియుఁ బోకుండుట మంచిది కాదు. కావున
మీరిప్పుడే బయలుదేరి పొం'దని పలుక వారును వల్లెయని
తమ శక్తికిఁ దగినట్లు కానుకలఁగొని శకటారోహణం బొనర్చి
యప్పుడే మధురాపురంబున కరిగిరి.

మఱునాటి యుడయమునఁ దనవియోగంబునకు సహిం
పఁజాలక మధురానగరంబున కరుగవలదని తన్ను నిరోధించు
వల్లవీజనంబులఁ దాను దిరిగివచ్చెదనని యనేకవిధంబుల నూర
శించి బలభద్ర సమేతుండై యక్రూర చోడితంబైన మణిస్యం
దనంబు నెక్కి శ్రీకృష్ణుండు మధురాభిముఖుండై
కాళిందియందు గామకృష్ణులనక్రూరుండు యరిగెను. అట్లు చనుసమయంబున మధ్యేమా
గంచుట. ర్గంబునఁ గాళిందీ నదియొద్ద స్వందనంబు నిలిపి
యన్నతోఁ గృష్ణుండు తన్మధుర సలిలపానంబొనర్చి కొంత

తడవు తత్సమీప తరుచ్ఛాయాశీతలసికతాతలంబున విశ్రమించి తిరిగి రథంబును బ్రవేశించెను. అట్టియెడ నక్రూరుండు స్నానంబుసేయ నిచ్చగించి రథంబునఁ గృష్ణభలభద్రుల భద్రంబుగా నుండజేసి నదిఁజొచ్చెను. అందాతఁడు జలంబుల మునింగి స్నానంబుసేయుచుండఁ దన్నదీ తోయగర్భంబున బలభద్ర ద్వితీయుండైన శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ యాతనికిఁ బ్రత్యక్షమయ్యెను. ఇదియేమా యని విస్మయంబునొంది యాతఁడు లేచి రథంబువంకఁ దిలకింప శ్రీకృష్ణ బలభద్రులు రథంబునందే యుండిరి. తిరిగి యాతండు జలంబుల మునింగినంతనే క్షీర సాగర శయనుండైన శ్రీమహావిష్ణుమూర్తి యాతనికిఁ గానంబడి యెను. అప్పుడక్రూరుండు కృష్ణుండు కేవలము పరమాత్మ స్వరూపుండనియు, బలభద్రుం డాదిశేషుండనియు నెఱింగి భక్తిపారవశ్యంబున నామహాత్ములఁ బ్రస్తుతించుచు మేను మఱచియుండఁ గృష్ణుండాతనిఁ బ్రోద్దాయెనని హెచ్చరించెను. అక్రూరుండప్పటికిఁ దెలివినెంది జలంబులనుండి వెలువడి రథంబు నధిరోహించి బలరామకృష్ణుల ననేకవిధంబులఁ గీర్తించుచుఁ బ్రోద్దుఁగుంకువఱకు మధురానగరంబును సమీపించు నట్లు రథంబును నడిపెను. కృష్ణుండును బలరామునితోఁ బురంబు వెలుపలనే యురదంబునుండి డిగ్గి యక్రూరుని వీడ్కొలిపి, పురోపవనంబునఁ దనరాకకై యెదురు సూచుచున్న బంధువులఁ జేరంజనియెను.

తెల్లవాటినదే తడవుగా శ్రీశృష్ణబలభద్రులు కాల్య
కృత్యంబుల నిర్వర్తించుకొని మధురానగరప్రవేశ మొనర్చి.
అట్టియెడ రజకుం డొక్కగుండు భూపరిపాలకోచితంబులగు
దుకూలంబులఁగొని యెదురు సనుదెంచుచుండఁ గృష్ణుండు

వాఁడఁ గని యావస్త్రంబులఁ దమ కిమ్మని యడిగెను ఆతం
డును దుర్మదాభివేకంబున నగుచు 'ఏమీ!

మధురానగర
ప్రవేశము.

వెట్టిగొల్లలకుఁగూడ దుకూలంబులు. గావల
యునా? యని పరిహాసం బొనర్చెను. అంతఁ
గృష్ణుండాతనిపైఁ గినుక వహించి పిడికేట నాతని శిరంబు
పగులఁజేసి యాతని యొద్దనున్న పట్టువస్త్రంబులఁ గొని
తానును బలభద్రుండును ధరించుకొనిరి. నూతనవస్త్రధార
ణంబున నినుమడించిన మోహనాకారంబుతో నరుగుచున్న

కృష్ణునిఁ గాంచి పౌరకాంతలు 'ఆహా! ఈ
పౌరజాభిప్రాయము. సుందరాకారునితోఁగలసి క్రీడించుటకు గోపిక

తెట్టి నోములునోచికోరిరోకదా?' యని తమ్ముఁ
గూర్చి నిందించుకొనఁజొచ్చిరి. పురుషులగువామను, నాతని
మోహనాకారంబునకుఁ దన్మయులగుచు నాతని యమా
నుషతేజో విశేషంబులఁగూర్చియుఁ బనులఁగూర్చియుఁ బలు
విధంబులఁ దలఁపసాగిరి. బలరామకృష్ణులట్లు గొంతదవ్వరుగు
నప్పటికి వాయకుండొక్కఁడు వారలకెదురువచ్చి భక్తిపూర్వ
కంబుగా నమస్కరించి మిక్కిలి మనోహరంబులగు వస్త్రంబు

లను, విలువఁగల భూషణంబులను సమర్పించెను. కృష్ణుండును
వానిఁగైకొని యాతనియెడఁ గరుణవహించినవాడై యాతం
వాయకుని గరుణించుట.

ర్యములు గలుగునట్లువరంబొసంగెను. అచ్చోటునువాసిమఱి
కొంతదవ్వరుగునప్పటికి సుదాముండను నొక మాలాకాగుం
డెదురుసనుదెంచి వినయపూర్వకంబుగా రామకృష్ణులకు దివ్య

సుదాముని
గరుణించుట.

ములైన సురభి కుసుమదామములను సమర్పిం
చెను. ఆపనికిఁగృష్ణుడుసంతసించి 'ఏమివలయునో
కోరుకొనుము. ఇచ్చెద' నని యాతనితోఁ బలుక నమ్మాలి
కుండు సుగరంబులుమోడ్చి 'మహాత్మా! నాకితరంబు లేనియుచు
వలదు. నాకువలయునదేమనఁగా.

‘కం॥ నీపాదకమలసేవయు

నీపాదార్చకులతోడి । నెయ్యమును నితం

తాపారభూతదయయును

దాపసమందార నాప । దయసేయఁగదే!’

అని వేడికొనఁ గృష్ణుండట్లకాకయని వెండియు నాతనికి
బలాయుః కాంతికిర్తి సంపదల నెసంగి యగ్రజునితో ముం
దునకరిగెను. అట్టియెడఁ గుబ్జయును కంసుని దాసియొక్కఁడైన
విలేపనంబులఁగొని రాజభవనంబున కరుగు మండఁ గృష్ణుని
దాసిని సమీపించి ‘ఓసుందరాంగీ! మాతఁగూడ విలేపనం

బుల నొసంగెదవా?' యనియడుగఁ గుబ్బయు "ఓసుందరా
 కారా! కుబ్బనగు నన్ను సుందరాంగీయని యెందుకుఁ బరిహా
 సిచెదవు? ఇవిగో విలేపనంబులఁ గొను' మని ప్రేమపూర్వ
 కంబుగా నొసంగెను. కృష్ణుండును హాసినందు
 కొని తాను నుడివినవాక్యము వృధకాగూడ
 దని యామెను సుందరాంగిగాఁ జేయఁదలంచి,
 దాని పాదంబులను దనచరణంబులతోఁ ద్రొక్కిపట్టి, హస్తాం
 గుళద్వయము నబలగవుద క్రిందనునిచి మీదికినొత్తి వక్రస్వ
 రూపంబును జక్కఁజేసి యాకాంతను గేవలము మోహిసి
 దేవతగా నెనర్చెను. కుబ్బయుఁ దనసౌందర్యంబునకుఁ దానే
 యాశ్చర్యపడినదై, మోహనాకారుండగు కృష్ణునిపై మోహం
 బునుగొని కామభిక్షుఁబెట్టుమని యాతనిఁ బ్రార్థించెను. కృష్ణుం
 డును, నాకామినికోర్కె తరువాత సఫలతఁ బొందునని వరం
 బొసంగి, యవ్యధంబున దన్నునమ్మినవారినిఁ గరుణించుచుఁ
 గొంతవఱకుఁ బురంబును గలయందిరిగిఁ నాటికిఁ బురవిహా
 రంబు సాలించి యన్నతో వెడలి విడిదలకుఁజని తనవారలఁ
 గలిసికొనెను.

తన పురంబునందే కృష్ణుండొనర్చిన యద్భుతకార్యం
 బులకుఁ గంసుఁడు వెఱఁగంది యాలసించుట యెంతమాత్ర
 మును దగదని మఱుచటి యుదయముననే నందాదులను గృష్ణ

బలరాములను సభాభవనంబున కాహ్వానించెను. నందాదులు
ముందరుగ బలభద్రకృష్ణులు వెనుకనరిగిరి. కృష్ణబలరాములు

కువలయాపీడమను
గజంబును కృష్ణండు
నంహరించుట

సభామంటప ద్వారప్రవేశం బొనర్చునడ నాక
స్మికంబుగాఁ గువలయాపీడమను మదగజం
బొండు నిజపరిపాలక ప్రేరేపితంబై కృష్ణునిపైఁ

గవిసెను. కృష్ణండు నీవణ్మాత్రమేనియుఁ జలింపక తనపైకిఁ
బరతెంచుచున్న యాగంధ నాగంబున కెదురునడచి హర్ష
క్షంబు వడువున నవలీలదానిపైకిలంఘించి దనుజ మస్తకవిదారి
తంబగు హస్తంబునఁ దదీయ గుంభస్థలంబు వగులునట్లు
చఱచెను. ఆముష్టిఘాతంబునకది తెలివిఁదప్పి ధరణిపై నెరగి
నెత్తురులు గ్రక్కుచుఁ గొండ్లాకతడవునకుఁ బ్రాణంబులఁ
బాసెను. అట్లామదగజంబును గనుతెప్పపాటు కాలంబుననే
హతంబొనర్చి దాని దంతంబులనూడఁబెరికి యన్నయుఁ
దానును వానినే యాయుధంబులుగాఁ గైకొని భీకరాకార
ముతో బలభద్ర ద్వితీయుండై సభాభవనంబును బ్రవే
శించెను. అప్పటి శ్రీకృష్ణబలరాముల రాద్రాకారములఁ
గాంచి కంసుఁడు గడగడ వడకసాగెను. అట్టియెడఁ

జాణూరముష్టికుల
వధ.

జాణూర ముష్టికులను మల్లులిద్దఱు దమనాధు
నకుఁ బ్రియంబుసేయఁదలంచి, శ్రీకృష్ణ బల
రాములను గొంతతడవు తమతో మల్లయుద్ధ

మునుసల్పుట కాహ్వానించిరి. పిలువఁబడినప్పుడు వెను

దీయుట వీరలక్షణంబుగాదని కృష్ణుండు చాణూరుని, బలుండు ముష్టికుని మార్కొని మల్లయుద్ధమొనర్పసాగిరి. నందాదులు తమపుత్రుల కేమిహానిగలుగునోయని దిగుల్పడసాగిరి. ప్రేక్షకులందఱును బెక్కు మల్ల యుద్ధంబులం దారితేరిన చాణూర ముష్టికులను గేవలము పసివారగు యాదవ కుమారులపైఁ బురికొల్పుట చాలయన్వాయమని కంసునిదూషింపసాగిరి. కంసుఁడు దనమల్లసింహంబులవలన గోపాలకుంజరంబులు మడియుట నిక్కమని తలంపనాగెను. అట్టియెడఁ గృష్ణ బలభద్రులు తమ్ము మార్కొనిన యామల్లులను విచిత్రగతుల నొప్పించి చూచువారాశ్చర్యపడునట్లును, కంసుఁడు హతాశుఁడగునట్లును, వారినిఁ బంచత్వంబునొందించి భీషణంబుగ సింహనాదంబులుసేసిరి.

పేరువడిన చాణూరముష్టికులు మడిసినంతనే కంసుఁడు తత్తరంబున నిజభటులఁజూచి ‘భటులారా! చూచెదరేల? యాదవులనందఱినిబట్టినుగ్గాడుఁడు. దేవకీవసుదేవులప్రాణంబుల హరింపుఁడు. నాకుఁ దండ్రియయ్య నాపై శత్రుత్వము వహించియున్న యుగ్రసేనుఁబట్టి ముక్కలు ముక్కలుగాఁ గోయఁడు. లెండు. మార్కొనుఁ’ డని హెచ్చరించినంతనే రక్కసభటులుక్కుమిగిలి యాదవులపై విజృంభించిరి. అట్టియెడ బలుఁడొక్కరుండే యాదానవభటుసంఘంబుల నెను

కొని గుట్టలు గుట్టలుగాఁ గూల్చసాగెను. అంతఃకృష్ణుండు
రఞ్గోల్లాసంబులంబున మల్లడిఁగొన నెల్లరుఁ దెల్లవోన సిం

హంబు పిల్లవలెఁ గంస భూవల్లభునిపైకి లం
కంసవధ. ఘించి కేశబంధంబువట్టి యవలీలగఁ గ్రిందఁ

బడవైచి యాతని యురంబునఁదిరంబుగ నాసీ
నుండై దైత్యభటసంఘాతంబులు తల్లడిల్లునట్లు సకలలోకం
బులు సంతసించునట్లు 'ఓరీ శిశువాంతకా! నీపాపఫలంబిప్పుడే
యనుభవింపఁగల" వని కంసునిఁగూర్చి పలుకుచు ప్రజసన్ని
భంబగు తన పిడికిట నాతనితోమ్ము వగులునట్లు వొడిచి విగత
జీవునిఁగానెనర్చెను, అట్టియెడ దేవతలందఱును కృష్ణునిపైఁ
బువ్వులవానఁగురియించిరి. అప్పుడని నాట్యమాడిరి. దేవ
దుందుభులు మ్రోగెను. మఱియు నయ్యవసరంబున—

క॥ జేతులఁ దాళములాత్తుచుఁ

జేతోమాదంబుతోడ • సిగముడివీడం

బాతరలాడుచు మింటను

గీతము నారదుఁడు వాడెఁ • గృష్ణాయనుచుకొ.

కృష్ణుండు కంసవధంబు నొనర్చునరికి బలభద్రుండును
దన్నెదుకొనిన దైత్యులనందఱిని చూపుచూపెను. ఆగోప
బాలకుల యసమాన శౌర్యధైర్య పరాక్రమ తేజోవిశేషంబు
లకు రక్కసులు భయపడి తలకొక దిక్కువంతునఁ బాఱిసో
యిరి. శత్రుసంహారము సంపూర్తి నొందుటవలన బలభద్ర

కృష్ణులు కారాగారంబుననున్న తమతల్లిదండ్రుల—దేవకీవసు
దేవుల—సందర్శించుట కరిగిరి. దేవకీవసుదేవులును దమపు
త్రులఁ గాంచినంతనే శరీరంబులుప్పొంగఁ గొంగిటఁజేర్చి

బంధుజన
సంరక్షణము.

ముద్దాడఁ దొడంగిరి. కృష్ణుండును దల్లిదండ్రుల
బంధవీముక్తులుగా నెనర్చి, తమవలన వారికిఁ
గలిగిన కష్టంబులకుఁ దమ్ముక్షమింప వలసిన
దని ప్రార్థించెను. లీలామానుష విగ్రహుండైన శ్రీహరి తమ్ము
క్షమాపణంబును వేడినంతనే దేవకీవసుదేవులు మోహితులై
కుమారుల నిజాంకపీతంబుల నిడికొని వారివదనంబులఁ దమ
వేడికన్నీటితోఁ దడుపసాగిరి. అట్టియెడఁ గృష్ణుండు మాతా
మహుండైన యుగ్రసేనుని రావించి, వినయపూర్వక నమ
స్కారంబు నొనర్చి. 'తాతా! పుణ్యపురుషుడవైన నీవిప్పుడే
సింహాసనంబు నధిష్టించి రాజ్యపరిపాలన మొనర్చు' మని
పల్కుచు నప్పుడే యాతనిని రాజుగానొనర్చెను. అనంతరము,
మున్న కంసునకు భయపడి పరదేశంబుల కరిగియున్న'యదు
వృష్టిభోజమరుదశారకుకురాంధక ప్రముఖులగు సకలజ్ఞాతి
సంబంధులను రావించి వారివారి నివాసంబుల నునిచి యివ్వి
ధంబున సర్వంబును గాపాడెను.

కంసవధానంతరము బలరామకృష్ణులు, బృందావనం
 బునకరుగకి, తల్లిదండ్రులను, మాతామహుని సేవించుచు
 మధురాపురంబునందే నిలచియుండిరి. వసుదేవుండును గుమా
 రులకుఁ దగినవయస్సు వచ్చియున్నందువలన శాస్త్రసమ్మతం
 బగు మొక శుభముహూర్తంబు నేర్పరచి, యుపనయన సం
 స్కారంబును నిర్వర్తించెను. బ్రాహ్మణులకు సదక్షిణంబు
 లుగా ననేక గోభూషారణ్యదానంబులను, కుమారుల జన్మ
 సమయంబున మనోదత్తలైన గోవులను, మిక్కిలి విలువఁగల

మణిమయ దుకూలంబులను మున్నగువాని
 నొసంగి సకలభూతంబులనుసంతసింపఁజేసెను.
 రామకృష్ణుల
 ఉపనయనము,
 విద్యాభ్యాసము. కృష్ణుండును దనకుపనయనాది సంస్కారం
 బులు సలుపఁబడినంతనే, తాను సర్వవిదుం

డయ్య నొకవారికేని గురుశుశ్రూషయనునది యుండితీర
 వలయుననుదానిని నిరూపింపఁదలచి సాందీపమహామునియొద్ద
 గురుశుశ్రూష సేయుచు విద్యాభ్యాసమునకుఁ గడంగెను.
 అచిరకాలముననే సర్వశాస్త్రేతిహాస చతుర్వేదవిజ్ఞాన పరి
 పూర్ణుండై గురుననుమతిని గృహస్థాశ్రమంబును స్వీకరింపఁ
 దలంచి స్వగృహంబునకరిగెను. బలభద్రుండును వేతాక

గురూత్తమునికడ విద్యాభ్యాసంబును మాగించుకొని మధురా
నగరంబునకుఁ దిరిగివచ్చెను. ఇవిధంబున రామకృష్ణులు
సకలవిద్యాపరిపూర్ణులై గృహస్థాశ్రమ స్వీకారంబునకుఁ దగిన
యీదును గలిగినవారైయుండిరి.

కంసుఁడు కృష్ణునివలన మడిసినాఁడనువార్తయెల్లడలఁ
దెలియవచ్చినంతనే యాతని బంధుజనులందఱును గృష్ణునిపైఁ
బ్రబల శత్రుత్వమును వహించియుండిరి. అట్టివారియందు
మగధ దేశాధీశుండగు జరాసంధుఁడనువాఁడు ముఖ్యుడై
యుండెను. జరాసంధుఁడును మిక్కిలి బలపరాక్రమములు
గలవాఁడగుటవలనను, దనకుఁ గృష్ణునివలనఁ జావులేనివాఁ
డగుటవలనను, గంసునిమరణంబునుగూర్చి కృష్ణునిపైఁ గత్తి
కట్టియున్నవారి కందఱికిని దాను నాయకుండు రామకృష్ణులు
గురుకులవాసంబొనర్చుచున్న సమయంబున మధురాపురం
బుపై దాడివెడలి, కృష్ణుని స్వజనంబులను బెక్కువిధంబుల

ద్వారకానగర
నిర్మాణము.

బాధించెను. రామకృష్ణులు తిరిగి మధురా
నగరంబునకు వచ్చియున్నప్పుడుగూడ, జరా
సంధుఁడు పెక్కు మారులు దండెత్తివచ్చెను.
రామకృష్ణులు, తమవలన నాతనికి మృత్యువులేకున్నందువలన
నాతనివలన నెట్టి బాధలును గలుగఁకుండ బంధుజనులను
గాపాడుచుండిరి. కాని జరాసంధుఁడు మాటిమాటికి దండెత్తి

వచ్చుచుఁ బురజనులకశాంతిని జేకూర్చుచుండెను. అందు
వలనఁ గృష్ణుండు జరాసంధుని బానినుండి స్వజనుల రక్షింపఁ
దలంచి, దుష్టసులకు దుర్గమంబును, సుజనులకు సుగమంబును,
నై యొందునట్లు సముద్రంబు మధ్య ద్వారకాయను నొకపురం
బును నిర్మింపఁజేసి తనబంధుజనుల నందఱ నందుఁజేర్చి జరా
సంధునివలన శాంతిభంగ మొనవకుండునట్లునర్చెను. నలు
ప్రక్కల జలరాశియే యగడ్డగాఁగల ద్వారకానగరంబును
సమీపించుటకేనియుఁ జాలనివాడై జరాసంధుఁడంతటితోఁ
దన దండయాత్రలను ముగించెను. కృష్ణుండును ద్వారకా
నగరంబునందుండి సురక్షితులైయుండునట్లు బంధుజనులఁ బరి
పాలింపఁ దొడంగెను. జరాసంధాదులకప్పటికి శ్రీకృష్ణుండు
కేవలము మనుష్యమాత్రుండుగాడను వృత్తాంతము సర్వం
బును జక్కగా బోధపడెను. కాని శత్రుత్వ మెంతమాత్ర
మును నశింపలేదు.

సముద్రమే పరిభ్రగాఁగల ద్వారకానగరంబున యాద
వులందఱును సురక్షితులై యుండిరి. వసుదేవుండు తనపెద్ద
కొడుకైన రామునకు వివాహంబు సేయఁదలంచి కన్యాస్వేష
ణంబునకు భూసురుల నియోగించెను. వారును సకలదేశం
బులు గలయఁదిరిగి తుదకు రైవతుఁడను నొక
మండలేశ్వరుని పుత్రికయైన రేవతియను
కన్యను రామునకుఁ దగినదని నిశ్చయించుకొని

వచ్చిరి. రైవతుండును దనపుత్రికను రామునకిచ్చునట్లు బ్రహ్మ
దేవునిచేఁ దెలుపఁబడినవాఁడై వసుదేవునకు శుభ లేఖనంపెను. ॥
వసుదేవుండును నాప్తబంధు పుత్రమిత్రపురోహితకళత్రాదివర్గం
బులతోఁ దరలివెళ్లి యొక్కశుభముహూర్తంబున రామునకు
వివాహ సంస్కారంబుచు ముగించెను. రాముండును రేవతి
తోడ ననుకూల దాంపత్యమును నెఱపుచు నామెయందు
శశిరేఖయను పుత్రికారత్నమును బడసెను. ఆబాలామణియు
దినదినాభివృద్ధి నొందుచు సకలసన్మణంబుల కాలనాటగబగుచు
జననీజనకులకేగాక సమస్తజనులకును ముదమును గూర్చు
చుండెను. అట్టి పుత్రికారత్నమును బలరాముండు తనకు మేన
ల్లుండును, సుభద్రాద్రువులకు ముద్దుపట్టియునగు నభిమన్యన
కిచ్చి వివాహంబు గావించెను.

బలరాముండట్లు రేవతీసహితుండై కాపురంబుసేయు
చుండఁ గృష్ణునకుఁగూడ వివాహంబు సేయవలయునని వసు
దేవుండు చింతింపసాగెను. కాని శ్రీహరి స్వరూపుండైన
తన కుమారునకు లక్ష్మీస్వరూపురాలైన కన్యకామణి
యెచ్చోటలభించునాయని వసుదేవుండు మిక్కిలిగవిచారింపఁ
దొడంగెను. ద్వారకానగరవృత్తాంతంబిట్లుండ నచ్చోటవిదర్భ
దేశంబునకు రాజధానియైన కుండిసనగరంబున భీష్మకుం
డను నొక దొడ్డరాజునకు లక్ష్మీదేవి యంశంబున జనించిన

రుక్మిణియను బాలామణి శ్రీహరిని భర్తగాఁ బడయవలయు
నని యాలోచింపసాగెను. భీష్మకుండును
రుక్మిణిదేవిఁకరితము. నారదాది మహామునీంద్రులవలన శ్రీకృష్ణుని
యొక్కయుఁ దనఘృతికయొక్కయు నిజ చరి
త్రంబుల నెఱిగినవాఁడై తనబిడ్డను వసుదేవనందనునకొసంగ
వలయునని నిశ్చయించుకొనెను. కాని యాతని పెద్దకొడు
కగు రుక్మిణియనువాఁడు కృష్ణునియెడ నకారణవిరోధంబును
వహించి తనచెల్లెలినిఁ జేడి దేశాధీశుండును, గృష్ణునకాగర్భ
శత్రువునునగు శిశుపాలునకీయఁదలంచి బంధువులను దుదకుఁ
దల్లిదండ్రులను నడ్డుపెట్టి వివాహప్రయత్నములఁ గావింపఁ
దొడంగెను భీష్మకుండును గుమారున కెదురువలుకఁజాలక
దైవవిధి యెల్లున్నదోయట్లే జరుగఁగలదని మిన్నకుండెను.
శేముషీ సింధువులగు బంధువులందఱును దుస్సంఘుఁడగు
రుక్మిణి 'నీకిదితగదు' అని యెన్నియోమారులు బుద్ధిసెప్పిరి.
తుదకు నారదుఁడును 'ఈకార్యమునందు నీవు పాల్గొనినచో
నిక్కముగాఁ గృష్ణునివలనఁ బరాభవింపఁబడెద' వని యాత
నికిఁ దెల్పియుండెను. కాని రుక్మి యెవ్వరిని లక్ష్యపెట్టలేదు.

రుక్మిణికి మొదటినుండియు శ్రీకృష్ణునియందే బద్ధాను
రాగముండెను. అట్టియెడ నామె రెండవవానిఁ జేపట్టనేర్చునా?
తనవివాహమునకుఁ దనయన్న యడ్డునిల్చి యున్నవాఁడను

మాట నెఱింగినవెంటనే రుక్మిణి మిక్కిలి విచారమునుబొంది కృష్ణుని బొందుటెట్లాయని యాలోచింప సాగెను. తుదకు ధైర్యమువహించి తనకాపుండగు నగ్నిద్యోతనుఁడను భూసుర శ్రేష్ఠుని దనకడకు రప్పించుకొని యాతనికి సర్వమును దెలియఁజేసి, ద్వారకానగరమున కరిగి యెట్లెవను శ్రీకృష్ణుని

రుక్మిణిదేవి
సందేశము.

దోడ్కొని రావలసినదని ప్రార్థించెను. ఆతం
డును వల్లెయని యానాఁడే ద్వారకకుఁ బయన
మయ్యెను. దినదిన ప్రయాణంబు నొనర్చి
యగ్నిద్యోతనుఁడు శ్రీకృష్ణుని సందర్శించెను. కృష్ణుండును
దన్నుఁగూర్చివచ్చిన యావిప్రపుంగవుని నర్ఘ్యపాద్యాది విధుల
సత్కరించి కుశలప్రశ్నాంతర మేమియు నెఱుంగనివానివలె
వచ్చిన పనియేమని ప్రశ్నించెను. అగ్నిద్యోతనుండును దాను
వచ్చినకార్యమును దెలుపఁ దలంచి “కృష్ణా! నీవెఱుంగని
వృత్తాంతంబేమికలదు? అయినను మాయామానుష విగ్ర
హుండ వగుటవలన నెఱుంగనట్లు నటించుచుంటివి. నావచ్చిన
కార్యమును దెల్పెద వినుము. విదర్భదేశాధీశుండైన భీష్మ
కుని పుత్రిక రుక్మిణియను కన్యకామణి నిన్నువరింపఁ గోరియు
న్నది. తల్లిదండ్రులందుకు సమ్మతించిరి. కాని యామెయన్న
యగు రుక్మియనువాఁడు సర్వప్రాణ రంజకుండవగు నీయందే
లొక శత్రుత్వమును వహించి తనచెల్లెలిని శిశుపాలునకీయఁ

దలంచి యుండెను. కుమారున కెదురాడఁజాలక భీష్మకుఁడు
మానము వహించెను. తనయన్నయొక్క దురాలోచనమును
దెలిసికొని రుక్మిణి యనాధ రక్షకుండవగు నీకడకు నన్నంపి
నది. ఇదిగో! ఆమె నీకుఁగా నావలనఁజెప్పి పుత్తెంచిన సందే
శంబును దెల్పెద వినుము—

‘కృష్ణా!

సీ॥ వీనీగుణములు క • జ్ఞేంద్రియంబులు సోక
దేహతాపంబులు • దీరిపోవు
నేనీశుభాకారీ • మీక్షింపఁగన్నల
కఖిలార్థలాభంబు • గలుగుచుండు
నేనీచరణసేవ • లేప్రొద్దుచేసిన
భువనోన్నతత్వంబు • బొందఁగలుగు
నేనీలసన్నామ • మేప్రొద్దుభక్తితోఁ
దడవిన బంధు సం • తతులవారము

గీ॥ నట్టినీయందు నాచిత్త • మనవరతము
నచ్చియున్నది నీయాన • నానలేదు
కరుణఁజూడుము కంసారి • ఖలవిచారి
శ్రియుతాకార! మానినీ • చిత్తవోర!

సీ॥ ప్రాణేశ! నీమంజు • భాషలువినలేని
కగ్రంధంబులు • కలిమియేల?
వ్రువరత్నమ! నీవు • భోగింపఁగాలేని
తనులతవలని • సౌందర్యమేల?

భువనమోహన! నిన్నుఁ • బాడగానఁగాలేని
చతురింద్రియముల • సత్త్వమేల?
దయిత నీయధరామృ • తంబానఁగాలేని
జిహ్వాప ఫలరస • సిద్ధియేల?

౯॥ వె! నీరజాతనయన! నీవనమాలికా
గంధమబ్బలేని • ఘ్రాణమేల?
ధన్యచరిత! నీకు • దాస్యంబు సేయని
జన్మమేల? యెన్ని • జన్మములను

౧౦॥ అంకిలి సెప్పలేదు చతు • రంగబలంబుల తోడనెల్ల యో
పంకజనాభ నీవు శిశు • పాలజరాసుతులకొ జయించి నా
వంకకు వచ్చి రాక్షస వి • వాహమునకొ భవదీయశ్రావ్యమే
యంపవసేసి కృష్ణ! పురు • షోత్తమ! చేకొని పామువచ్చెదకొ

కావునఁ గృష్ణా! అనాథయగు నాకన్యకామణిని రక్షింపుము.
బయలుదేరుము. 'లెమ్ము.' అని విన్నవింపఁ గృష్ణుండుచురక్తిణి
యందిదివఱకే బద్ధానురాగంబుఁ గలిగి యున్నవాడగుట
వలనఁ దోడనే దాగుకచోదితంబైన రథంబునెక్కి, యగ్ని
ద్యోతనునితోఁగలసి విదర్భకుఁ జనెను. రక్తిణిఁదెచ్చునప్పుడు
యద్ధంబుసిద్ధంబని తలపోసి, శ్రీకృష్ణునకుఁ దోడుగావలయు
నని యాతఁడరిగిన యనంతరము బలరాముఁడు యాదవసేనా
సమేతుండై తానుగూడ విదర్భకరిగెను.

కృష్ణుండు కుండిననగరంబును జేరునప్పటికే, పెండ్లి
కొడుకగు శిశుపాలుఁడు జరాసంధాది మిత్రులతో వచ్చి

యుండెను. ఆతఁడు పురప్రవేశంబొనర్చక, యగ్నిద్యోత
నుని వలనఁ దనరాకను రుక్మిణికిఁ దెలియఁజేసెను. వివాహ
కాలంబు సన్నగిల్లునుఁ గులాచార ప్రకారంబు గౌరీపూజా
ర్థమై, రుక్మిణి పురంబు వెలుపలనున్న గౌరీదేవాలయంబు
నకు సకల బాధుసమేతయై వచ్చియుండెను. అట్టియెడఁ
గృష్ణుఁడొరులకుఁ గానంబడక యదృశ్యరూపుండై యాలయ
సమీపంబున నిలచియుండెను. రుక్మిణియుఁ దనకుఁ గృష్ణునే
ఁజిగాఁ గూర్చుమని నగజాతకుఁ బూజలుగావించి యాలయం
బునుండి వెలుపలికివచ్చెను. ఆసమయంబున లేళ్ళగుంపునందు
సింహంబు దుమికినచాడ్చున విరోధివర్గంబునదుమఁగృష్ణుండు
దుమికి యవలీలఁగా రుక్మిణికిఁ గైకొని నిజరథంబునందు నిల్చి
ద్వారకానగరాభిముఖుండై పోవఁదొడంగెను. ఆయచ్ఛత

శిశుపాల జరాసంధాదుల
పరాభవము.

సంఘట్టనంబునకు శిశుపాల రుక్మి జరాసంధా
దులు నివ్వెఱపడి కొంతవడికిఁ దెలిసిఁదెచ్చు
కొని యాయుధహస్తులై తమతమ పరివార
ములతోఁ గృష్ణుని వెంబడించిరి. అట్టియెడ బలభద్రుండు
నిజసైన్యంబులతో శత్రువుల కడ్డంబువచ్చి ఘోరాహవంబు
సేయఁ జొచ్చెను. ఇంతలోఁ గృష్ణుండు కుండిననగరంబు
నతిక్రమించెను. కాని రుక్మిమాత్రము బలరాముని బారి
నుండి తప్పించుకొని, నిజసైన్యంబులతో నతిరయంబునఁ జను

- దెంచి శ్రీకృష్ణుని మార్కొనెను. శ్రీకృష్ణుడును దృటికాలం
 బుననే యాతని నైన్యంబుల రూపుమాపి, యాతనిని విర
 థునిఁగను హతాయుధునిఁగను నొనర్చి, కృపాణహస్తుండై
 యాతనిఁ దెగవేయుటకు రథంబునుండి క్రిందికి దుమికెను.
 కాని రుక్మిణీదేవి తన యన్నప్రాణంబులఁ గాపాడవలసినదని
 ప్రార్థించెను. కృష్ణుడును గరుణామయుండుగావున నాతనిఁ
 జంపక 'బావా! రమ్మని' పిలచుచు రుక్మిణీజేరంజని పదును
 గల కత్తితో గడ్డంబును, మీసంబును, దలయును రేవులు
 వాఱగొరిగి యాతనిని వికృతరూపునిఁగాఁ జేసి విడిచిపెట్టెను.
- అట్టియెడ భలభద్రుండును శిశుపాల జరాసంధాదులఁ బారఁ
 ద్రోలి తనతమ్మునిఁ గలసికొనెను.

అవ్వధంబునఁ గృష్ణుండు రుక్మిణిఁగైకొనివచ్చి ద్వారకా
 నగరంబున నతివైభవంబుతో నెక్క శుభముహూర్తంబున
 నామెను బెండ్లియాడెను. కృష్ణుండు రుక్మిణినొక్కదానినే
 గాక సత్రాజిత్తుని పుత్రికయగుసత్యభానును, జాంబవంతుని
 పుత్రికయగు జాంబవతిని, నాగ్నజిత్తి, మిత్రవింద, మొదలగు
 వారల నేడ్చురిని, మఱియు నరకాసురుని వధానంతరమాతండు
 చేఱవట్టిన పదాఱువేల కన్నియలను బరిణయంబాడెను.

శ్రీకృష్ణుని
 దారాపుత్రులు.

రుక్మిణీయందు శ్రీకృష్ణుండు ప్రద్యుమ్నుండను
 కుమారునిఁ గాంచెను. ప్రద్యుమ్నుండును
 గలక్రమంబున బెరిగి పెద్దవాడైయుండునెడఁ

గృష్ణుండాతనికిఁ బ్రభావతియను కన్యనుదెచ్చి పెండ్లియొన
ర్చెను. ప్రద్యుమ్నుండును బ్రభావతితోఁ గాపురంబును
సేయుచు నామెవలన ననిరుద్ధుడను కుమారు నెక్కనిఁ
గాంచెను. అనిరుద్ధుండును బాల్యయాచనంబులఁ గడచి
కొమారప్రారంభమున బాణాసురుని పుత్రికయైన వృషా
కన్యను వరించెను. కాని బాణాసురుండు విష్ణుద్వేషియగుట
వలన ననిరుద్ధునిఁ బట్టి కారాగృహంబునం దుంచెను.
కృష్ణుండును మనుమని విడిపించునిమిత్తమై బాణునిపై దాడి
వెడలి ఘోరాజయందతని సహస్రబాహువుల ఖండించి శంక
రుండు ప్రార్థింప నాతనిఁ జంపక, వృషాకన్యానిరుద్ధులతో
నిజపురంబునకు మగిడివచ్చి తనయవతారంబునం దొనర్పవల
సిన కుంతీసుత పరిపాలనముఁగూర్చియుఁ గౌరవ వినాశంబుఁ
గూర్చియు విచారించుచుండెను.

౯

పాండురాజతనూభవులైన యుధిష్ఠిర భీమాష్ట్రున నకుల
సహదేవులను వారు తమపెద్దతండ్రియైన ధృతరాష్ట్రుని
యాజ్ఞానుసార మింద్రప్రస్థపురంబు రాజధానిగా ధరణీపాలన
మొనర్చుచుచుండిరి. కృష్ణునకుఁ బాండవులు మేనత్తకుమారు
లును, నిజచరణసరసీరుహయుగళస్మరణసుధారసాస్వాదసంజ
నితసంతతసంతోషసంపత్పరిపూర్ణులును, నందుఁ బాండవ
మధ్యముఁడగు నర్జునుఁడు, నిజసోదరీ ప్రాణనాథుం డగుట
వలనను దుర్యోధన ప్రముఖులగు కౌరవుల మూలం

పాండవుల
చరిత్ర

బునఁ గష్టంబులు పెక్కులు వారికిఁ గలుగు
చున్నను, నెల్లప్పుడు వారియోగక్షేమముల
విచారించుచు నన్నింటను జేదోడుగానిలచి వారినిఁ గాపాడు
చుండెను. ధర్మజుండు కేవలము ధర్మస్వరూపుఁడా యేమి
యనునట్లు నయగుణ వర్తనంబున నిలచియుండుట వలనను,
నాతని యనుజన్ములతని యాదేశంబు ననుసరించి వర్తించుట
వలనను, రాజలోకంబంతయుఁ బాండవుల ననేకవిధంబుల
గొప్పగాఁ జూచుచుండెను. కాని, దాయాదులును, ధృతరాష్ట్ర
నందనులును, నగు సుయోధనాది కౌరవులు మాత్రము
వారిని నసూయతోఁ జూచుచుండిరి.

ఇట్లుండ నారదప్రేరితులగు పాండవులు, తమ చిన్న
తనంబునందే మృతినొందిన తమజనకుని యాత్మశాంతికై,
రాజసూయంబను మహాధ్వరంబు నొకదానిని సేయసమకట్టిరి.
అందుకు శ్రీకృష్ణుండును వారల ప్రోత్సహించెను అన్నిటి
కీని మూలకారణుండగు శ్రీహరి తమవాడగుటవలనఁ బాండ
వులును ధైర్యమువహించి యామహాధ్వరంబును సలుపుటకుఁ
గడంగిరి. ధర్మజుని నల్వరుతమ్ములగు భీమాద్జున నకుల
సహదేవులు నాల్గుదిక్కులకరిగి యందున్న రాజచక్రంబును
నవక్రవిక్రమపరాక్రమక్రమవిశేషంబున నవలీల జయించి
తమయగ్రజునిపేరఁ గానుకలను గొనితెచ్చిరి. కాని జరాసం
ధుఁడుమాత్రము జయింపఁబడక మిగిలియుండెను. జరాసం

రాజసూయధ్వర
ప్రయత్నములు.

ధుఁడు తనకాగర్భశత్రుండగుటవలనను, నాతని
వలన సాధుహింసయు స్వబంధు హింసయు

జరుగుచున్నందువలనను, నాతండు జయింప

బడినిచోఁ దనభక్తులైన పాండవుల యధ్వరోద్యమమునకు
విఘ్నంబు గలుగనున్నందువలనను, శ్రీకృష్ణుండు, జరాసంధ
వధోద్యోగ సమాచరణంబునకు, భీమాద్జున సహితంబుగా
బ్రాహ్మణవేషమునుదాల్చి, భూసురాభీష్ట ఫలప్రదాతయగు
మాగధునికడకరిగెను. అతండును బ్రాహ్మణవేషంబులతో
నున్న శ్రీకృష్ణ భీమాద్జునులఁగాంచి, యేమికావలయునో

తెల్పుడొసంగెదనని పలికెను. అంతఃగృష్టుడును, దమ
కాజిభిక్షదక్క, యన్యంబువలదని నుడువుచు, వారునుదానును
స్వస్వరూపంబులదాల్చి తామెవ్వరైనదియు నాతని కెఱుగఁ
బల్కెను. జరాసంధుడును, దన్నెదుర్కొనఁజాలక పెక్కు
మారులు పాటిపోయిన కృష్ణునిఁగాంచి నగుచు ‘కృష్ణా!
మదీయబలపరాక్రమంబు లింతలోనే మఱపునకు వచ్చెనా?
నన్నెదుర్కొనఁజాలక నట్టనడిసముద్రంబున నగరుగట్టుకొన్న
జగదేకజెట్టివి నీవేగదా? అయినఁగానిమ్ము. నీవునన్నుగెలు
వఁజాలవు గనుక నిన్నునేను మార్కొనను. అర్జునుండు
నాకన్నఁ బిన్నవాఁడగుటవలన నాతనితోఁబోరుట నాయట్టి
యుత్తమవీరునకు ధర్మంబుగాదు. అన్నివిధంబుల భీముండు

నాకుఁ దగియున్నవాఁడుగావున నాతనితోఁ
బోరెద” నని పల్కుచు ద్వంద్వయుద్ధమునకు
వాయుపుత్రుని నాహ్వానించెను. భీముండును

గృష్ణానుమతంబున నుద్దండ గదాదండంబునుగొని తొలుఁ
దొల్త నాతనితో గదాయుద్ధంబునకుఁ దలపడెను. జరాసం
ధుడును బాహుబల పరాక్రమములయంద సమానుండగుట
వలన నన్నివిధంబుల భీమునకు సమానమగుచుండెను. గదా
యుద్ధంబు ఘోరంబుగా జరుగుచున్న సమయంబున నన్యోన్య
సంఘర్షణంబువలన నిరువురిగదలు ముక్కలగుడునంత నొక

రితో నొకరు ముష్టాముష్టి, బాహుబాహి, కచాకచి, పోరాడఁ
దొడంగిరి. అట్టియెడ భీముండలసటనొంది, యరినిరసనోపా
యంబుఁ గానక చింతించుచుండఁ గృష్ణుండది తెలిసికొని,
భీముండు తనదిక్కు సూచుచుండ నొక్క శాఖాగ్రంబును
రెండుగాఁ జీల్చివైచి, జరాసంధు నట్ల హత మొనర్పవలసినదని
సంజ్ఞగాఁజూపెను. గాడ్చుపట్టి యాకీలు దెలిసికొని, యినుమ
డించిన సమరోత్సాహంబున, సమధిక బాహుబలాతిశయం
డగుచు, జరాసుతుని నవలీలఁ బుడమికిఁబడఁద్రోసి, నిజ
చరణంబున నాతని చరణంబొందు ద్రొక్కిపట్టి బాహుయుగ
ళంబున రెండవచరణంబును గదలకుండఁబట్టి, హరికృపాలబ్ధ
బలోన్మత్తాతిరేకంబున లేఁగొమ్మను జీఱునట్లు పాదజాను
జంఘోరుకటిమధ్యోదరాంస కర్ణనయనంబులు సమానంబు
లుగ వేఱుభాగంబులగుచాడ్చున వ్రయ్యలువాపి విష్ణుద్రో
హియు, లోకద్రోహియనగు జరాసంధుని హత మొనర్చి
సింహనాదంబొనర్చెను.

అవ్వధంబున మాగధుని సంహరించి కృష్ణభీమపార్థులు
ధర్మజుని జేరంజనినంతనే యాతండును, దిగ్విజయంబు సం
పూర్తి నొందినదగుటవలన, విధ్యుక్త ప్రకారంబుగా నధ్వర
దీక్షనుగైకొనెను. ఆయధ్వర మహాత్మవంబునకు, నారద
సాత్యవతేయ కస్యప భరద్వాజ విశ్వామిత్ర వీతిహోత్ర

మైత్రేయ మధుచ్ఛంద గౌతమ భార్గవ వసిష్ఠ వామదేవ
 ధౌమ్యపరాశర కణ్వవైశంపాయన ప్రముఖులగు సకలమునీం
 ద్రులును, వివిధ దేశాధీశులగు భూపాలురును, యాదవ
 ద్రుపద కౌరవ ప్రముఖులగు బాంధవులును భీష్మద్రోణ కృపా
 శ్వత్థామ విదురాది యాత్మీయులును, మొదలగు వారంద
 టును వచ్చియుండిరి. శ్రీకృష్ణుఁ డన్నివిధంబుల ధర్మజనకుఁ
 దోడుగానుండెను. అధ్వర మంటపంబుననున్న సకలజనులు
 వినునట్లు, నారదుండు, ధర్మజుని ధర్మప్రవర్తనముఁ గూర్చియు,
 నాతని రాజసూయ మహాధ్వర వైభవంబును గూర్చియుఁ బలు
 తెఱంగులఁ గొనియాడెను. అట్టియెడ భీష్ముండు తత్కృతు
 వైభవంబున కెంతయు సంతోషించి ధర్మజుఁజూచి 'ధర్మజా!
 న్నాతకుండును, ఋత్విజుండును, సద్గురుండును, భూతలేశు
 డును, సంయుజుండును, ననువారలు పూజనీయులగుచున్నారు
 అట్టి వారియందు సద్గుణ శ్రేష్ఠుండగు వాఁడు తత్ముండగుచు

శ్రీకృష్ణుని
 వభావతిత్వము.

న్నాఁడు. కావున నిచ్చోటనున్న వారిలో నట్టి
 వానినొక్కని గుర్తించి, యాతనికగ్రతాంబూ
 లంబునిడి, యధ్వరంబానర్పఁ గడంగుము. ఇది
 ధర్మపద్ధతి' యనివచింప, ధర్మజుండట్టివానిని గురుతింపనేరక
 'తాతా! అట్టిపుణ్యపురుషునిఁగూడ నీవేనిర్ణయింపు'మని భీష్ము
 నితోఁబలికెను. అంత బ్రహ్మజ్ఞాన పరిపూర్ణుండగు మందాకినీ

నందనుండు 'ధర్మజా! క్రతుహర్తయు, క్రతుభోక్తయు, క్రతు
మూర్తియు, క్రతుకర్తయునగు శ్రీహరియిందు వెలుంగుచుండ
నట్టి పుణ్యపుగుఱునికొఱకు వెదకుటయేల? చింతించుటయేల?
నిర్ణయించుటయేల? అన్నటికిని శ్రీకృష్ణ పరమాత్మయే
యాధారభూతము. కావున నామహాత్మునకగ్రతాంబూలంబు
నిమ్మ; ని పలుక, ధర్మజుండును, గేవలము యజ్ఞస్వరూపుఁ
డైన కృష్ణునిఁబూజించి యగ్రతాంబూలంబు నొసంగెను.
అచ్చటనున్న వారందఱును గరతాళంబులొనర్చి తమ యంగీ
కారమును సూచించిరి. శ్రీకృష్ణుఁడు సంతసించుటవలన
సకలభూతములు సంతసించెను. సభాకాంతామణి కనుఁగొనల
నుండి యానందభాషములు రాలుచున్న వాయేమియనునట్లు
పువ్వులతోఁ గూడిన యాకాశగంగోర్మిశీకరంబులు రాలఁ
జొచ్చెను. విశ్వమంతయు, విశ్వమయునిఁగూర్చి యానందల
హరియందు మునుంగఁజొచ్చెను.

ఆనందరససాగర సముత్తంగతరంగఢోలికానివహం
బుల నుయ్యెలలూగుచున్న నాసభికుల యందొక్కరు
మాత్రము కృష్ణునియం దసూయాపరులై చింతాసాగరంబున
మునింగి యుండిరి. అట్టివారెవ్వరోగాదు. కృష్ణునకాజన్మవేరి
యగు శిశుపాలుఁడే? ధర్మరాజునకు భీష్ముండు పదేశించు

శిశుపాలుఁడు
ధర్మభీష్టులను
మామించుట.

టయు నాతని యుపదేశప్రకారము ధర్మనంద
నుఁడు కృష్ణున కగ్రతాంబూలంబు నొసంగు
టయు దానికి సభికులెల్లరుఁ గరతాళంబుల

మూలంబునఁ దమయంగీకారంబును సూచించుటయు మొద
 లుగాఁగలవన్నియు శిశుపాలునకు హృదయవిదారకములుగ
 నుండెను. ఆతండెంతమాత్రమును సహింపఁజాలక కృద్ధుడై
 లేచినిలువఁబడి ధర్మజునిఁగాంచి 'ధర్మనందనా! ఇన్నినాళ్ళ
 నుండియు సకలధర్మాధర్మ విచక్షణుడవని నిన్నుఁ దలఁచి
 యుంటిని. నీధర్మబుద్ధియంతయు నేడు దెలియవచ్చినది.
 వృద్ధాప్యము వలన యుక్తాయుక్తజ్ఞానంబుఁ గోల్పోయిన
 భీష్ముండు సెప్పినంతనే, దానియందుండు నిజానిజంబులనరయక
 విశిష్టారాధ్యులగువారెందఱో యిచ్చోటనుండ, వారలఁగాదని
 కృష్ణునకగ్రతాంబూలంబు నొసంగుటనీకుధర్మమేనా? కృష్ణుని
 యందేమి గుణంబులున్నవని యాతనిని సభాపతిగా నొనర్చి
 తివి? వృద్ధనిపూజించితి నంటివా యందఱీకన్న వృద్ధుండగు
 వసుదేవుండులేడా? ఆచార్యుడని పూజించితి నంటివా యాతని
 కంటె గొప్పవారగు కృపద్రోణులు లేరా? ఋత్విజుడని
 పూజించితి నంటివా ద్వైపాయనుండు లేడా? భూనాథుడని
 పూజించితి నంటివా, యయాతిశాపంబువలన యదువంశమున
 కాగారవములేదని యెఱుంగవా? ధర్మనందనా! కృష్ణునేమని
 పూజించితివి? ముదుసలీయగు భీష్ముడా నీకు ధర్మమునుపదే
 శించువాడు? అనపత్య దోషుండును, రాజకన్యాపహర
 ణుండును నగు గాంగేయుడు ధర్మమును దెలుపునంతటి

వాడెదా? ఆహా! ఏమి కాలవైషరీత్యము.
శిశుపాలుడు శ్రీకృష్ణుని రాజకులంబున కంతకు నేడు నీమూలంబునఁ
మాపించుట.

దలవంపు సంఘటిల్లెదా? ఒకవేళ నీవును
భీష్ముడును మూఢాభిప్రాయులైయున్నచో, కృష్ణుడేనియు
సభాపతిత్వము తనకుఁదగదని చెప్పవలదా? తానేమి గుణ
ములు గలవాడని యగ్రతాఁబూలంబును గైకొనవలయును?
ధర్మము ననుసరించినచో, స్త్రీగోత్రావ్యాణ హింసాపరులగు
వారు పూజార్హులుగాకపోవుటయేగాక మీదుమిక్కిలి యట్టి
వారు దండనార్హులగుచున్నారు. ఈకృష్ణులడు, స్త్రీవధ
యును గోవధయును, నమ్మినవారిని జెఱుచుటయును మొద
లగు దుష్కార్యముల నెన్నిటిలో యొనర్చియుండ నట్టివానిని
బూజార్హుండని నీవెట్లు భావించితివి? ఏదియేనొకకార్యము
నలుపనున్నప్పుడు యుక్తాయుక్తంబుల నెరుంగవలదా? ఇది
యేనా నీధర్మప్రవర్తనము? ఇదియేనాభీష్ముని ధర్మోపదేశము
ఇదియేనా 'కృష్ణునిగొప్పతన' మని యనేకవిధంబుల ధర్మ
జనదీసుల కృష్ణులను దూలనాడఁ దొడంగెను.

శిశుపాలుని దూషణ వాక్యములకు సభికులెల్లరును
జెవులుమూసికొని 'హరిహరీ' యని చింతించుచుండనట్టియెడ
సహదేవుండు రోషకషాయిత నేత్రుండై లేచి యందఱిఁ గల
యఁజూచి 'ఓసభికులారా! ఇంక ముందెవ్వఁడేనియు శ్రీకృష్ణ

దూషణంబొనర్చినచో నట్టివాని శిరంబున నిదిగో మదీయ •
వామపాదంబు నుంచెద' నని పలుకుచు విజృంభించెను. సహ
దేవునకుఁ దోడుగా నాతనియన్నయగు భీముండు, ప్రళయ
కాల పర్జన్య గర్జనంబును నిర్జించు భీషణ గర్జనంబొనర్చుచు

నుద్దండ గదాదండమండితుండై యాటోపించి

శిశుపాలునిజన్మ 'నేటితో శిశుపాలున కాయువునిండె' నని
వృత్తాంతము.

విజృంభించెను. అదిగని శిశుపాలుఁడు నిజనైని

కులఁ బురికొల్పసాగెను. అట్టియెడఁ దనకుంచెయ్యఁ గృష్ణ
మృగాజినంబును బలుమఱువీచుచుఁ గలహబంధువగు
నారదుఁడు నృత్యము సేయసాగెను. అట్టి కలకలంబును
గాంచి ధర్మజుండు యాగభంగమగునేమోయని దిగులొందు
చుండ భీష్ముండాతనికి ధైర్యముసెప్పి భీమసహదేవులఁ గాంచి
'కుమారులారా! మీరొనర్పఁ దలచియున్న పనిని గృష్ణుడే
యొనర్చును. శిశుపాలుఁడు దమఘోషుడనువానికి సాత్వతి
యందు జనించినప్పుడు నాల్గుభుజంబుల తోడను, లలాటం
బునఁ గన్నుతోడను బుట్టెను. తల్లిదండ్రులూ వికృతాకారం
బునకు భయపడి చింతించుచుండ నశరీరవాణి 'ఓదంపతు
లారా! మీరేల చింతించెదరు? ఎవ్వరేని వీనినెత్తికొనినప్పుడు
మిక్కిలి చేతులును, మిక్కిలి కన్నును దొలఁగిపోయిన యెడల
నట్టివాని వలననే యీతఁడు సచ్చునుగాని యన్యులవలనఁ

జావనేరఁ, డని తెలియఁజెప్పెను. ఇట్లుండ బలరామసహి
తుండై కృష్ణుండొకనాఁడు వారింటికరుగ మేనత్తయగు సాత్వతి
కృష్ణునకుఁ దనకుమారు నందిచ్చెను. కృష్ణుడాతని నెత్తికొని
నంతనే మిక్కిలి చేతులును, మిక్కిలి కన్నును దొలఁగిపో
యెను. అప్పుడు తనకుమారుఁడు కృష్ణునిచేత మడియునని
యెఱింగి, నూగుతప్పులవఱకుఁ దనపుత్రుని క్షమింపపలసినదని
కృష్ణుఁ డ్రభార్ధింప నాతఁడు వల్లెయని నిజపురంబున కరిగెను.
అపరంబుపలనఁ గృష్ణుఁ డుపేక్ష సేయుచుండెనేకాని లేకున్న
వీనిప్రాణము లెప్పుడో యెగిరిపోయియే యుండు, నని వారల
శాంతపఱచెను.

అట్టియెడఁ గృష్ణుండ్రగపీతంబునుండి డిగ్గి సభికులఁ
జూచి • మహాత్ములారా! నేను శిశుపాలుని తల్లికొసంగిన వర
ప్రకారమీతని శతాపరాధంబుల క్షమించితిని. ఇఁకమీద
నీతని క్షమింపఁజాలను. నేటితో నీదుష్టుడంత మొందఁగల

డని చిత్తంబున సుదర్శనంబును దలంచెను.

శిశుపాల వధ. ఆక్షణంబు ననే సకలదైత్య దానవ దుష్టజనా

రణ్య వీతిహూత్రంబగు సుదర్శనంబు విస్ఫు
లింగంబులెగయఁ బరతెంచి శ్రీకృష్ణుని పాణితలంబు నలంక
రింప నాతండును గెంగేల నద్దానిని గిరిగిరఁద్రిప్పి శిశుపాలు
నిపైఁ బ్రయోగించెను. ప్రయోగించుటయే తడవుగాఁ గృష్ణ

ద్వేషియగు శిశుపాలునిమ స్తకము రుధిరఘోరితంబై ధరణిపైఁ
బడెను. దుష్టసంహారంబగుటవలన దేవతలు శ్రీకృష్ణునిపైఁ
గునుమవృష్టిని గురియించిరి. ధర్మజ రాజసూయమహాధ్వరం
బును నిర్విఘ్నముగా ముగింపఁబడెను. సర్వవ్యాపియు, సర్వ
కారణుండును. సర్వాధారుండును, సర్వజ్ఞుండును సర్వవస్తు
భూతాత్మకుండును, సగు శ్రీకృష్ణపరమాత్మున కెగ్గాచరించి
ప్రాణములతో మనఁగలవారెవ్వరుగలరు? ఆమహాత్మున కే
గాక, యాతనిపాదసేవకుల కేనియు సేవకుల కేగాక, సేవకజన
సేవకుల కేనియు, నెగ్గాచరించి ప్రాణములతో నుండనోపువా
రెవ్వరుగలరు?

శిశుపాలుని వధానంతరమాతనియనుచరులగు, సాల్య
పాండక దంతవక్త్రులనువారు మువ్వురు సకల సైన్యంబుల
సమకూర్చుకొని కృష్ణునిపై దాడివెడలిరి. అందు సాల్వుండు
శివునివలనఁ బెక్కువరంబులనందినవాఁడగుటవలన 'ధరణిపై
యాదవులను పేరు లేకుండ నొనర్తు' నని ప్రతిజ్ఞఁగైకొని యుం
డెను. అట్లు వారు మువ్వురును దన్నెదు
శ్రీకృష్ణుడు సాల్యపాం
డకదంత వక్త్రులను
వధించుట.
రొక్కన హరియును వారల నెదురొక్కని
మహాహవ మొనర్పసాగెను. బలరాముం

డట్టి యెడ యాదవసైన్యంబులఁ గూర్చుకొని విరోధిసైని
కులఁ బరిమార్చఁ దొడంగెను. దోమలు పదివేలు చేరియొనను

సామజమును మరలింపఁగలవా? శ్రీకృష్ణుండు కొంతవఱకు
 వినోదార్థంబు సంగరంబొనర్చి, పరప్రాణాపహరణోద్యోగా
 చరణంబున నమోఘంబగు తనసుదర్శనంబును బ్రయోగించి
 వారల హత మొనర్చెను. వారి చావునుగాంచి విరోధి సైన్యం
 బులన్నియుఁ బలాయనము లయ్యెను. ఇవిధంబునఁ గృష్ణుండు
 భూభౌరంబును దగ్గించుచుండెను.

పాండవులు ధర్మపరులయ్యును మాయజూదంబున
 దుర్యోధనునివలన సకలసంపదలను గోలుపోయి, యనుకొనిన
 ప్రకారము పన్నెండువత్సరము లరణ్యవాసమును, నెక్కుయే
 డజ్ఞాతవాసమును జరిపి, యుపప్లావ్యంబునకు వచ్చియుం
 డిరి. అట్టియెడ ధర్మజుండు తమ్ములయూలోచనంబు ననుస
 రించి, తమకర్ధరాజ్యంబునిచ్చుటయో, లేక యుద్ధమునకు
 సిద్ధపడుటయో, యేదియైనదియుఁ దెలిసికొను నిమిత్తమై
 కౌరవుల కడకుఁ దమకు నచ్చినవానినిఁ గార్యాకార్య విచ
 ఖణదక్షుని నెకని రాయబారిగాఁ బంపఁదలంచెను. అట్టి
 పాండవులు శ్రీకృష్ణుని వాఁడు శ్రీకృష్ణుఁడొక్కఁడే యని యెఱింగి
 రాయబారిగా నెన్నుకొనుట. యామహాత్మునకు ధర్మరాజుతమయభిప్రాయ
 మును దెలియఁజేసెను. కృష్ణుఁడును, దుష్టశిక్షణమున భూభా
 రంబును దగ్గింప నవతరించియున్న వాఁడగుట వలనను, దనకు
 భక్తురాలును కేవలమయోనిజ సంభవురాలును — నగు
 ద్రౌపదీదేవికిఁ గౌరవులు మానభంగమొనర్చి యున్నందువల
 నను, దాను ధర్మమునంటియుండువాఁడు గావున “ధర్మో
 జయతి” యనువాక్యమును సార్థకంబుసేయవలసినవాఁడగుట
 వలనను, నన్నిటికంటెచు గౌరవవంశనిర్మూలనమునకే తాను
 యవతారమెత్తియున్నవాఁడగుటవలనను, నిన్ని కారణములుం

మటఁజేసి, తాను గౌరవులకడకుఁ బాండవుల పక్షమున
రాయబారిగా నరుగుటకు సమ్మతించెను. ధర్మజుండును గృష్ణు
నకుఁ జెప్పవలసిన విషయముల నన్నింటినిఁజెప్పి హస్తినా
పురంబున కంపెను.

కృష్ణుండును హస్తినాపురంబును బ్రవేశించి తనభ
క్తుండైన విదురునియింట బసచేసి, యొకనాఁడు ధృతరాష్ట్రం
డాప్తబంధు పుత్రమిత్రాదులతో సందుపేరొలగంబుండిన
సమయమున రాజానుమతిని గౌరవ సభామందిరంబును
బ్రవేశించెను. కృష్ణావతార తత్త్వంబును సంపూర్తిగా
నెఱింగినట్టి భీష్మద్రోణాదు లాతఁకి నాత్మ నమస్కా
రంబు లొనర్చి పరమాత్మఁగాఁ దలంచుచుండ మూఢులగు
దుర్యోధనాదు లామహానీయునొక యలంతి మానవునిఁగాఁ

క్రికష్ట
సందేశము.

దలంపసాగిరి. కృష్ణుండును సభౌభవనంబును
బ్రవేశించిన కొంతవడికి, నిజాసనంబుచుండి
లేచి ధృతరాష్ట్రునిఁ గనుంగొని యెల్లరును
వినునట్లు “మామా! ధర్మమూర్తియగు ధర్మజుని పంపున నేను
మీకడకు రాయబారినై వచ్చియుంటిని. పాండవులు సమయ
భంగమొనర్చక యనుకొనినప్రకార మరణ్యాజ్ఞాతవాసంబుల
జరిపివచ్చి ప్రస్తుతముపష్టావ్యంబున నున్న సంగతి యెల్లర
కును దెలిసియేయున్నది. ఇదివఱకుఁ దెలిసియో తెలియకనో
యొనర్చినట్టి తప్పులన్నింటినిఁ బ్రస్తుతము మీరైనను వారై

నను బరిగణింపవలదు? ఉభయవంశములును సర్వశ్రేయంబులఁ
 బొందియుండు తెఱంగున విచారించి నీతమ్ముని కొడుకు లైన
 పాండవులకు న్యాయప్రకారముగా రావలసినయర్థరాజ్యంబు
 నొసంగుము. ఇందువలన నుభయులకు మేలు గలుగును. ఒకవేళ
 వారికి యర్థరాజ్యంబొసంగక యుద్ధమునకే సంసిద్ధపడెదవేని
 “ధర్మోజయతి” యను సూత్రమును మాత్రముమఱవకుము.
 ఎచ్చట ధర్మముండునో యచ్చట భగవంతుఁడుండును. ఎచ్చట
 భగవంతుఁడుండునో యచ్చట సర్వశుభములు నుండును.
 నీకుమారు లధర్మపరులగుటవలన నీసూత్రము వారియందు
 సమన్వయింప నేరదు. యుద్ధమే సిద్ధమగునేని, నీవంశవిరూప
 లము సిద్ధమని యెఱుంగుము. పాండవులు సామాన్యులుగారు.
 వారు కేవలము దేవతాంశసంభూతులు. శాంతమూర్తియగు
 ధర్మజుఁ డొక్కరుండలిగెనేని సకల భువనంబులును భస్మీ
 భూతంబులుగాఁగలవు. పతివ్రతా శిరోమణియగు ద్రౌపదీ
 దేవి నోటినుండి వరుషవాక్యములు వెలువడినచో, నీనూర్గురు
 కుమారు లొక్కపరి మృతినొందఁగలరు. ఇదియంతయును
 దధ్యము. నాహితంబును గైకొనక : సంధికొడంబడనిచో నేఁ
 జెప్పిన దంతయు జరిగితీరును. ఓవహాధ దుర్యోధనా! సావ
 ధానుఁడవై వీనుము. నీమూలమున నీవంశక్షయమగుకాలము
 దాపర్శిచుచున్నది. ఇప్పటికిని మించిపోలేదు. మదీయ

హితవాక్యానుసారము పాండవుల కర్తరాజ్యంబు నెసంగి
 వారితోన్నేహభావమున మెలంగుము. భీష్మ ద్రోణ కర్ణాశ్వ
 త్థాములుండిరిగదాయని యుద్ధమునకు సిద్ధుడవగుచుంటివేమో
 యదియెంతమాత్రమును దగదు. వేయిమంది కర్ణులున్నను
 వొక్కపార్థునితో సమానులు గాజాలరు. ధర్మోజయతియను
 సూత్రమెంతమాత్రమును నిరర్థకంబుగానేరదు. చక్కగా
 విచారించుకొను ” మని తెలియఁబలికి తన యాసనంబధిష్ఠిం
 చెను. కృష్ణుని హితప్రబోధమునకు భీష్మ ద్రోణ కృపాశ్వ
 త్థామ విదురాదులెంతయును సంతసించిరి. కాని దుర్యోధ
 నునకది వినుటకుఁగూడ హేయముగాఁదోచెను. అందువలన
 నచ్చోట నుండఁజాలక శకుని కర్ణదుశ్శాసనాదులతోఁ గలసి
 సభనుండి లేచిపోయెను.

కృష్ణునిహితప్రబోధమునకు ధృతరాష్ట్రుఁడేమిచెప్పనోవింద
 మని సభికులెల్లరును నిశ్శబ్దముగా నుండిరి. కాని ధృతరాష్ట్రుఁ
 డేమియు బదులుసెప్పక మానమువహించి యుండెను. అట్టి
 యెడ సభనుండి లేచిపోయిన దుర్యోధనాదులు శ్రీకృష్ణ పర
 మాత్మను బంధింప వలయునని ప్రయత్నించు చుండిరి. ఆస
 మయమునఁ గృష్ణునికనివ్వసోదరుండగు సాత్యకి కౌరవుల దురా
 భిప్రాయమును గుర్తించి సభికులెల్లరు వినునట్లు కృష్ణునితో

శ్రీకృష్ణుడు
విశ్వరూపంబును
దాల్చుట.

‘అగ్రజా! నిన్నుబంధించుటకు దుర్యోధనా
దులు ప్రయత్నించుచున్నారు. ఆజ్ఞ యయ్యె
నేని వారల నిప్పుడే మదీయ నిశితకరవాలం
బున కెరజేసెదా ననిపలికెను. ఆమాటలకు భీష్మద్రోణాదులు
నివ్వెఱపడిరి. ‘కౌరవవంశ క్షయకాలము సమీపించుచున్న’
దని సభికులందఱును దలంపసాగిరి. అట్టియెడ శ్రీకృష్ణుం డాస
నంబునుండి లేచి ‘సభికులారా! వింటిరిగదా? దుర్మార్గ ప్రవ
ర్తనుడగు సుయోధనుడు నన్ను బంధింపఁదలఁచి యత్నించు
చుండెనట. కానిండు, ఓమూఢదుర్యోధనా? సకలమానవ
బంధవిముక్తుండవగు నన్నే బంధింపఁ దలంచితివా? కౌరవ
వినాశకాలమిప్పుడిప్పుడే డగ్గఱించుచున్నది. రమ్ము. ఇదోచేత
నగునేని నన్నుబంధింపు’ మని విశ్వరూపంబునుదాల్చెను. ఆ
విశ్వరూపంబున నవ్విదిక్పాలకులును, బ్రహ్మ రుద్రేంద్రాదు
లును, సకలఋషీశ్వరులును, భీష్మద్రోణాదికౌరవులును బం
చపాండవులును, వేయేల, పంచభూతాత్మకంబైన విశ్వంబుతె
యుఁ గానుపించుచుండెను. అట్టి విశ్వరూపంబును గాంచి
భీష్మద్రోణాదులు పులకాంకితగాత్రులై, శ్రీకృష్ణ భగవానునిఁ
గీర్తింపఁ దొడంగిరి. సభయంతయు జయధ్వానములతో
నిండిపోయెను. ప్రకృతియంతయు నానందరస కల్లోలము
ద్రంబున మునింగి యుండెను. ఎచ్చోట నాలకించినను
“ఓం, ఓం, ఓం, ఓం” అను ప్రణవ మంత్రధ్వనులు విన

వచ్చుచుండెను. అట్టియెడ ధృతరాష్ట్రండును హరికృపా
 లబ్ధదృష్టివలన నామహాత్ముని విశ్వాకారమునుగాంచి, తిరిగి
 యంధత్వము నొందిన వాడై యాయనంతాకారునితో
 'మహాత్మా! విశ్వరూపంబు నుపసంహరింపుము. వినాశకాలము
 దాపరించుచున్నప్పుడు నీవుమాత్రమేమిచేయఁగలవు? నావంశ
 క్షయమగునని నాకుఁ జక్కఁగా దెలియును. ఇంకనీవరిగి
 యుద్ధప్రయత్నమున నుండు' మని చెప్పెను. కృష్ణుడును
 ధృతరాష్ట్రుని వాక్యాయుసారము తనవిశ్వరూపంబు నుపసంహ
 రించి, దుర్యోధనాదులవనతవదనులై తన్నుఁ జూచుచుండ,
 భీష్మద్రోణవిదురాదులు తన వెంటనడువ, సభాభవనమును వీడి
 యందఱివలన వీక్షుకొలువడసి పాండవులవద్దకరిగెను. నాట
 నుండి యుభయపక్షములహారు యుద్ధప్రయత్నములసేయఁ
 దొడంగిరి.

కౌరవులును బాండవులును రాబోవు మహాయుద్ధంబు
 నకు సన్నద్ధులగుచుండఁ గృష్ణుడెట్లును బాండవులపక్ష మవ
 లంబించుననియుఁ దానుఁ ద్వారకయందే నిలచియున్న నిజ
 శిష్యుండగు దుర్యోధనునకుఁదోడుగా నరుగవలసి వచ్చునేమో
 యనియు, నుభయులు దనకుఁ గావలసిన వారగుటవలన
 నెవ్వరిపక్షము నవలంబింపఁ గూడదనియుఁ దలంచి, బలరా
 ముండు తీర్థయాత్రా నెపంబున ద్వారకానగరంబును విడిచి

పుణ్యతీర్థంబుల సేవింప నరిగెను. అట్లగుచు నెడనెడ ననేక
పుణ్యతీర్థంబుల యందవగాహన మొనర్చుచు దేవర్షి పితృ

తర్పణ బ్రాహ్మణ సంతర్పణంబుల నాచరిం
చుచు దుదకు నైమిశారణ్యంబును జొచ్చెను.
అప్పుడచ్చటనున్న మునులందఱును దమతమ

యాసనంబులనుండి డిగ్గి పూజించియుండ, సూతుండు
మాత్రము నిజాసనంబునుండి లేవక, ప్రత్యుత్థాననమస్కార
విధుల నడపక యుండుటవలన బలభద్రుం డతనియెడఁ గినుక
వహించి, సూతుని దురాభిమానియనియు, విద్యాగర్వంబున
నొడలెఱుంగక యున్నవాడనియు నెదభావించి, దుష్టజన
శిక్షణార్థం బవతరించిన తనయట్టివాని కితనియెడ నుపేక్ష
సేయుట పాడికాదని హస్తంబుననున్న కుశాగ్రంబునే
యాయుధంబుగాఁగొని యాతనివధించెను. అప్పుడచ్చట నున్న
మునులందఱును హాహారవంబులతోడ నాతనిఁజూచి 'మహాత్మా!
మేమిఁగాతనికి బ్రహ్మసన మిచ్చియుండుటవలన నీరాక నెఱి
గియు నాసనంబునుండి దిగుట యధర్మంబు గావున నటు
సేయకుండె. సర్వజ్ఞుండవగు నీవును యుక్తాయుక్తంబుల విచా
రింపక యీతనిని వధించి బ్రహ్మహత్యామరితంబు నందితివి.
కావునఁ బ్రాయశ్చిత్తంబుఁ గైకొనుము. నీవే ధర్మంబుదప్పిన
నింక భూమిపై ధర్మమునకుఁ దావుండునా?' యని యనేకవిధ
ములఁబలుక బలరాముండును దామసంబునఁ దానొనర్చినపని

కీఁ జింతించి, యైననేమా యైనని తన యోగమాయా ప్రభా
వంబువలనఁ దిరిగి సూతునిఁ బునర్జీవితునిఁగా నొనర్చెను.
మునులందఱు నాతఁడొనర్చిన పనికి సంతోషించి యతని
పాపంబు దొలంగెనని వచించిరి. అట్టిమేలుఁదనకుఁ గూర్చి
నందులకు మునులయెడ నాతండు గరుణవహించి “మును
లారా! నన్ను బ్రహ్మహత్యాదోషంబునుండి విముక్తునిఁగాఁ
జేసి కాపాడితిరి. ఇట్టిమేలుఁగూర్చిన మీకు నేనును మేలు
సేయనున్నాఁడ. ఏమివలయునో తెల్పుఁ” డనిపలుక వారంద

బలరాముడు పల్వలుం డగు పల్వలుండను రక్కసతేడు మాసవన
సంహరించుట. వాటికలను బాడుసేయుచు మమ్మనేకవిధముల

బాధించుచున్నవాఁడు. వానిఁబట్టి వధించి మారుమేలొనఁ
గూర్పు’ మని, యాతనితో విన్నవించిరి. బలదేవుండును
దనకు దుష్టశిక్షణఁ బవస్యకర్తవ్యంబు గావున స్మృతి
మాత్రంబున నిజాయుధంబులఁ బడసినవాఁడై తత్త్వాంతా
రణ్యంబుననున్న పల్వలునిగుహకరిగి వానినెదిర్చి వినోదార్థంబు
గాఁ గొంతకాలము రణమొనర్చి, తుదకుఁ దనహాలాయుధం
బున నాతనిని రెండుగాఁజీల్చివైచి మునిగణంబుల సంతోష
పెట్టినవాఁడై తాను యధేచ్ఛంజనియెను.

కురుక్షేత్రంబునఁ గురుపాండవబలంబులు యుద్ధంబు
నకు సన్నద్ధంబులైయుండెను. కృష్ణుండు యుద్ధంబున జోక్యంబు

గలిగించుకొనక పార్థునకు సారధ్యంబుమాత్రంబు నెఱపుట
కంగీకరించి పాండవ పక్షంబు నవలంబించెను, యుద్ధము
ప్రారంభమయ్యెను. కురుబలంబులకు భీష్ముండు నాయక
త్వము వహించెను. పాండవబలంబులకు ధృష్ట ద్యుమ్నం
డాధిపత్యమునుగైకొనెను. అట్టియెడ యుద్ధము ప్రారంభమైన
దని యనుటయేగాని యర్జునుండు మాత్రము, తాను రాజ్య
భోగానుభవంబునకై, పిన్ననాటనుండి తన్నుఁబెంచి పెద్దవానిఁ
గాఁజేసిన భీష్ముని, విద్యాబుద్ధులఁ గఱపి తన్నంతవానిఁగా
నొనర్చిన ద్రోణుని, మఱియుఁ దనకుఁ గావలసిన స్వబంధు
లను, గరుణావిహీనుడై, చంపఁ జాలనని కృష్ణునకుఁదెలియఁ
జేయుచు, విరక్తిభావమును వహించి విల్లునమ్ములను విడచి

చింతానిమిగ్నుడయ్యెను. అప్పుడు సకల
శ్రీకృష్ణుడు పార్థునకు భగవద్గీతోపదేశంబు
నొసర్చుట. విషయ రహస్యవేతయగు శ్రీకృష్ణుం డాతనిఁ
జూచి ' పార్థా! శోకమోహములకిది యదను

గాదు. నీవు క్షత్రియుండవు. క్షత్రియులకు ధర్మశా
స్త్రోక్తమైన యుద్ధంబుకన్న నితరమగు ధర్మమేదియునులేదు.
అట్టియెడ నీవు కులధర్మము నెంతమాత్రము నతిక్రమింపఁ
గూడదు. కావున నీకన్నివిధముల యుద్ధమొనర్చుటయే
ధర్మమగుచున్నది. వెండియు రాజులకు యుద్ధమే స్వర్గ
సమానము. అట్టియుద్ధమును నేరాజులు పొందుచున్నారో

యట్టివారు స్వర్గసుఖ భోగానుభవలగుచున్నారు. అట్లునా !
 ధర్మతత్త్వంబును దెలిపెద వినుము. ఎప్పటికైనను దేహములు
 నశించును గాని వానియందుండునట్టి యాత్మ నశింపనేరదు.
 ఈయాత్మను 'నేను జంపుచున్నా' నని తలంచువాఁడును,
 'నావలనఁ జంపఁబడు' నని భావించువాఁడును, కేవలనుజ్ఞా
 నుఁ డగుచున్నాఁడు. అన్నింటి యందును సద్రూపముగా
 నుండునట్టి యీయాత్మకు, నాశమునొందుట, మాటురూప
 మును బొందుట, పుట్టుట, పెరుగుట, క్షీణించుట యనునవి
 యొంతమాత్రమునులేవు. ఎల్లప్పుడీయాత్మ యొకే స్వరూప
 మున నిలచియుండును. పంచభూతంబులీయాత్మకు బాధింపఁ
 జాలవు. ఆత్మ నిత్యండు—అవ్యయుండు—వికాగ రహి
 తుండు—శుద్ధుండు—ఒక్కండు—వాగగోచరుండు—
 అచ్యుతుండు. కావుననే పాంచభౌతికంబులగు దేహంబులు
 నశించుచున్నను, నీయాత్మ నశించుటలేదు. సుస్థిరుండగుట
 వలననే, యొక దేహమును విడిచి మఱియొకదేహమును బ్రవే
 శింపఁగలుగుచున్నాఁడు. పార్థా. ఒకఁడొకనిచేత నింకొకనిఁ
 జంపించుచున్నాఁడనియు, నొకఁడు మఱియొకనిఁ జంపు
 చున్నాఁడనియుఁ జెప్పుటకెంతమాత్రమును వీలులేదు. చంపు
 టకును జంపించుటకును దేహి స్వతంత్రుఁడు గానేరఁడు. నా
 మూలమున భీష్మాదులందఱును జంపఁబడుచున్నారగదా!

యని నీవెంతమాత్రమును జింతింపవలదు. చంపువాడవును, జంపించువాడవును నీవుగానేరవు. నీవు కేవలము నిమిత్త మాత్రుడవు. కావున యుద్ధమునకుఁ గడంగుము. ఇదిగో! సర్వమును దిలకింపు మని తత్త్వోపదేశానంతరము దివ్య దృష్టినొసంగెను. అర్జునుండు దివ్యదృష్టితోఁ దిలకించి నంత నే, కురుబలంబంతయు యుమభటులమూలంబునఁ బ్రాణంబులఁగోలుపోవుచుండెను. అంతఁ బార్థుండు సర్వమును

గ్రహించినవాడై, యుద్ధమునకుఁ గడంగెను.

కురుక్షేత్రసంగ్రామము. కురుక్షేత్ర సంగ్రామంబు షుమారు పదునెని

మిది దినములవఱకు జరిగెను. యుద్ధము సమాప్తి నొందునప్పటికిఁ గురువంశంబంతయును, పాండవుల బలంబు లన్నియును నశించెను. తుదకుఁ పాండవులు మాత్రము మిగిలిరి. అట్టియెడ ద్రోణుని పుత్రుండగు నశ్వత్థామ కౌరవబలంబులోని వాడగుటవలనఁ దనతండ్రి చావునకును, దుర్యోధనాది కౌరవ వినాశంబుకొఱకును మిగుల దుఃఖించి పాండవులయెడఁ గినుకవహించినవాడై “అపాండవ

మగుఁగాక” యని నారాయణాస్త్రమును

శ్రీకృష్ణుఁడు తర
గర్భంబునకుఁ బ్రాణ
దానమొసంగెను.

బ్రయోగించెను. ఆయ స్త్రాజ్వాలలవలనను తరగర్భంబులోని పిండముగూడ మృతినొందెను.

అప్పుడు కృష్ణుండా యస్త్రంబు బారినుండి

పాండవుల రక్షించి యుత్తర గర్భస్థమగు పిండమునకుఁ ప్రాణ

దానంబొసంగెను. ఇట్లు పాండవుల రక్షించి యుద్ధానంతరము
ధర్మరాజునకుఁ బట్టాభిషేక మొనర్చెను. ధర్మజుండును
ధర్మంబు దప్పక రాజ్యపరిపాలనంబు సేయఁదొడంగెను.
కృష్ణుండువారికిఁ దోడుగానుండెను.

శ్రీమద్భగవద్గీత
అష్టాదశాధ్యాయము

ఉ ప న ం హా ర ము.

ధర్మరాజు ధర్మంబును దప్పక రాజ్య పరిపాలనం
బొనర్చుచుండ హస్తినాపురంబునఃగల యొకబ్రాహ్మణునకుఁ
బుట్టినవారు పుట్టినట్లే కుమారులందఱును గతించుచుండిరి.
ఆబ్రాహ్మణుండును బుత్రశోకంబును భరింపఁజాలక రాజ
మందిరంబును దరియంజని 'ఓధర్మరాజా! నీపరిపాలనంబున
సధర్మంబు నిలచియుండుటఁజేసి నాపుత్రులందఱును మర
ణించుచున్నారు. ఇట్టి యధర్మయుక్తంబైన నీపరిపాలనంబేల
కాల్పనా?' యని యనేకనిధంబుల వాపోవఁదొడంగెను. అట్టి

యెడ నర్జునుం డాతనికడ కరిగి వృత్తాంతంబం
తయు నాతనివలన నెఱింగి యా విప్రకుమా
రులఁ దాఁ దెత్తుననియు నింక ముందుగలుగు

అర్జునుడు విప్రకుమారులఁ
దెత్తునని ప్రతిజ్ఞ వట్టుట.

పాపలను మృత్యువాతఁ బడకుండ రక్షింతుననియు, నట్లొ
నర్పకున్న ననలంబునఁబడి కాయంబు దొఱంగువాడనియుఁ
బ్రతిజ్ఞవట్టి యాతనికి దుఃఖోపశమనంబు గావించెను. ఇట్లుండఁ
గొన్నినాళ్ళ కావిప్రుని భార్యకు నీళ్ళాడు ప్రొద్దులురాఁగా,
నర్జునుం డెఱింగి, సూతికామందిరంబుచుట్టును బాణంబులఁ
బ్రయోగించి తుదకుఁ జీమగూడఁ బ్రవేశింపఁజాలనట్లొనర్చి
తానప్రమత్తుఁడైయుండెను. కాని పుట్టిన శిశువు పుట్టినట్లే

చనిపోవ విప్రుం డరునుని నిరర్థకప్రతిజ్ఞను గలవానిఁగా దల
 పోసి మురహారుచికడకరిగి పుత్రరక్షణ మొనర్పవలసినదని యా
 మహానీయు ననేకవిధంబులఁ బ్రార్థించెను. ఇచ్చోట నర్జునుం
 డును బ్రతిజ్ఞాభంగమునకు విచారించుచు నస్త్రబలంబువలన
 యమసదనంబున కరిగి యచ్చోట విప్రుమాదులఁ గానక
 యెల్లచోట్లను వెదకినవాడై తుదకుఁ దానాడిన మాటను
 నిలుపుకొనఁజాలక, యగ్నిఁ బ్రవేశింపనుండెను. అట్టియెడఁ
 గృష్ణుండు విప్రునితోఁ గలసి యర్జునునిచేత కరుగుదెంచి,
 యతనికిఁ దాను విప్రుమాదులను జూపెదననియు నగ్ని
 యందుఁ బడవలదనియుఁ దెలియఁ బలికె విప్రునకు ధైర్యంబు
 క్రిక్కుఁడు విప్రుమాదులచేచ్చి యర్జునుని ప్రతి కుమారాన్వేషణార్థమై యరిగెను. కృష్ణుండు
 జ్ఞానునిల్పుట. సర్వజ్ఞుఁడుగావున దుర్గవనజానపదాచలపక్షణ
 ప్రభూతనదనదీసరోవరయుతక్షీతినంతయుదాటి, సప్తసము
 ద్రంబులను, గులగిరిప్రకరంబును నుత్తరించి మేరునగంబు నతి
 క్రమించి, యలోకంబును, భూరిసీరంద్రనిబిడాంధకారప్రయు
 క్తంబునునగు ప్రదేశంబును జొచ్చి, నిజచక్రాయుధప్రకాశం
 బువలన మార్గంబును గాంచుచుఁ జనిచని పెంజీకటి కివ్వల
 సకలమునిగణసమేతుండై భోగీంద్రభోగతల్పంబున శయనించి
 యున్న యాది విష్ణువూర్తిని సందర్శించి, యనేక విధంబులఁ
 బ్రార్థించెను. అంత నయ్యాదిదేవుండును గృష్ణార్జునులంగని,

“మహాత్ములారా! మీరు నాయంశమున ధర్మ సంస్థాపనా
 ర్థమే నరనారాయణులన జనించియున్న వారగుటవల, నట్టి
 మిమ్మును జూడవలయునని యీ మునీంద్రులు నన్నర్థింప విప్ర
 కుమార నెవంబున మిమ్మిచ్చటికి రప్పించితిని. నీచెలికాండగు
 నరుని ప్రతిజ్ఞవృథాకాగూడదు. కావున నీవిప్రకుమారులఁ
 దోడ్కొనిపోమ్ము. శుభంబయ్యెడు’ నని పలికి, విప్రకుమా
 రుల మెసంగఁ గృష్ణార్జునులు సముదితస్వాంతులై, యయ్యా
 దిదేవుని కృపావిశేషంబునకు మెచ్చుకొనుచు నటనుండి బయ
 లుదేరి దీర్ఘప్రయాణంబుల నొనర్చి, హస్తినాపురంబును
 బ్రవేశించి యావిప్రునకు మృతులైన యాతనికుమారుల నం
 దఱ నొసంగిరి. కృష్ణుండును దనమిత్రునకుఁ బ్రతిజ్ఞాభంగంబు
 గాకుండ నివ్వధంబునఁ గాపాడినవ్యాడై పాండవుల వీడుకో
 లును వడసి ద్వారకానగరంబున కరిగెను.

శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకానగరంబును బ్రవేశించిన కొన్ని
 నాళ్లకు యదువంశక్షయంబునకుఁ దుర్నిమిత్తంబులు గోచరం
 బులుగాఁజొచ్చెను. నారదాది మహామునీంద్రు లందఱును
 శ్రీకృష్ణుని నవతారంబు సాలించి వైకుంఠమునకు రమ్మని
 ప్రార్థింపఁదొడంగిరి. అట్టియెడ నొకనాఁడు కొందఱు మునీం
 ద్రులు శ్రీకృష్ణ సందర్శనంబొనర్చి ద్వారకానగర రాజమార్గం
 బున నరుగుచుండ యాదవులు గొందఱొక్కచో గుంపుగట్టి,

తమలో నెక్కని? స్త్రీ వేషంబునమర్చి, యరుగుచున్న మునులఁ
 గాంచి 'మహాత్ములారా! ఈకాంత కేమికలుగునో వచింపుఁ'
 డని యపహాస్యంబుగాఁ బలుక వారును దివ్యదృష్టివలన
 సర్వంబు నెఱింగి వారియెడఁ గినుకవహించి, యాకాంతకొక
 ముసలంబు పుట్టుననియు, దానివలన యదువంశ క్షయమగు
 ననియు వచించి వెడలిపోయిరి. మునులవచన ప్రకారము
 గొన్నినాళ్లకు స్త్రీ వేషధారియగు నాపురుషునకు ముసలంబు
 పుట్టి యాదవులు భయమంది యాముసలంబునంతయు నటగఁ
 దీసి సముద్రంబునఁ గలిపిరి. కాని తద్గంధలీప్తంబులగు తరం
 గంబులు పుడమిఁదాకుటవలన సముద్రతీరంబున పది యంత
 యుఁ మంగగా నంకురించి నానాటికభివృద్ధి నొందెను. ఇట్లుండ
 యాదవులందఱొకనాఁడు మదిరాపానమత్తులై సముద్రతీరం

బునుజేరి యకారణంబుగ సంతఃకలహంబును
 యదువంశక్షయము. బెంచికొని, యచ్చట దట్టముగాఁ బెరిగియున్న
 తుంగ బొటికలతో నొకరినొకరు మోదు

కొనుచు, ఘోరంబుగఁ బోరుసల్పితుదకందఱును బ్రాణం
 బులువాసిరి. మునులవచనంబులివ్విధంబునసార్థకంబులయ్యెను.

ఇట్లు యాదవులందఱును మడిసిన యనంతరము బల
 రాముండు తనయవతారంబు సమాప్తినొందెనని యెఱింగి
 శ్రీకృష్ణుని యనుమతిని ద్వారకాపురంబును నిర్గమించి చని

చని యోగమార్గంబున దేహంబును సాలించి
 బలరాముండవతారంబును సాలించుట. యనంతునిఁగలసెను. అప్పుడు వైకుంఠంబునఁ
 గలవారందఱును మిశ్రుల సంతోషంబు నంది
 శ్రీకృష్ణనిరాకకై ప్రార్థింపఁ దొడంగిరి. జగదభిరాముండగు
 రాముండివ్విధంబునఁ దనయవతారంబును సాలించి యదువంశ
 చారిత్రపత్రంబులనుండి విడివడిపోయెను.

యాదవులు నశించుటయు, బలరాముండవతారంబును
 సాలించుటయు, నారదాది మునీంద్రులు వైకుంఠంబునఁదనకై
 వేచియుండుటయుఁ దనయవతారంబు సమాప్తియగుకాలంబు
 సమీపించియుండుటయుఁ దెలిసికొని శ్రీకృష్ణుడుద్ధవునిఁ జేరం
 బిలిచి “ ఉద్ధవా! బ్రహ్మాదిదేవతా ప్రార్థనంబునఁజేసి యిట్లవ
 తారంబునుదాల్చి ధాత్రీభారంబును దొలంగించితిని. నేటితో
 నాయవతారంబు సమాప్తి నొందఁగలదు. నేటికి సప్తమదివ
 సంబున సముద్రుండు ద్వారకాపురంబును ముంపఁగలఁడు.
 కావున నీలోపలనే యందున్న స్త్రీవృద్ధ బాలాదులను హస్త

శ్రీకృష్ణుడుద్ధవునకుఁబర
 మార్థంబునుపదేశించుట.

పురికిఁ జేర్చవలసినదని నాయాజ్ఞఁగాఁ బార్థ
 నకుఁ దెల్పుము. ఇంతటినుండి, కలియుగంబు

సంప్రాప్తంబుఁగాఁగలదు. అట్టి కలియుగం
 బున మానవులందఱును దుష్టప్రవర్తనములఁదగిలి, యధర్మ
 పరులై యకాల మరణంబులకులోనగుచుందురు. అధర్మంబు

మూడుపాళ్లు నడచుచుండును. మఱియు మానవులందఱును
 ధర్మవిరహితులు, నాచారవిహీనులు, నన్యాయపరులు, నతి
 రోషులు, మందమతులు, నల్పతరాయువులు, బహురోగ పీడి
 తులు, నిష్ఫలారంభులు, నాస్తికులునై యొండొరులమెచ్చక
 యుందురు. కావున నీవు సుహృద్బాంధవ స్నేహంబు
 వర్జించి యింద్రియవికారంబులకు లోనుఁగాక, యెల్లప్పుడు
 హరినామ స్మరణంబొనర్చుచు జన్మరాహిత్యంబు నొందుము.
 ఇంకను వినుము. మానవులు గృహస్థులై యున్నను, రాగాది
 విషయంబులందుఁ దమచి త్తంబులఁజొప్పింపక, సంసారంబున
 నుండియ, సంసారబంధంబులకు దూరస్థులగుచు నిరంతర
 ధ్యానగరిష్టులై యగ్రాహ్యుండనగునన్ను సత్విగుణాగ్రాహ్యు
 నిఁగానెఱింగి, హృత్పద్మంబుల జీవాత్మ పరమాత్మల భిన్నం
 బుగాఁ దలంపక, యేకంబుగాఁబరిగణించి, శంఖచక్ర గదా
 ఖడ్గ శార్ఙ్గకామోదకీ కౌస్తుభాభరణయుక్తుండనగు నన్నే
 సర్వంబునకు మూలంబని భజించిరేని జన్మరాహిత్యంబు
 నొందఁగలరు. నీవింక నేగుము. నేటితో నేనీయవతారంబును
 సాలించి వైకుంఠంబున కరిగెద ' ననితెలియఁబలికి పరమా
 ర్థజ్ఞానోపదేశంబు మొనర్చిన మద్భవుండును సంతోష దుఃఖం
 బులు హృదయంబున మల్లడిఁగొన మాటుమాట వలుక
 నేరక శ్రీకృష్ణుని యాజ్ఞను శిరసావహించి వెడలిపోయెను.

ఉద్ధవుండరిగిన యనంతరము శ్రీకృష్ణుండును, నిజపు
 రంబును విడనాడి యెందేసిఁ జని యొక్కనికుంజపుంజంబు
 చాటున విశ్రమించి చరణంబు వేతొక చరణంబుమీద నిలిపి
 వినోదంబు సలుపుచుండెను అట్టియెడ మృగయుఁ డొక్క
 గుండా ప్రదేశంబునకుఁ జనుదెంచి, వినోదంబుగా నటుఁటఁ
 గదలి యాడుచున్న శ్రీహరి చరణంబును హరిణకర్ణంబుగా,
 హృదయంబున భావించి బాణప్రయోగ మొనర్చెను. ఆవ్రే
 టునకుఁ గృష్ణుండు హఃహఃరవంబొనర్చి మృగయుండును దదా
 రవంబు నాలించి మానవునిఁగా దలపోసి, యప్పరమేశ్వరుని
 డాయంజని తా నొనర్చిన యపరాధంబునకుఁ జింతించుచు
 నామహాత్మున నేకవిధంబుల క్షమాపణంబును వేడి, యామ
 హానీయుండు దన్నుక్షమించినను దృష్టి నొందక వెళ్లవాపరా
 ధంబునకు క్షమాపణంబు లేదను భావంబున శ్రీహరిం దలం
 చుచుఁ బ్రాణంబులఁ బాసి యపవర్గ ప్రాప్తి నొందెను. అంతఁ

శ్రీకృష్ణావతార
 పరిసమాప్తము.

గృష్ణుండును దనకై విలపించుచున్న దారుకునిఁ
 గనుంగొని, తాను దేహంబు సాలించిన
 వృత్తాంతమును బాండవాక్రూర సాత్యకి ప్రము

ఖులకందటికిఁ దెలియఁజేయుమని పలికినవాఁడై యోగమా
 ర్గంబున దేహంబును జాలించెను. అట్టియెడ నభోభాగంబున
 జయశబ్దంబు లొక్కపెట్టునఁ జెలరేగెను. శతకోటి సూర్య

దివ్య తేజోవిభాసితంబగు విమానంబొండు సనుదేరఁ గృష్ణుం
డును, బ్రహ్మరుద్రేందాది దేవలందఱుచు దన్నుఁ గీర్తించు
చుండఁ గదలి వైకుంఠంబున కరిగెను. పుడమియంతయుఁ
బూలవానలతో నిండిపోయెను. చల్లనిమలయపవనంబులతోఁ
బ్రకృతియంతయు హృదయానందకరంబుగ నుండెను. విశ్వము
విశ్వరూపునిలోలీనమయ్యెను.

సంపూర్ణము.

2 ✓
 1000000
 1000000
 1000000
1000000

1000000
 1000000 1000000
 1000000
 1000000
 1000000

మహిళా పోలీస్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం పంఖ్య	TPLA117B182
పుస్తకం పేరు	యదువంశము
తారీఖు	28/10/24
ముందు అట్ట	NO
వెనుక అట్ట	NO
మొత్తం పేజీలు	119
పేర్ల సైజు పేజీలు	NO
భాష పేజీలు	NO
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	Soumya
పేజీలు విడదీసినది	Soumya
స్కాన్ చేసినది	Here
పరీక్ష చేసినది	DAVEED
పేజీలు సరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	good